

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему «Забезпечення фінансової безпеки

ПрАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВАЖКОГО КРАНОБУДУВАННЯ»

на засадах контролінгу»

Виконав: студент 2 курсу групи 8.0722-фк-з
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування, освітня програма фінанси і кредит
А.В. Мужиков

Керівник д.е.н., професор Зборовська О.М.

Рецензент д.е.н., професор Крилов Д.В.

Запоріжжя – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Освітній рівень магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма фінанси і кредит

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ А.П. Кущик
«_____» _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Мужикову Андрію Вячеславовичу

1. Тема роботи: «Забезпечення фінансової безпеки ПрАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВАЖКОГО КРАНОБУДУВАННЯ» на засадах контролінгу»
керівник роботи: Зборовська Ольга Михайлівна, д.е.н., професор
затверджені наказом ЗНУ від 01 травня 2023 р. № 651-с.
2. Строк подання студентом роботи: 10 листопада 2023 р.
3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування», Державної служби статистики України, а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити сутність та значення фінансової безпеки для підприємства; дослідити механізм управління фінансовою безпекою підприємства; дослідити підходи до оцінки рівня фінансової безпеки; здійснити організаційну характеристику та провести аналіз економічних показників діяльності ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування»; визначити шляхи забезпечення фінансової безпеки підприємства.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 14 рис., 23 табл., 19 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Зборовська О.М., професор	8.08.2023 р.	8.08.2023 р.
2	Зборовська О.М., професор	11.09.2023 р.	11.09.2023 р.
3	Зборовська О.М., професор	02.10.2023 р.	02.10.2023 р.

7. Дата видачі завдання 20 червня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	20.06.2023 р. – 31.07.2023 р.	виконано
2.	Виконання вступу	1.08.2023 р. – 07.08.2023 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	08.08.2023 р. – 10.09.2023 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	11.09.2023 р. – 1.10.2023 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	2.10.2023 р. – 19.10.2023 р.	виконано
6.	Формулювання висновків	20.10.2023 р. – 1.11.2023 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	2.11.2023 р. – 9.11.2023 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	10.11.2023 р.	виконано

Студент _____
(підпис)

А.В. Мужиков
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____
(підпис)

О.М. Зборовська
(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____
(підпис)

І.О. Щебликіна
(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 141 с., 14 рис., 23 табл., 81 джерело, 8 додатків

Об'єктом дослідження є процеси забезпечення фінансової безпеки ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» на засадах контролінгу.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних засад та прикладних проблем, пов'язаних із організацією процесу забезпечення фінансової безпеки підприємства з метою покращення його фінансового стану.

Метою роботи є аналіз теоретико-методичних та організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо оцінки та підвищення фінансової безпеки підприємства на засадах контролінгу.

Завдання: 1) визначити сутність та значення фінансової безпеки в діяльності підприємства; 2) провести аналіз фінансово-економічних показників діяльності підприємства; 3) розробити заходи щодо оптимального забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Методи досліджень: діалектичний метод пізнання, системний, комплексний та структурно-функціональний підхід, кількісний аналіз, методи дедукції та індукції, аналізу та синтезу, логічний метод.

Одержані результати та їх новизна: 1) розроблено рекомендації щодо удосконалення системи поточного управління фінансовою безпекою підприємства в умовах економічної нестабільності; 2) розроблено та обгрунтовано застосування технології антисипативного управління на підприємстві; 3) запропоновано механізм удосконалення системи контролінгу задля підвищення рівня фінансової безпеки підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Пропозиції щодо забезпечення фінансової безпеки підприємства можуть бути використані в його практичній діяльності.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА, БАНКРУТСТВО, РИЗИК, ВИТРАТИ, ПРИБУТОК, ЕФЕКТИВНІСТЬ, ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, ФІНАНСОВА ЗАХИЩЕНІСТЬ, ПРИБУТКОВІСТЬ, КОНТРОЛІНГ

SUMMARY

Qualifying work: 141 p., 14 fig., 23 tab., 81 references, 8 annex.

The object of the study is the processes of ensuring financial security of PJSC «Zaporizhzhia Heavy Crane Construction Plant».

The subject of the research is a set of theoretical principles and applied problems related to the organization of the process of ensuring the financial security of the enterprise in order to improve its financial condition.

The purpose of the work is the analysis of theoretical, methodological and organizational provisions and the development of practical recommendations for increasing the financial security of the enterprise.

Tasks: 1) determine the essence and significance of financial security in the enterprise's activities; 2) conduct an analysis of the financial and economic indicators of the enterprise; 3) develop measures to optimally ensure the financial security of the enterprise.

Methods of research: a systematic approach to the study of economic events and processes. During research performance scientific methods of cognition were used: methods of induction and deduction, terminological analysis and comparison, calculation methods, theoretical generalization; cause-effect relationship methods, abstract-logical method and logical method.

The results obtained and their novelty: 1) recommendations were developed for improving the system of current management of the company's financial security in conditions of economic instability; 2) the application of anticipatory management technology at the enterprise is developed and substantiated; 3) a mechanism for improving the controlling system is proposed in order to increase the level of financial security of the enterprise.

Practical significance of the obtained results. Proposals for ensuring the financial security of the enterprise PJSC «Zaporizhzhia Heavy Crane Construction Plant» can be used in its practical activities.

The results of the study are aimed at assessing and ensuring the financial security of the industrial enterprise PJSC «Zaporizhzhia Heavy Crane Construction Plant» and can be implemented in the practice of other industrial enterprises. The results of the research can be used by the heads of financial divisions of industrial enterprises to develop tactical and strategic solutions for maintaining financial security, which will allow optimizing their production, financial and investment activities.

FINANCIAL SECURITY, BANKRUPTCY, RISK, COSTS, PROFIT,
EFFICIENCY, FINANCIAL STABILITY, FINANCIAL SECURITY,
PROFITABILITY, CONTROLLING

ЗМІСТ

ВСТУП	8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	12
1.1 Значення фінансової безпеки у діяльності підприємства.....	12
1.2 Механізм управління фінансовою безпекою підприємства.....	22
1.3 Методичні підходи до оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства.....	32
2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВАЖКОГО КРАНОБУДУВАННЯ»	43
2.1 Загальна характеристика ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування».....	43
2.2 Аналіз фінансово-економічних результатів діяльності ПрАТ«Запорізький завод важкого кранобудування».....	57
2.3 Аналіз показників фінансової стійкості ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування»	73
3 ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ НА ПРАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВАЖКОГО КРАНОБУДУВАННЯ».....	93
3.1 Удосконалення системи поточного управління фінансовою безпекою підприємства в умовах економічної нестабільності	93
3.2 Застосування технології антисипативного управління ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування».....	102
3.3 Удосконалення системи контролінгу задля підвищення рівня фінансової безпеки підприємства.....	117
ВИСНОВКИ.....	128
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	134
ДОДАТКИ.....	142

ВСТУП

Фінансова складова підприємства як внутрішньо-виробнича функціональна складова його економічної безпеки, без перебільшення, є головною, тому що за ринкових умов господарювання є «двигуном» будь-якої економічної системи, визначає фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання, фінансову стійкість, платоспроможність і динаміку структури джерел фінансування.

Отже, правильна оцінка фінансових результатів діяльності та фінансового стану підприємства за сучасних умов господарювання необхідна як для власників і менеджерів, так і для інвесторів, партнерів, кредиторів, державних органів. Не буде перебільшенням сказати, що фінансовий стан підприємства, його фінансова стійкість цікавить також і конкурентів, але вже в іншому аспекті – зацікавленості в ослабленні їх конкурентних позицій на ринку. Про ослаблення фінансової складової економічної безпеки підприємства свідчить зниження ліквідності підприємства, підвищення кредиторської та дебіторської заборгованості, зниження фінансової стійкості та ін.

Сьогодні питання методології формування фінансової безпеки суб'єктів підприємництва сфери матеріального виробництва, на відміну, скажімо, від фінансової безпеки банків, страхових компаній та інших суто фінансових інституцій, є недостатньо розробленими, водночас очевидним є факт, що саме реальний сектор економіки був і залишається основою економіки України, а отже, і фінансової безпеки, рівень якої є прямим наслідком стану економіки країни

На нашу думку, необхідно більше уваги приділяти питанням упровадження механізмів забезпечення фінансової безпеки саме на рівні суб'єктів підприємництва сфери матеріального виробництва, що пов'язано зі значною кількістю ризиків і нестабільністю як внутрішнього, так і зовнішнього їх середовища, а також загрозами поглинань, зокрема, через процедури

банкрутства. Актуальність, теоретична новизна та практична значущість дослідження цих проблем визначили вибір теми кваліфікаційної роботи.

Основні аспекти теорії економічної безпеки та фінансової безпеки як її складової зокрема, а також фінансової рівноваги та стійкості знайшли відображення в наукових працях таких науковців, а саме: Г.М. Азаренкової, О.В. Арєф'євої, О.І. Барановського, І.О. Бланка, К.С. Горячевої, Ю.М. Тютюнника, М.М. Єрмошенка, С.М. Ілляшенка, Н.В. Куркіна, С.І. Мельника, П.П. Микитюка, М.Г. Пігуль, А.В. Череп, В. В. Шликова, П.І. Орлова та ін.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є аналіз теоретико-методичних та організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо оцінки та підвищення фінансової безпеки підприємства на засадах контролінгу.

Виходячи з цієї мети, були розроблені такі основні задачі дослідження:

- дослідити економічну сутність та значення фінансової безпеки у діяльності підприємства;
- дослідити механізм та особливості управління фінансовою безпекою підприємства в сучасних умовах;
- дослідити методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки сучасних промислових підприємств;
- провести комплексний аналіз фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування»;
- проаналізувати основні фінансові та економічні показники діяльності підприємства;
- оцінити показники фінансової стійкості ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування»;
- визначити шляхи удосконалення системи поточного управління фінансовою безпекою підприємства в умовах економічної нестабільності;
- обґрунтувати необхідність застосування технології антисипативного управління на підприємстві;
- запропонувати заходи щодо удосконалення системи контролінгу задля підвищення рівня фінансової безпеки підприємства.

Об'єктом дослідження є процеси забезпечення фінансової безпеки ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» на засадах контролінгу.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних засад та прикладних проблем, пов'язаних із організацією процесу забезпечення фінансової безпеки підприємства з метою покращення його фінансового стану.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних фахівців в галузі теорії та практики управління фінансовою безпекою підприємства. У роботі використані методи: логічного узагальнення – для узагальнення наукового досвіду з досліджуваної проблематики й викладання послідовності положень кваліфікаційної роботи; дедуктивний – для дослідження теоретичних аспектів управління фінансовою безпекою підприємства; фінансово-економічного та статистичного аналізу, порівняння, зведення – при оцінюванні фінансового стану підприємства; критичного аналізу та узагальнення теоретичних досліджень – для теоретичного узагальнення одержаних результатів та формулювання висновків.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, фахова література, матеріали наукових конференцій та періодичних видань, дані фінансової звітності ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування», результати власних досліджень та проведеного аналізу.

Наукова новизна отриманих результатів визначається наступними основними положеннями:

- удосконалено систему поточного управління фінансовою безпекою підприємства в умовах економічної нестабільності, як цілеспрямовану діяльність, що полягає у безперервному процесі прийняття та реалізації управлінських рішень, спрямованих на мінімізацію негативного впливу фактора економічної нестабільності для встановлення та підтримки максимально можливого рівня фінансової безпеки підприємства;

- удосконалено технологію антисипативного управління на підприємстві, що дозволить ідентифікувати слабкі сигнали змін зовнішнього і внутрішнього середовища для розроблення та реалізації превентивних захисних заходів;

- запроваджено систему контролінгу задля підвищення рівня фінансової безпеки підприємства, як самостійної складової системи, що дасть змогу досягти ефективного управління власними ресурсами, оперативно реагувати на зміни в діяльності, розробляти та опрацьовувати різні варіанти управлінських рішень, дасть можливість максимізувати прибуток, мінімізувати ризики, а також забезпечити ліквідність і платоспроможність підприємства.

Значення результатів кваліфікаційної роботи магістра полягає у тому, що результати дослідження можуть бути використані керівниками фінансових підрозділів промислових підприємств для розробки тактичних і стратегічних рішень щодо підтримання фінансової безпеки підприємств, що дозволить оптимізувати їх виробничу, фінансову та інвестиційну діяльність.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися й обговорювалися на XVIII Міжнародній науково-практичній конференції «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях» (Запоріжжя, 19-20 жовтня 2023 р.).

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано 2 друковані праці – стаття у монографії та тези за матеріалами наукової конференції.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Значення фінансової безпеки у діяльності підприємства

У сучасних умовах підприємству необхідно мати можливість успішно протистояти різним загрозам і ризикам: як вже існуючим, так і потенційним, здатним завдати шкоди його діяльності. Високий рівень фінансової безпеки є основним фактором здатності підприємства підтримувати основну стратегію розвитку. Цього досягти можна за фінансової стабільності та незалежності, злагодженості роботи на всіх рівнях і грамотному захисті фінансових інтересів підприємства.

Еволюція суспільного та економічного середовища постійно поповнюється різними благами та загрозами, що сприяє зростанню нестабільності на економічному ринку. Тому підприємствам доводиться постійно розробляти принципово нові шляхи виходу зі складних фінансових ситуацій для забезпечення фінансової безпеки.

Сутність самого поняття безпеки – економічної та фінансової, як однієї з її підсистем, полягає в якісній характеристиці системи, яка забезпечує нормальні умови діяльності, відповідність розробленій стратегії, досягнення цілей, а також здатність протистояти різним загрозам, у разі їх виникнення, і швидко відновлювати втрачені економічні позиції [1].

Ефективна економічна система покликана гарантувати не тільки стабільне функціонування підприємства на певний період, а й успішний розвиток підприємства в майбутньому. Кожне підприємство є життєво важливою складовою для суспільного розвитку, що забезпечує потреби споживачів і створює певний продукт. Підвищена увага до проблем безпеки підприємств виникла внаслідок зростання конкурентоспроможності на ринку і

розвитку не завжди чесних методів конкурентної боротьби, а також недосконалості регулювання системи на державному рівні.

Поняття фінансової безпеки ґрунтується на грамотній стратегії розвитку в умовах зовнішніх і внутрішніх загроз, врахуванні фінансової невизначеності, змін мікроекономічного характеру. В сучасному нестабільному економічному середовищі підприємство повинно оптимально співвідносити ризики і прибутки, приймати обґрунтовані рішення, запобігати можливим загрозам та забезпечувати досягнення стратегічних цілей.

Неможливо забезпечити стабільний розвиток підприємства без розробки стратегії та її впровадження. Крім того, діяльність будь-якого суб'єкта ринкової економіки буде успішна тільки в разі стабільного фінансового стану. Це в сучасній економіці досягається шляхом формування ефективної системи фінансової безпеки підприємства.

В економічній літературі відсутнє одностайне трактування дефініції «фінансова безпека підприємства». Так, О.В. Лиса умовно виділяє п'ять підходів до визначення поняття «фінансова безпека підприємства» [2].

Г.О. Сукрушева для формування власного визначення здійснила морфологічну оцінку шести підходів [3].

Н.С. Краснокутська, Г.М. Коптева при дослідженні його дефініцій беруть до уваги сім підходів [4]. Розглянемо основні з них.

В основі першого підходу фінансова безпека підприємства розглядається як «важлива складова економічної безпеки, що базується на незалежності, ефективності і конкурентоспроможності господарюючого суб'єкта, яка відображається через систему критеріїв і показників його фінансового стану, що характеризуються збалансованістю фінансів, достатню ліквідністю активів і наявністю необхідних резервів».

Як складник економічної безпеки фінансову безпеку розглядає також А.О. Єпіфанов [5].

Прихильник іншого підходу, І.О. Бланк стверджує, що «фінансова безпека підприємства являє собою кількісно та якісно детермінований рівень

фінансового стану підприємства, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних та потенційних загроз внутрішнього та зовнішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії та створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого зростання в поточному та перспективному періодах» [6].

На думку О.І. Барановського, «фінансова безпека підприємства – це рівень забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення його потреб і виконання наявних зобов'язань, які характеризуються збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю відвернути зовнішню фінансову експансію, забезпечити фінансову стійкість (стабільність), ефективне функціонування та економічне зростання» [7]. Тобто автори визначають фінансову безпеку підприємства як фінансовий стан, що характеризується стійкістю до загроз.

Фінансову безпеку як самостійний об'єкт управління визначає О.В. Сусіденко та інші. За їх підходом фінансова безпека – це «здатність суб'єкта підприємництва здійснювати свою господарську, зокрема й фінансову діяльність, ефективно і стабільно шляхом використання сукупності взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних та контрольних заходів фінансового характеру, що мають оптимізувати використання фінансових ресурсів, забезпечити належний їх рівень та невілюювати вплив ризиків» [8].

Зустрічається характеристика фінансової безпеки як результату управління, тобто «стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства, виражений у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості і рентабельності бізнесу, якості управління, використання основних і оборотних засобів підприємства, структури його капіталу, норми дивідендних виплат по цінних паперах підприємства, а також курсової вартості його цінних паперів» [9].

Водночас має місце думка інших дослідників, відповідно до якої фінансову безпеку підприємства визначають як «діяльність з управління

ризиками та захисту інтересів підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз з метою забезпечення стабільного розвитку підприємництва та зростання його власного капіталу в поточній і стратегічній перспективі» [10].

Також у багатьох працях трапляється підхід, за яким фінансову безпеку розглядають як процес досягнення певного стану. Зокрема, «цілеспрямований багаторівневий процес, який включає сукупність методів, ресурсів, важелів по забезпеченню захищеності фінансових інтересів суб'єкта господарювання від деструктивного впливу зовнішніх і внутрішніх фінансових загрозі формуванню рівноваги підприємства в поточній і стратегічній перспективах за умов конкурентного середовища» [11].

Цікавим є розуміння Х.І. Цвайг, Н.В. Галайко, що визначає фінансову безпеку підприємства як «здатність сприяти та розширювати економічні процеси корпорації, управляти ризиками діяльності та нівелювати їх наслідки. Більше того, категорія фінансової безпеки – така категорія, яка характеризується ознакою неперервності у часі: вона може лише видозмінюватися як похідна сукупності всіх елементів категорії фінанси» [12].

Як комплексне поняття фінансову безпеку підприємства трактують О.В. Ареф'єва, Т.Б. Кузенко. Тобто, вони характеризують такий фінансовий стан, за якого забезпечується, по-перше, збалансованість та якість сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, що використовуються підприємством; по-друге, стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз; по-третє, здатність фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію його фінансових інтересів і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів; по-четверте, ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи [13].

Узагальнюючи вищенаведені підходи, можна зазначити, що поняття є багатограним та має безліч ознак, кожен дослідник уточнює та розширює сутнісні характеристики фінансової безпеки. Тому доречним є комплексний підхід, згідно з яким фінансова безпека підприємства характеризується здатністю підприємства забезпечити такий фінансовий стан, за якого воно в змозі протистояти вже існуючим та потенційним загрозам шляхом ефективного

фінансового управління для забезпечення розвитку економічної діяльності підприємства.

Політична та економічна нестабільність у країні, військові дії, подорожчання енергетичних ресурсів та інші фактори становлять суттєву загрозу фінансовій безпеці вітчизняних підприємств, особливо реального сектору економіки. Вони не отримують фінансовий результат, що був запланований за сталих умов функціонування. Також за високої конкуренції бувають ситуації, коли прибутковість бізнесу відносно висока, але існують певні ризики: наприклад, більш потужному супернику не складе труднощів поглинути підприємство. З іншого боку, чим вище темп зростання і розвитку, тим більше підприємство стає залежним від фінансування ззовні, а це загрожує втратою фінансової стійкості, самстійності і контролю в управлінні підприємством. Тому важливо вчасно виявляти потенційні загрози, розробляти заходи щодо забезпечення фінансової безпеки, а також досягнення стійкості підприємства в довгостроковій перспективі [14].

До умов забезпечення фінансової безпеки підприємства можна віднести:

- високий ступінь гармонізації й узгодження фінансових інтересів підприємства з інтересами середовища та персоналу;
- наявність на підприємстві стійкої до загроз фінансової системи, яка спроможна забезпечувати реалізацію цілей і завдань;
- збалансованість і комплексність фінансових інструментів і технологій підприємства;
- постійний і динамічний розвиток фінансової системи підприємства [15].

До основних функціональних цілей фінансової безпеки належать:

- забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності підприємства;
- забезпечення технологічної незалежності та досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу;

- досягнення високої ефективності менеджменту;
- досягнення високого рівня кваліфікації персоналу;
- якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємства [16].

Зі збільшенням кількості інструментів, завдяки яким можна управляти господарською та фінансовою діяльністю підприємства, і водночас появою нових гібридних криз, перелік завдань може розширюватися. Проте, аби виконати їх успішно та створити ефективну фінансову стратегію, необхідно правильно обрати метод управління. Для цього ми маємо дотримуватися певних базових принципів фінансової безпеки підприємств [17]:

1) принцип гнучкості – оперативне пристосування системи забезпечення фінансової безпеки до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі діяльності підприємства;

2) принцип системності – взаємозв'язок всіх елементів системи забезпечення фінансової безпеки для найбільш ефективного функціонування підприємства;

3) принцип інтегрованості – інтегрованість системи забезпечення фінансової безпеки підприємства у сукупну систему фінансового менеджменту;

4) принцип узгодженості – узгодженість між собою фінансових рішень та їх відповідність сукупній стратегії розвитку підприємства;

5) принцип моніторингу – ефективний механізм спостереження та виявлення можливих загроз має бути невід'ємним елементом системи забезпечення фінансової безпеки підприємства;

6) принцип орієнтованості – спрямованість системи забезпечення фінансової безпеки на створення сприятливих умов для досягнення стратегічних цілей;

7) принцип результативності – результатом функціонування ефективної системи забезпечення фінансової безпеки підприємства має бути досягнення поставлених стратегічних цілей та можливість подальшого розвитку підприємства;

8) принцип оптимізації – максимізація ефективності системи

забезпечення фінансової безпеки підприємства при мінімізації витрат на її розробку та реалізацію;

9) принцип самодостатності – певна автономія фінансової безпеки від інших складових економічної безпеки підприємства завдяки пріоритетності фінансової складової у господарській діяльності суб'єкта господарювання та можливості виміряти її результативність за допомогою кількісних та якісних показників;

10) принцип самовдосконалення – безперервний розвиток системи забезпечення фінансової безпеки з врахуванням змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємства;

11) принцип законності – інструменти та методи забезпечення фінансової безпеки підприємства мають відповідати чинному законодавству, зокрема господарському законодавству;

12) принцип інформованості – фінансовий менеджер або керівник при розробці системи забезпечення фінансової безпеки підприємства та фінансової стратегії має оперувати достатньою та повною інформацією щодо внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності підприємства;

13) принцип превентивності – здатність системи забезпечення фінансової безпеки підприємства завчасно реагувати та попереджувати ймовірні загрози, або мінімізувати їх негативний вплив.

Фінансовій безпеці підприємства загрожують різноманітні фактори. Зокрема, збитки інтересам підприємця може бути завдано в результаті недобросовісних дій конкурентів; невиконання партнерами, замовниками, постачальниками, клієнтами своїх зобов'язань щодо оплати контрактів, постачання товарів тощо; а також кризових явищ в економіці, непередбачуваних змін кон'юнктури ринку, стихійних лих, пандемій, надзвичайних подій, управлінської некомпетентності, соціальної напруженості і, нарешті, несприятливої економічної політики держави.

При цьому важливо визначитись, що більше впливає на рівень фінансової безпеки підприємства – зовнішні чи внутрішні чинники (рис. 1.1). Це залежить

від багатьох умов і на кожному підприємстві набір чинників і рівень впливу на фінансову безпеку буде різним. Відсутність фінансової безпеки або низький її рівень можуть призвести до поглинання або банкрутства підприємства.

Рисунок 1.1 – Сукупність чинників зовнішнього і внутрішнього середовища, що впливають на фінансову безпеку підприємства [18]

Зовнішні загрози не залежать від діяльності підприємства; їх можна лише врахувати (якщо вони ідентифіковані) при організації діяльності. Внутрішні загрози викликані діяльністю самого підприємства: системою організації такої діяльності, рівнем фінансового менеджменту, кваліфікацією керівництва.

Більшість науковців вважає, що поняття «ризик» і «загроза» є тотожними і фактично не відрізняються за сутністю. Однак окремі економісти з цим не погоджуються, оскільки вважають, що це різні поняття, хоча й зберігають зв'язок. Вважаємо за доцільне погодитись із тим, що поняття «ризик» і «загроза» дещо відрізняються за характером прояву: загрози фінансовій безпеці підприємства характеризують певні небажані для підприємства події, а ризики – ймовірність їх настання.

Для суб'єктів господарювання забезпечення фінансової безпеки виробничої діяльності вимагає створення на підприємствах власних систем безпеки, метою функціонування яких є своєчасне виявлення і запобігання небезпекам і загрозам, комплексне забезпечення досягнення мети. Реалізація таких систем відбувається на основі комплексної взаємодії та взаємозв'язку концептуального, організаційно-управлінського і ресурсного забезпечення, що спрямована на досягнення захисту фінансових інтересів шляхом проведення об'єктивного і всебічного моніторингу фінансової сфери і комплексної оцінки рівня фінансової безпеки.

Деякі дослідники вважають, що успішне управління фінансовою безпекою підприємства та ефективна система управління фінансовою безпекою здатні забезпечувати компроміс між інтересами розвитку підприємства, достатній обсяг грошових коштів і рівень платоспроможності підприємства [19].

Тому до основних стратегічних цілей системи фінансової безпеки підприємства можна віднести наступні: максимізація прибутку; оптимізація структури капіталу і забезпечення фінансової стійкості підприємства; забезпечення інвестиційної привабливості підприємства; поліпшення конкурентних позицій підприємства на ринку.

Для покращення фінансово-економічного стану підприємства, забезпечення підвищення фінансової безпеки суб'єктів господарювання необхідно запропонувати наступні заходи [15,20]:

- створення сприятливих умов для збільшення ефективності функціонування підприємства через підтримання його достатнього рівня фінансової стійкості і ліквідності;
- постійна оптимізація та скорочення витрат підприємства;
- впровадження нових інформаційних технологій, досягнень науки і техніки, модернізація;
- організація оптимальної організаційної структури, пошук та утримання висококваліфікованих працівників;
- підтримання кваліфікації працівників підприємства на належному рівні та оптимальний розподіл функціональних обов'язків;
- запровадження систематичного моніторингу порогових значень індикаторів фінансової безпеки підприємства;
- забезпечення дієвого правового захисту всіх напрямів діяльності підприємства, слідкування за змінами нормативно-правових актів;
- оцінка рівня сучасності, достатності та продуктивності матеріально-технічної бази, пошук резервів їх покращення;
- досягнення належного захисту комерційних інтересів та внутрішньої інформації підприємства, а також належного рівня взаємодії всіх структурних підрозділів компанії;
- забезпечення дієвих заходів безпеки підприємства, його капіталу, активів і інтересів бізнесу.

Таким чином, наслідки економічної нестабільності в країні суттєво відображаються на показниках фінансового стану підприємств, що, своєю чергою, призводить до зниження рівня його фінансової безпеки. Для забезпечення фінансової безпеки підприємства, стану найбільш ефективного використання фінансових ресурсів, необхідний високий рівень фінансової захищеності підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз.

Оскільки і забезпечення захищеності фінансових інтересів, і їх узгодженість із наявними можливостями є управлінськими завданнями, то фінансова безпека, є характеристикою стану підприємства.

1.2 Механізм управління фінансовою безпекою підприємства

Фінансову безпеку підприємства можна розглядати як сукупність кількісних та якісних показників фінансового стану підприємства. Вона визначається забезпеченням фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства, ефективністю використання наявних фінансових ресурсів, організацією внутрішньогосподарського контролю основних видів звичайної діяльності підприємства, аналізом можливих внутрішніх та зовнішніх загроз економічної безпеки та попередження збитків фінансової безпеки підприємства, якістю менеджменту суб'єкта господарювання. Постійне дотримання фінансової безпеки зумовлюється наявним для кожного суб'єкта господарювання завданням: забезпечення стабільності функціонування та досягнення головних стратегічних цілей підприємства.

Фінансова складова в загальній безпеці підприємства має провідну роль оскільки [18,21]:

- фінансова діяльність продукує основну форму ресурсного забезпечення реалізації економічної стратегії підприємства. Практично всі завдання економічного розвитку підприємства, розширення обсягу та оновлення складу його активів вимагають збільшення суми залучених фінансових ресурсів. Вибір джерел формування цих ресурсів, а також мінімізація вартості їх залучення в значній мірі визначають рівень економічної незалежності підприємства і ефективності його господарської діяльності. Отже, стратегія забезпечення фінансової безпеки підприємства є невід'ємною складовою частиною загальної стратегії його економічного розвитку;

- операції, пов'язані з фінансовою діяльністю підприємства, носять стабільний характер, тобто здійснюються постійно. Це пов'язано з тим, що кожне підприємство в процесі свого розвитку потребує зовнішнього фінансування різних напрямків фінансової діяльності, а відповідно забезпечує постійне обслуговування фінансових ресурсів, залучених з зовнішніх джерел.

Фінансові операції здійснюються навіть в умовах тимчасового повного припинення операційної діяльності підприємства в зв'язку з несприятливою кон'юктурою товарного ринку або з інших причин (операції по стягненню дебіторської заборгованості; розрахунків з бюджетом і державними позабюджетними фондами; реалізації фінансових активів і т.п.); в цих випадках заходи забезпечення фінансової безпеки виступають на перший план в системі загальної економічної безпеки підприємства;

- фінансова діяльність відіграє пріоритетну роль у забезпеченні стабілізації економічного розвитку підприємства в цілому. Інструментом такої стабілізації виступають різні страхові та інші цільові грошові фонди на випадок непередбачених коливань кон'юктури не тільки фінансової, але і товарного ринків, зниження обсягів операційної діяльності, а, відповідно, і операційного прибутку;

- фінансові ризики (ризики, пов'язані з фінансовою діяльністю підприємства) за своїми негативними наслідками відносяться до категорії найбільш небезпечних.

Реалізація багатьох видів фінансових ризиків формує безпосередню загрозу втрати значної частини власного капіталу, поглинання, банкрутства та ліквідації підприємства.

Таким чином, фінансова безпека суб'єктів підприємництва є важливою складовою економічної безпеки і являє собою здатність суб'єкта підприємництва здійснювати свою фінансово-господарську діяльність ефективно і стабільно протягом невизначеного періоду часу, шляхом використання сукупності взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних та контрольних заходів фінансового характеру, що спрямовані на оптимізацію використання фінансових ресурсів, забезпечення належного їх рівня та нівелювання впливу ризиків внутрішнього і зовнішнього середовища.

Одним з головних чинників організації фінансової безпеки підприємства є організація її управління. Під управлінням фінансової безпеки підприємства розуміється свідомий цілеспрямований вплив з боку

суб'єктів управління підприємством і системою його безпеки на суб'єкти безпеки, який здійснюється з метою спрямування їх дії на зниження рівня загроз і ризиків, а також попередження небажаних результатів фінансової діяльності [22,23].

Схема управління фінансовою безпекою підприємства приведена на рис. 1.2.

Рисунок 1.2 – Схема управління фінансовою безпекою підприємства [24]

В процесі реалізації мети управління фінансовою безпекою підприємства необхідно вирішити наступні загальні завдання:

- вибір системи пріоритетів фінансових інтересів, які вимагають захисту в процесі діяльності підприємства;
- ідентифікація і прогнозування загроз (внутрішніх і зовнішніх), які мають вплив на фінансові інтереси підприємства;
- розробка методів нейтралізації ключових загроз фінансовим інтересам підприємства.

Процес управління фінансовою безпекою підприємств базується на певному механізмі. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства являє собою сукупність основних елементів впливу на процес розробки і реалізації управлінських рішень по забезпеченню захисту його фінансових інтересів від різних загроз. У структуру механізму управління фінансовою безпекою підприємства входять наступні елементи (рис. 1.3).

Рисунок 1.3 – Елементи механізму управління фінансовою безпекою [24]

Система державного нормативно-правового регулювання визначається всією сукупністю нормативно-правових актів в країні щодо діяльності суб'єктів

Така система передбачає такі напрями: регулювання фінансової діяльності на підприємстві, валютне регулювання, регулювання інвестиційних операцій, регулювання процесу страхування, регулювання грошового обігу в країні і форм розрахунків, регулювання проведення процесу санації і банкрутства підприємств і т. д.

Ринковий механізм регулювання фінансової безпеки підприємства формується в сфері фінансового ринку під впливом попиту і пропозиції на окремих його сегментах: встановлення рівня цін, котирувань за різними фінансовими інструментами, процентних ставок і курсів валют.

Внутрішній механізм управління фінансовою безпекою підприємства формується в межах самого підприємства і включає в себе методичні підходи щодо розробки управлінських рішень в сфері забезпечення його фінансової діяльності. Даний механізм формується також під вплив фінансової філософії підприємства [25-27].

Система методів управління фінансовою безпекою підприємства являє собою сукупність конкретних прийомів і методів, за допомогою яких приймаються тактичні управлінські рішення по всіх сферах його фінансової діяльності. Дана система передбачає можливість використання таких методів: експертні методи, балансовий метод, метод техніко-економічних розрахунків, економіко-статистичні методи, економіко-математичні методи, методи дисконтування вартості і т. д.

Система інструментів управління фінансовою безпекою підприємства складається з контрактних зобов'язань підприємства, які і забезпечують механізм реалізації окремих управлінських рішень і фіксують його фінансові відносини з контрагентами. Дана система в себе включає: платіжні інструменти, депозитні і кредитні інструменти, інвестиційні інструменти, інструменти страхування.

Ефективний механізм управління фінансовою безпекою підприємства дозволяє в повному обсязі реалізувати цілі і завдання, які перед ним стоять,

сприяє ефективному захисту його фінансових інтересів від загроз внутрішнього і зовнішнього характеру.

Важливою складовою частиною механізму управління фінансовою безпекою підприємства є методи її аналізу та оцінки. Аналіз фінансової безпеки являє собою процес дослідження фінансового стану та основних результатів фінансової діяльності підприємства з метою визначення рівня захищеності його фінансових інтересів від загроз і виявлення резервів його поліпшення.

Елементом фінансової безпеки підприємства є управління фінансовими ризиками. Управління ризиком у цілях фінансової безпеки включає в себе такі методи [28]:

- усунення або запобігання ризику. Очевидно, що потрібно уникати ризику невиконання зобов'язань, неповернення кредиту та інше;
- зменшення несприятливого впливу тих чи інших факторів на результати виробництва і в цілому підприємницької діяльності;
- передача або переведення ризику шляхом його страхування;
- оволодіння ризиком. Це найбільш дієвий метод ризикового менеджменту, застосування якого доцільно і навіть необхідно, коли потенційні втрати незначні, коли робиться все можливе для попередження або зниження шкоди від впливу непередбачених обставин.

Застосовуючи сучасні методи стратегічного управління, підприємства повинні змінювати існуючий фінансового-господарський механізм, розробляти та реалізовувати фінансову стратегію, за допомогою якої досягатиметься фінансова безпека підприємства.

Загалом існує п'ять можливих стратегій, які можуть бути використані для оптимізації рівня фінансових ризиків при побудові фінансової стратегії підприємства [29]:

- 1) відмова від видів діяльності, які містять визначене джерело фінансового ризику;
- 2) прийняття відповідальності за ризик фінансової стратегії з гарантією повної компенсації втрат за рахунок власних джерел;

3) продаж і перекладання відповідальності за фінансовий ризик на інших осіб (зокрема страхові організації);

4) скорочення або попередження можливих негативних наслідків від фінансового ризику за допомогою попереджувальних заходів;

5) орієнтація діяльності на фінансовий ризик, тобто використання усіх видів ресурсів в одній сфері діяльності з метою отримання прибутку при високому рівні ризику [30].

В основі забезпечення фінансової безпеки підприємства лежить концепція системного поєднання функцій контролю, планування, зворотного зв'язку та інформаційного забезпечення. Сутність контролінгу фінансової безпеки підприємства визначено як самоорганізовану систему, яка забезпечує інтеграцію, організацію і координацію всіх фаз управління фінансовою безпекою підприємства. Основними функціями контролінгу фінансової безпеки підприємства є планування, інформаційне забезпечення, контроль, аналіз.

Процес планування забезпечення фінансової безпеки включає: оцінку загроз економічній безпеці, що мають політико-правовий характер; оцінку поточного рівня забезпечення фінансової безпеки; оцінку ефективності запобігання можливій шкоді від негативних дій; планування комплексу заходів із забезпечення фінансової безпеки і розробку рекомендацій стосовно його реалізації; бюджетне планування практичної реалізації пропонованого комплексу заходів; планування корпоративних ресурсів; оперативну реалізацію запланованих дій у процесі здійснення суб'єктом господарювання фінансовогосподарської діяльності [31].

До основних методів забезпечення фінансової безпеки підприємства слід віднести збір та обробку аналітичної інформації про досвід та заходи забезпечення безпеки зарубіжних підприємств, аналіз, постійний моніторинг та прогнозування умов, загроз, небезпек та індикаторів фінансової безпеки, розробка та запровадження необхідних заходів щодо підтримки фінансової безпеки на належному рівні. Стратегічний аналіз використовується в процесі

здійснення управління фінансовою безпекою підприємства з урахуванням пропозиції щодо його поліпшення. Для здійснення стратегічного аналізу стану фінансової безпеки підприємства можна використовувати такі методи: SWOT-аналіз, PEST-аналіз, SNW-аналіз, аналіз розробки сценаріїв подій [32].

Процес аналізу поточного рівня забезпечення фінансової складової економічної безпеки неможливий без інформаційного забезпечення, а саме: фінансова звітність, результати роботи підприємства, конкурентний стан підприємства на ринку, ринок цінних паперів підприємства.

Теоретико-прикладний концепт ефективної системи управління фінансовою безпекою працює через вплив менеджменту, концентрацію фінансових ресурсів та сумарний результат, що визначають рівень фінансової безпеки та оцінюють за допомогою системи індикаторів, стратегічне управління фінансовою безпекою через векторні орієнтири, забезпечення оптимального рівня фінансової безпеки через оцінку та нейтралізацію загроз та підтримку рівня фінансової безпеки через захищеність та ефективність.

Концепт формує оптимальний рівень фінансової безпеки підприємства, при якому захищені фінансові інтереси та якісно сформована дієва система фінансового менеджменту.

Виділяють такі види фінансової безпеки [33-36]:

- «нормальний – індикатори фінансової безпеки підприємства перебувають у межах граничних значень;
- передкризовий – якщо хоча б один з індикаторів фінансової безпеки підприємства не відповідає нормативному значенню»;
- «кризовий – якщо більшість індикаторів фінансової безпеки підприємства не відповідає еталонним значенням;
- критичний – усі індикатори фінансової безпеки підприємства не відповідають установленим нормативам».

Тому, важливо в концепт закласти типи фінансової стратегії, які в підсумку забезпечать ефект від векторного управління фінансовою безпекою підприємства [37]:

1. Стратегія формування фінансових ресурсів, що працює через політику формування достатнього обсягу фінансових ресурсів, з визначеними принципами та індикаторами ефективності від результату.

2. Стратегія забезпечення фінансової стійкості, що працює через оптимізацію структури капіталу, капіталізації прибутковості з визначеними принципами та індикаторами ефективності від результату.

3. Стратегія посилення інвестиційного базису, що працює рух фінансових ресурсів з забезпеченням мультиплікативного ефекту з визначеними принципами та індикаторами ефективності від результату.

4. Стратегія ефективності фінансового менеджменту, що працює через планування, прогнозування, контроль, забезпечення якості управління з визначеними принципами та індикаторами ефективності від результату.

Відповідно, забезпечення стану фінансової безпеки та створення правильного вектору управління потребує визначеного алгоритму дій, що вимагає від підприємства формування типу фінансової стратегії з визначеними індикаторами, прорахованими фінансовими ефектами.

Варто враховувати, що підприємство піддається впливу державного регулювання, зміни до якого вносити не завжди доцільно. Однак, формування стратегічних орієнтирів в системній фінансовій стратегії дозволить адаптуватись до поставлених умов та працювати на ефективність. При цьому, посилювати власні позиції, нарощувати фінансовий стан та формувати безпечне фінансове середовище [38].

Подібні кроки дозволять прослідкувати прогалини в діяльності, визначити характер та рівень загроз, розкрити можливості та приховані резерви з метою посилення сильних сторін та формування адаптаційних аспектів до зовнішніх загроз.

Відтак, важливо розробити стратегічну архітектуру формування векторних орієнтирів забезпечення фінансової безпеки на підприємстві (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Стратегічна архітектура формування векторних орієнтирів забезпечення фінансової безпеки підприємства [20]

Тип фінансової стратегії	Принципи формування	Індикатори ефективності
Стратегія формування фінансових ресурсів	функціонування та джерела формування, збалансованості коштів, системної включеності, ефективної скерованості, відповідальності, плану та прогнозу	реінвестування прибутку, дивідендний дохід, оптимізація структури капіталу, капіталізація прибутку
Стратегія забезпечення фінансової стійкості	дивідендного управління, векторної орієнтованості на стратегічну ціль, рівень максимізації, рівень капіталізації	рентабельність капіталу, продукції, виробництва, економічна та фінансова рентабельність, фінансово-економічна ефективність зміни витрат, обсяги дебіторської заборгованості, термін окупності інвестицій
Стратегія посилення інвестиційного базису	інвестиційної керованості, комплексності, інтегрованості системи, взаємодії, посилення відповідальності за результат, надовгострокову перспективу	наращення прибутку в наслідок збільшення інвестицій, ефективність інвестицій, капітальних і фінансових вкладень
Стратегія ефективності фінансового менеджменту	тривалості, дифузії, системності, синергії, динамічності, гнучкості, ціленаправленості, партнерської взаємодії, відповідальності, комунікації	використання інноваційних технологій, автоматизація, діджиталізація, мотивація, формування soft skills

Базуючись на запропонованому підході щодо формування векторних орієнтирів забезпечення фінансової безпеки підприємства з метою максимально ефективного результату в стратегію закладаємо індикатори ефективності, які працюватимуть через принципи та посилюватимуть стан безпеки на підприємстві. Саме, узгодженість та ефективність в цьому напрямку дозволяє створювати сприятливе середовище для ведення діяльності.

Фінансова безпека є результатом ефективного фінансового менеджменту та посилює фінансову діяльність через стан безпеки, надійність та захищеність. Нерівності у формуванні та розподілі фінансових коштів провокують ситуацію, при якій рівень фінансового потенціалу досягає критичної точки та вимагає швидкого реагування на ситуацію.

1.3 Методичні підходи до оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства

В складних сучасних умовах господарювання розробка методів оцінки фінансової безпеки підприємства має важливе методологічне значення, що пояснюється необхідністю майже щоденного моніторингу фінансового стану підприємства і завдяки цьому – підтримці в ринкових конкурентних умовах його належного рівня. Тому важливим елементом управління фінансовою безпекою підприємства стає об'єктивне і своєчасне визначення її рівня. Визначення даного показника дозволить своєчасно виявити прогалини у фінансовому стані та виправити їх без загрози втрати фінансової стійкості та платоспроможності.

Методи оцінки фінансової безпеки підприємства, зокрема їх вибір у кожному окремому випадку залежать від конкретного змісту, який вкладається в саме поняття «фінансова безпека підприємства».

Якщо на рівні держави методи оцінки фінансової безпеки вже розроблені, то на рівні підприємства вони залишаються дискусійними. Це, насамперед, стосується вибору критеріїв оцінки фінансової безпеки підприємства, системи показників, що її характеризують, і методичних підходів до визначення рівня фінансової безпеки [39].

Наведемо класифікацію підходів до визначення рівня фінансової безпеки підприємства, розділивши їх на три великі групи (рис. 1 4):

- ті, що пропонують оцінювати рівень фінансової безпеки як складової економічної безпеки підприємства;
- ті, що пропонують оцінювати рівень фінансової безпеки на основі визначення загального стану фінансової діяльності підприємства;
- ті, що пропонують визначати інтегральний показник фінансової безпеки підприємства.

Рисунок 1.4 – Основні методи оцінки рівня фінансової безпеки підприємства [14]

У методиках першої групи фінансова безпека підприємства розглядається як складова економічної безпеки підприємства і визначається на основі розрахунку фінансових коефіцієнтів. Так, на думку, О.В. Орлика оцінку фінансової безпеки підприємства необхідно здійснювати на основі аналізу його фінансової стійкості, тобто визначення ступеню достатності власних чи позичених оборотних засобів для виконання виробничо-збутової діяльності. При цьому оціночними показниками будуть наступні [40]:

$\pm EB$ – надлишок (+) чи нестача (-) власних оборотних коштів, необхідних для формування запасів та покриття витрат на господарську діяльність підприємства;

$\pm E_m$ – надлишок (+) чи нестача (-) власних оборотних коштів, а також середньострокових та довгострокових кредитів та інших позик;

$\pm E_n$ – надлишок (+) чи нестача (-) загальної величини оборотних засобів.

Ці показники відповідають показникам забезпеченості запасів та витрат джерелами їх формування та розраховуються за формулами:

$$\pm E_B = E_B - Z, \quad (1.1)$$

де E_B – сума власних оборотних коштів підприємства;

Z – сума запасів та витрат підприємства.

$$\pm E_m = (E_B + K_m) - Z, \quad (1.2)$$

де K_m – середньострокові та довгострокові кредити та позики підприємства.

$$\pm E_n = (E_B + K_m + K_t) - Z, \quad (1.3)$$

де K_t – короткострокові кредити та позики підприємства

Також, в залежності від значень оціночних показників, С.М. Фролов та інші дослідники, виділяють п'ять зон фінансової стійкості, що відповідає п'яти рівням фінансової безпеки [41]:

- абсолютна фінансові стійкість та абсолютна безпека (підприємству повністю достатньо власних оборотних коштів для функціонування);

- нормальна фінансова стійкість та нормальний рівень безпеки (підприємство використовує практично лише власні оборотні кошти для формування запасів та забезпечення витрат);

- нестійке фінансове становище та нестабільний рівень безпеки (підприємству недостатньо власних оборотних коштів і воно має потребу у використанні середньострокових та довгострокових позикових коштів);

- критичний фінансовий стан та критичний рівень безпеки (підприємство для фінансування своєї діяльності використовує крім середньострокових та довгострокових кредитів ще й короткострокові позики);

- кризовий фінансовий стан та кризовий рівень безпеки (підприємство не в змозі забезпечити фінансування своєї діяльності ані власними, ані запозиченими коштами, тобто підприємство знаходиться на межі банкрутства).

Варто відзначити, що оцінка рівня фінансової складової економічної безпеки підприємства на основі аналізу його фінансової стійкості не дає повного уявлення про загальний рівень досліджуваного стану ФБ, що пов'язано із тим, що крім оборотних коштів, у фінансовій діяльності підприємства задіяні ще й власний основний капітал, прибуток, інвестиції.

До першої групи методик оцінки фінансової безпеки підприємства можна віднести розробки авторів, які пропонують оцінювати рівень фінансової безпеки підприємства на підставі аналізу системи одноіменних індикаторів. Основним критерієм оцінки рівня забезпечення фінансової безпеки підприємства науковцями пропонується вважати чистий прибуток. На основі цього критерію можна будувати всю систему показників (індикаторів), які характеризують стан фінансової безпеки [41-44]. Індикатори або показники фінансової безпеки, виступають як кількісні характеристики стану фінансової діяльності, що відібрані для характеристики фінансової безпеки підприємства.

Індикаторний підхід характеризується порівнянням фактичних значень показників фінансової безпеки з пороговими значеннями індикаторів її рівня. Порогові значення індикаторів фінансової безпеки – це граничні величини, недотримання яких призводить до формування негативних тенденцій (виникнення загроз) у сфері фінансової безпеки. За такого підходу найвищий рівень фінансової безпеки підприємства досягається за умови, що уся сукупність індикаторів знаходиться в межах порогових значень, а порогове значення кожного з індикаторів досягається не за рахунок інших. Показники (індикатори) фінансової безпеки підприємства, з одного боку, повинні входити до складу системи показників, які характеризують умовну структуру фінансової

безпеки підприємства у складі вищенаведених функціональних складових (підсистем); з іншого, – індикатори фінансової безпеки підприємства мають бути водночас показниками системи індикаторів, що характеризують стан фінансової діяльності підприємства, тобто входити до її складу, оскільки відображають певний стан цієї безпеки і повністю базуються на показниках фінансової діяльності.

Із системи показників, що характеризують стан фінансової діяльності підприємства, слід вибрати ті, які відповідають таким вимогам [45-47]:

- є простими для розрахунку і для розуміння. Відповідно до цього значення показників через спеціально побудовані математичні формули мають змінюватися від 0 (відсутність фінансової безпеки) до 1 (найвищий рівень фінансової безпеки);

- є суттєвими і значущими;

- базуються на чинній бухгалтерській та статистичній звітності, а також на оперативному (внутрішньо-системному, внутрішньо-корпоративному) обліку, якщо він є;

- є оперативними для відповідного реагування на стан фінансової безпеки;

- характеризують якісний та кількісний стан фінансової безпеки у статичній і динамічній;

- повністю і комплексно охоплюють всі сторони фінансової діяльності підприємства, адекватно відображають фінансову діяльність підприємства в комплексі;

- характеризують достатню глибину і широту ретроспективи стану фінансової безпеки на основі постійного моніторингу;

- можуть бути використані в плануванні, обліку і аналізі фінансової діяльності підприємства.

У якості індикаторів автори наводять граничні значення фінансових показників (коефіцієнта покриття, коефіцієнта автономії, рівня фінансового левериджу, рентабельності активів, рентабельності власного капіталу,

середньозваженої вартості капіталу, співвідношення оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості тощо), а на підставі зазначених показників, підтримуючи погляди С.Н. Ілляшенка, виділяють подібні п'ять рівнів фінансової сталості та відповідно п'ять рівнів фінансової безпеки.

Індикаторний підхід слід застосовувати для кожної функціональної складової фінансової безпеки, а потім експертним шляхом визначати інтегральний показник. До функціональної структури фінансової діяльності і відповідно фінансової безпеки підприємства відносяться такі [48]:

- бюджетна – взаємовідносини з бюджетом (податки і збори до бюджетів, при наявності – бюджетні кредити або бюджетне фінансування);

- грошово-кредитна – кредити під операційну діяльність, виплата заробітної плати працівникам, розрахунки з постачальниками і отримання грошових коштів від покупців продукції і послуг;

- валютна – при здійсненні експортно-імпортних операцій (купівля і продаж валюти, кредити в іноземній валюті, розрахунки з іноземними споживачами і постачальниками продукції та послуг у валюті);

- банківська – взаємовідносини підприємства з банками по кредитах і депозитах;

- інвестиційна – капітальні вкладення у розвиток підприємства, у тому числі за рахунок довгострокових кредитів;

- фондова – випуск підприємством власних акцій і купівля акцій інших підприємств,

- страхова – страхування майна підприємства або результатів його діяльності, безпечної праці і збереження здоров'я працівників.

На нашу думку, запропонована методика не є повною мірою універсальною, адже порогові значення показників значно різняться для підприємств різних галузей господарства. Також, дана методика не дозволяє провести діагностику загроз, що виникають у фінансовій сфері діяльності підприємства.

Дещо інші положення стосовно визначення рівня фінансової безпеки підприємства висувають Ю.Б. Кракос та Н.І. Серик. У своїх працях вони пропонують проводити оцінку фінансової складової економічної безпеки підприємства на основі розрахунку низки ключових показників, які відображають результати функціонування всіх підсистем підприємства та згруповані за наступними напрямками: управління, економіка, фінанси, виробництво, ділова активність. Отримані ключові показники автори пропонують співставляти із значеннями розробленої діагностичної матриці, що дозволить визначити рівень фінансової складової економічної безпеки підприємства [22].

Х.О. Турхан пропонує оцінювати рівень фінансової складової економічної безпеки підприємства за основними напрямками аналізу, в тому числі фінансової звітності і фінансового стану підприємства, результатів його господарської діяльності [50]. На наш погляд, запропонована методика дає змогу проаналізувати лише фактичний фінансовий стан підприємства, а не визначити рівень його фінансової безпеки.

В процесі дослідження було виявлено, що ряд науковців (І.О. Бланк, І.А. Александров, О.А. Орлова, А.В. Половян) пропонують оцінювати фінансову безпеку підприємства на основі визначення та оцінки загального стану фінансової діяльності підприємства. Так, І.О. Бланк виділяє наступні системи аналізу фінансової безпеки підприємства: горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, порівняльний аналіз, інтегральний аналіз та аналіз коефіцієнтів. Автор виділяє наступні групи аналітичних фінансових коефіцієнтів: коефіцієнти оцінки фінансової стійкості підприємства, платоспроможності (ліквідності), оборотності активів, оборотності капіталу, рентабельності (прибутковості) [6]. На нашу думку, оцінка фінансової безпеки підприємства не може зводитись до простого аналізу фінансового стану підприємств, адже виходячи із особливостей даної економічної категорії, оцінка її рівня потребує особливих підходів та методів. Зокрема, ми вважаємо, що визначення стану фінансової безпеки підприємства потребує застосування індикаторного методу, що дасть

можливість ґрунтовно підійти до розробки ефективної системи заходів щодо нейтралізації впливів окремих факторів на фінансову безпеку та дозволить забезпечити підвищення її рівня.

Дещо по-іншому визначають процедуру оцінки фінансової безпеки підприємства Л.Е. Касьян, В.В. Бугас, яка, на їх думку, має включати такі основні етапи як: відбір показників, які по своєму змісту охоплюють всі ключові моменти фінансової діяльності підприємства; визначення їх порогових значень; проведення аналізу показників та їх відхилень від порогових значень і визначення загроз фінансовій безпеці підприємства та розробка заходів для їх нейтралізації [51]. Запропонована методика зводиться до аналізу фінансового стану підприємства та не містить будь-яких рекомендації стосовно визначення нормативних діапазонів рівнів фінансової безпеки підприємства, що може призвести до неадекватних управлінських рішень у сфері фінансової безпеки.

Ще однією позицією є методика запропонована, за якою автори пропонують здійснювати оцінку рівня фінансової безпеки господарських суб'єктів на основі дослідження грошових потоків підприємств, а саме показника чистого грошового потоку в розрізі видів фінансово-господарської діяльності підприємства. З цією метою дослідники розробили матрицю динамічної фінансової рівноваги. Такий підхід обумовлений тим, що показник чистого грошового потоку є одним із індикаторів результативності господарської діяльності підприємства та значною мірою визначає його фінансовий стан. Аналіз згаданого показника в розрізі видів діяльності автори пропонують здійснювати, враховуючи той факт, що додатня величина сукупного чистого грошового потоку не завжди є гарантом фінансової стійкості підприємства. Адже грошові потоки тісно пов'язують всі сфери діяльності підприємства – операційну, фінансову та інвестиційну. Також автори пропонують розраховувати якісний показник рівня фінансової безпеки підприємства, що визначається експертним шляхом [52,53]. Запропонована методика є надто вузькою і це пов'язано з тим, що показник чистого грошового

потоків є не єдиним індикатором результативності господарської діяльності підприємства.

У ході аналізу наукової літератури було відзначено, що більш чітко та обґрунтовано оцінка рівня фінансової безпеки підприємства розглянута у методиках третьої групи, які ґрунтуються на визначенні інтегрального показника фінансової безпеки підприємства. Проте існують розбіжності стосовно алгоритму його розрахунку. Зокрема, ряд дослідників визначають інтегральний показник на основі розрахунку фінансових коефіцієнтів [54]. Так, автори пропонують систему відносних показників оцінки фінансової безпеки, яка складається з п'яти груп коефіцієнтів: коефіцієнти структури капіталу, ділової активності підприємства, рентабельності, платоспроможності та коефіцієнти, які показують ефективність використання власних оборотних коштів.

Т.А. Горобець, А.Г. Гончарук [55] пропонують здійснювати оцінку рівня фінансової безпеки підприємства на основі семи показників, а саме коефіцієнтів: зносу основних засобів, рентабельності активів, фондівіддачі основних засобів оборотності активів, фінансування, втрати платоспроможності та загального коефіцієнту покриття. На базі розрахованих коефіцієнтів здійснюється інтегральна оцінка з максимальною кількістю балів – 100 за наступною формулою:

$$I = \sum MAX_i \times P_i \quad (1.4)$$

$$P_i = 1, K_i > t_i$$

$$P_i = 0,5, K_i \in t_i$$

$$P_i = 0, K_i < t_i,$$

де I – інтегральна оцінка рівня фінансової безпеки;

MAX_i – максимальна кількість балів за i -м коефіцієнтом;

P_i – коригуючий коефіцієнт;

K_i – фактичне значення i -го коефіцієнта.

Максимальні оцінки в балах пропонується розділити на дві групи: 10 балів – для коефіцієнтів зносу основних засобів, фондівіддачі основних

засобів, рентабельності та оборотності активів; 20 балів – для коефіцієнтів покриття, фінансування та втрати платоспроможності. Поправочний коефіцієнт може приймати одне з трьох значень: 0; 0,5 і 1.

Вибір поправочного коефіцієнта здійснюється на основі типових діапазонів, а також рекомендованих нормативних значень окремих коефіцієнтів.

За результатами аналізу Т.А. Горобець, А.Г. Гончарук виділяють три типи оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів підприємництва: критичний, недостатній, достатній [55].

Усі розглянуті вище методики не враховують функціональної структури фінансової безпеки підприємства та не містять рекомендацій стосовно визначення рівня їх безпеки, що, на нашу думку, свідчить про недосконалість та фрагментарність проведених досліджень.

Аналіз методичних підходів до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства свідчить, що їм притаманні певні недоліки, а саме: оцінка рівня фінансової безпеки підприємства на основі аналізу динаміки одного або декількох індикаторів є неефективною, оскільки не враховує системний характер фінансової безпеки, при оцінці рівня фінансової безпеки підприємства перевагу слід віддавати застосуванню інтегрального показника безпеки, котрий отримано на основі використання багатомірних статистичних методів; у значній частині методів не враховується взаємозв'язок фінансової безпеки із загрозами.

Важливо оцінювати у кількісному плані саме взаємозв'язки як між інтегральним рівнем фінансової безпеки підприємства, так і між загрозами фінансовій безпеці; у аналізованих підходах до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства основну увагу науковці приділяють поточній і ретроспективній оцінкам рівня безпеки, при цьому не зупиняючи своєї уваги на прогностичних оцінках на майбутнє, що дозволяє протистояти різним негативним факторам у процесі фінансово-господарської діяльності.

Висновки до розділу 1

Фінансова складова підприємства як внутрішньовиробнича функціональна складова його економічної безпеки, без перебільшення, є головною, тому що за ринкових умов господарювання є «двигуном» будь-якої економічної системи, визначає фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання, фінансову стійкість, платоспроможність і динаміку структури джерел фінансування.

Отже, правильна оцінка фінансових результатів діяльності та фінансового стану підприємства за сучасних умов господарювання необхідна як для власників і менеджерів, так і для інвесторів, партнерів, кредиторів, державних органів. Не буде перебільшенням стверджувати, що фінансовий стан підприємства, його фінансова стійкість цікавить також і конкурентів, але вже в іншому аспекті – зацікавленості в ослабленні їх конкурентних позицій на ринку.

Про ослаблення фінансової складової економічної безпеки підприємства свідчить зниження ліквідності підприємства, підвищення кредиторської та дебіторської заборгованості, зниження фінансової стійкості та ін.

Процес управління фінансовою безпекою підприємства передбачає наявність взаємопов'язаних функціональних елементів та забезпечення процедури підбору, систематизації та вивчення даних про фінансові ресурси, рівень платоспроможності і ліквідності, планування й здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства, впровадження різноманітних інновацій на всіх стадіях виробництва товарів чи надання послуг із метою підвищення рівня рентабельності.

На нашу думку, необхідно більше уваги приділяти питанням упровадження механізмів забезпечення фінансової безпеки саме на рівні суб'єктів підприємництва сфери матеріального виробництва, що пов'язано зі значною кількістю ризиків і нестабільністю як внутрішнього, так і зовнішнього їх середовища.

2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВАЖКОГО КРАНОБУДУВАННЯ»

2.1 Загальна характеристика ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування»

Приватне акціонерне товариство (ПрАТ) «Запорізький завод важкого кранобудування» (скорочена назва – ПрАТ «Запоріжкран») належить до підприємств машинобудівної галузі, які здійснюють виробництво підйомно-транспортного устаткування.

Історія заводу тісно пов'язана з історією створення індустріального комплексу на берегах Дніпра, коли будівництво металургійних гігантів, а також інших підприємств енергетики та машинобудування було неможливим без використання вантажопідйомної техніки.

У радянські часи – це провідний завод з виготовлення вантажопідйомної техніки для всіх будівництв Радянського Союзу та далекого зарубіжжя, гідро, теплових та атомних електростанцій. Щорічно завод випускав близько 250 - 300 кранів різної вантажопідйомності та тисячі тонн складних металоконструкцій.

У 1928 р. спільним рішенням Запорізького міськвиконкома та Дніпрострою створюються Центральні механічні майстерні (ЦММ) – прообраз механічного заводу. Спочатку ці майстерні були не дуже схожими на завод – довгі, пристосовані під виробничі приміщення бараки. Першими керівниками ЦММ були П.Ю. Бромеріус, Л.Л. Копп, а з 1929 р. – П.М. Лепіхов. З його приходу починається стрімкий розвиток майстерень. Впроваджуються чавуноливарний та ковальський цехи. У 1930 р. у ЦММ відремонтовано 30 паровозів, 11 потужних кранів, 9 екскаваторів, вироблено 1250 тонн металевої арматури, у 1937 р. ЦММ офіційно переіменовано у механічний завод.

У роки війни підприємство було евакуйовано в м. Ростов-на-Дону та переведено на виробничо-військової продукції – мін та шасі для літаків. У 1944

р. відбулось повернення заводу в Запоріжжя та відновлення заводу. Ці важкі роки випали на долю директора Т.Є. Боргенко. Під його керівництвом була побудована киснева станція, що постачала кисень не тільки для механічного заводу але і для Дніпрострою. У 50-х роках 20 ст. розпочинає роботу цех металоконструкцій; започатковано серійне виробництво мостових кранів; завершується реконструкція чавуноливарного та створення нового сталеливарного цехів. У 1956 р. завод отримав нову назву – «Дніпровський механічний завод», став спеціалізованим кранобудівельним підприємством, яке підпорядковувалось Міністерству енергетики та електрифікації СРСР. У 1977 р. завод отримав назву «Запорізький енергомеханічний завод». У 1989 р. «Запорізький енергомеханічний завод» переведено на нову форму господарських відносин – оренду, встановлено новий порядок – вибори першого верівника. З 1995 р. завод реорганізовано у закрите акціонерне товариство. У 1999 р. підприємство отримує сучасну назву та змінює форму власності, але не сферу діяльності.

З серпня 2005 р. основним акціонером ПрАТ «Запоріжжкран» є фінська транснаціональна корпорація Konecranes, що належить до світових лідерів у сфері кранобудування. Ведучи діяльність з 32-х рр. минулого сторіччя, Konecranes завоювала лідируючі позиції на ринку підйомно-транспортного обладнання завдяки впровадженню новітніх технологій виробництва, бездоганній якості, високому рівню безпеки та надійності своєї продукції, її економічності. Плідна співпраця ПрАТ «Запоріжжкран» та Konecranes вже сьогодні показує позитивні результати. З 2005 р. обсяг продукції, що випускається, збільшено втричі. Почалась масштабна модернізація виробництва.

Створено ділянку складання балок коробчатого перетину з проектною потужністю 700 балок на рік. Встановлено сучасне технологічне обладнання: зварювальні апарати фірми «Кемпі» (Швеція), газорізальна установка «Мессер» (Німеччина), установка плазмовевого різання «Microstep» (Словаччина), лінія дробоструменевого очищення листів до порізки Gostol TST (Словенія), дробоструменева камера (Словенія), фарбувальна камера (Франція) тощо.

Проведено переобладнання механічного цеху з заміною 50% станочного парку. Розроблено інвестиційний проект створення на базі підприємства промислового парку. перспектива – потужний кранобудівельний завод у Європі.

ПРАТ «Запоріжкран» – спеціалізоване підприємство по виробництву мостових, козлових та кранів спецпризначення. Підприємство займається виробництвом підйимального та такелажного обладнання, виробництвом металевих конструкцій різної складності та вантожопідйимальності.

Продукція підприємства складається з:

- портових кранів – порталні крани «МАРК», контейнерні перевантажувачі на пневмоколісному ході RTG, контейнерні перевантажувачі на рельсовій ході RMG, причальні контейнерні перевантажувачі STS;
- спеціальних кранів – модульні крани, та крани виготовлені по специфікації замовника що дозволяє пропонувати різні оптимальні варіанти відповідно потребам замовника;
- стандартних компонентів – кінцеві балки та ходові частини, вали, осі та корпуси підшипників;
- стандартних кранів – мостові крани СХТ в однобалочному та двохбалочному виконанні;
- важких компонентів – ходові візки до RMG кранів, вантажні візки до RMG та LV кранів, вантожопідйимальні траверси;
- важких кранів – електричні мостові крани.

Зареєстрованою юридичною адресою ПРАТ «Запоріжкран» є Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16а. Основне місце ведення діяльності підприємства знаходиться за адресою: м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16а.

Середня кількість працівників підприємства станом на 31.12.2022 р. 323 особи.

Аналіз фінансового стану підприємства за даними активу розпочинають з його загальної оцінки на основі вивчення структури і динаміки майна підприємства (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Горизонтальний аналіз майна ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» за 2020– 2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Темп приросту (зниження),%	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
1. Необоротні активи, тис. грн.					
Незавершені капітальні інвестиції	4437,5	10420,5	13237,5	+134,83	+27,03
Основні засоби	155621	189304	214421	+21,64	+13,27
Інвестиційна нерухомість	15603	11561	7243,5	-25,91	-37,35
Інші фінансові інвестиції	192	192	192	0,00	0,00
Відстрочені податкові активи	2055	1245	-	-39,42	-
Усього за розділом 1	177909	212722	235094	+19,57	+10,52
2. Оборотні активи, тис. грн.					
Запаси	179789	250485	228495	+39,32	-8,78
Виробничі запаси	43566	46886	33582,5	+7,63	-28,38
Незавершене виробництво	136223	118311	61714,5	-13,15	-47,84
Готова продукція	-	85288	133198	-	+56,17
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	60082	59547	56166,5	-0,89	-5,68
Дебіторська заборгованість за розрахунками	26497	19933	21360,5	-24,77	+7,16
Інша поточна дебіторська заборгованість	987	1035	723	+4,86	-30,14
Гроші та їх еквіваленти	47254	75487	72284	+59,75	-4,24
Усього за розділом 2	314609	406486	379029	+29,20	-6,75
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	61	121	121	+98,36	0,00
Разом активи	492577	619329	614244	+25,73	-0,82

Результати горизонтального аналізу майна ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування», наведені у табл. 2.1, свідчать про наявність як позитивних, так і негативних ознак і тенденцій у майновому стані підприємства

за інформацією активу балансу. До позитивних характеристик майнового стану досліджуваного підприємства належать такі:

- у 2022 р. порівняно з попередніми роками збільшилась величина основних засобів на 21,64% порівняно з 2020 р. і на 13,27% порівняно з 2021 р.;
- у 2022 р. порівняно з попередніми роками збільшилась величина грошових коштів – на 59,75% порівняно з 2020 р.;
- серед фондів обігу дещо зменшилась дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги – на 0,89% у 2021 р. порівняно з 2020 р. і на 5,68% у 2022 р. порівняно з 2021 р., інша поточна дебіторська заборгованість зменшилась на 30,14% у 2022 р. порівняно з 2021 р., що свідчить про покращення стану розрахунків підприємства з дебіторами;
- необоротні активи представлені насамперед основними засобами, вартість яких у 2022 р. порівняно з 2021 р. зросла на 13,27%, у 2021 р. порівняно з 2020 р. – на 21,64%;
- серед видів оборотних активів найбільший темп приросту має готова продукція – 56,17% у 2022 р. порівняно з 2021 р.; найбільший темп зниження – інша поточна дебіторська заборгованість – 30,14%;
- незавершене виробництво має тенденцію до зниження на 13,15% у 2021 р. порівняно з 2020 р. і на 47,84% у 2022 р. порівняно з 2021 р.

Водночас є і негативні тенденції майнового стану підприємства, а саме:

- зменшилась величина оборотних активів на 6,75% у 2022 р. порівняно з 2021 р.;
- вартість майна дещо зменшилась – на 0,82% у 2022 р. порівняно з 2021 р., що свідчить про незначне зменшення майнового потенціалу підприємства;
- вартість необоротних активів збільшилась на 19,57% у 2021 р. порівняно з 2020 р. і на 10,52% у 2022 р. порівняно з 2021 р., при зменшенні вартості оборотних активів, що свідчить про зниження показника співвідношення оборотних і необоротних активів, а також про створення умов для сповільнення оборотності активів;

– темп зниження виробничих запасів у 2022 р. порівняно з 2021 р. склав 28,38%, тобто перевищив темп зниження майна в цілому, що свідчить про зменшення частки виробничих запасів у майні підприємства. Така тенденція свідчить про зменшення виробничого потенціалу підприємства;

– грошові кошти мають значне збільшення на 59,75% у 2021 р. порівняно з 2020 р. і зниження 4,24% у 2022 р. порівняно з 2021 р., що не створює умови для підвищення рівня платоспроможності підприємства.

На рис. 2.1 зображено динаміку необоротних та оборотних активів підприємства. Рис. 2.1 ілюструє стрібноподібну тенденцію зміни вартості оборотних активів (з 314609 тис. грн. у 2020 р. до 406486 тис. грн. у 2021 і 379029 тис. грн. у 2022 р.), що є негативною тенденцією і поступове збільшення вартості необоротних активів (з 177909 тис. грн. у 2020 р. до 212722 тис. грн. у 2021 р. та до 235094 тис. грн. у 2022 р.), що свідчить про незначні можливості створення матеріальних умов для розширення основної діяльності підприємства.

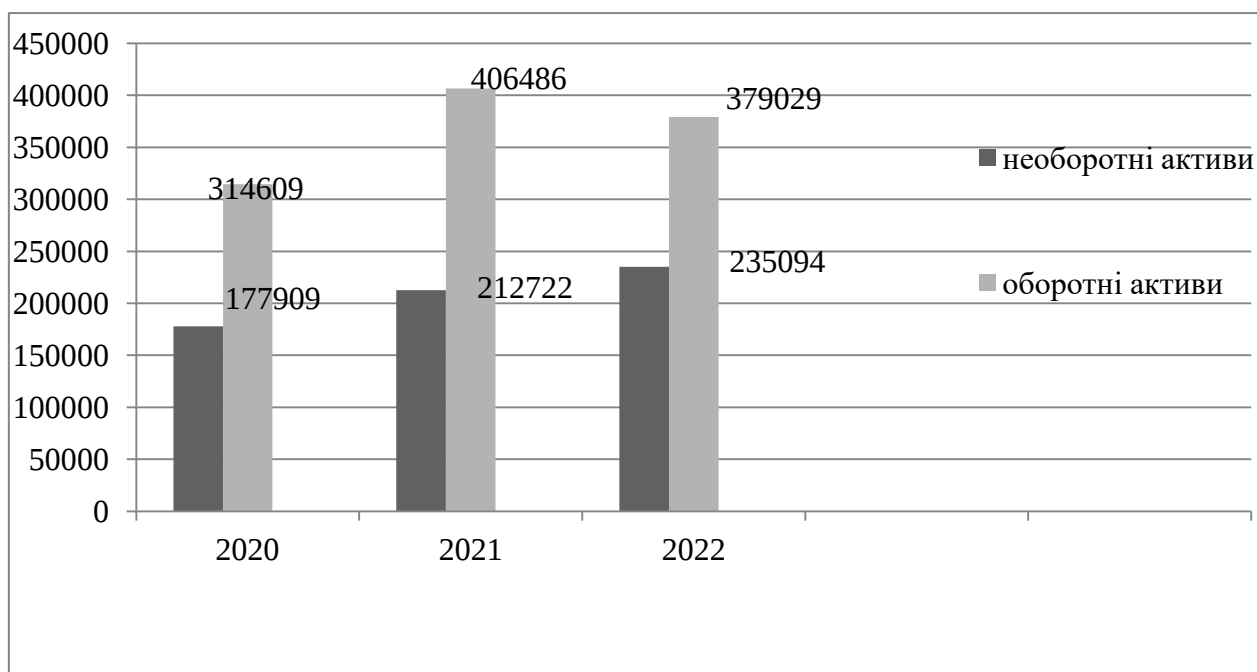

Рисунок 2.1 – Динаміка активів ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» за 2020 – 2022 рр., тис. грн.

За допомогою вертикального аналізу дослідимо структурні зміни в активах підприємства (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Вертикальний аналіз майна ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» за 2020–2022 рр.,%

Показники	2020	2021	2022	Відхилення, %	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
1. Необоротні активи	36,12	34,35	38,27	-1,77	+3,92
Незавершені капітальні інвестиції	0,90	1,68	2,16	+0,78	+0,48
Основні засоби	31,59	30,57	34,90	-1,02	+4,33
Інвестиційна нерухомість	3,17	1,87	1,18	-1,30	-0,69
Інші фінансові інвестиції	0,04	0,03	0,03	-0,01	0,00
Відстрочені податкові активи	0,42	0,20	0,00	-0,22	-0,20
2. Оборотні активи	63,87	65,63	61,71	+1,76	-3,92
Запаси	36,50	40,44	37,20	+3,94	-3,24
Виробничі запаси	8,84	7,57	5,47	-1,27	-2,10
Незавершене виробництво	27,66	19,10	10,05	-8,56	-9,05
Готова продукція	0,00	13,77	21,68	+13,77	+7,91
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	12,20	9,61	9,14	-2,59	-0,47
Дебіторська заборгованість за розрахунками	5,38	3,22	3,48	-2,16	+0,26
Інша поточна дебіторська заборгованість	0,20	0,17	0,12	-0,03	-0,05
Гроші та їх еквіваленти	9,59	12,19	11,77	+2,60	-0,42
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	0,01	0,02	0,02	+0,01	0,00
Разом активи	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00

За даними табл. 2.2 можемо спостерігати такі зміни в структурі активів підприємства:

– частка необоротних активів за досліджуваний період суттєво не змінилась (зменшилась на 1,77% у 2021 р. порівняно з 2020 р. і зросла на 3,92% у 2022 р. порівняно з 2021 р.);

– частка оборотних активів у 2020 р. склала 63,87%; у 2021 р. – 65,63%; у 2022 р. – 61,71%;

– у структурі необоротних активів найбільшу питому вагу займають основні засоби (31,59% у 2020 р.; 30,57% у 2021 р.; 34,90% у 2022 р.); найменшу – інші фінансові інвестиції (0,04% у 2020 р. і 0,03% у 2021-2022 рр.);

– у структурі оборотних активів найбільшу питому вагу займають запаси (36,50% у 2020 р.; 40,44% у 2021 р.; 37,20% у 2022 р.) та дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги (12,20%; 9,61%; 9,14% відповідно по роках), найменшу – інша поточна дебіторська заборгованість.

На рис. 2.2 наочно зображено структурні зміни в активах підприємства (рис. 2.2).

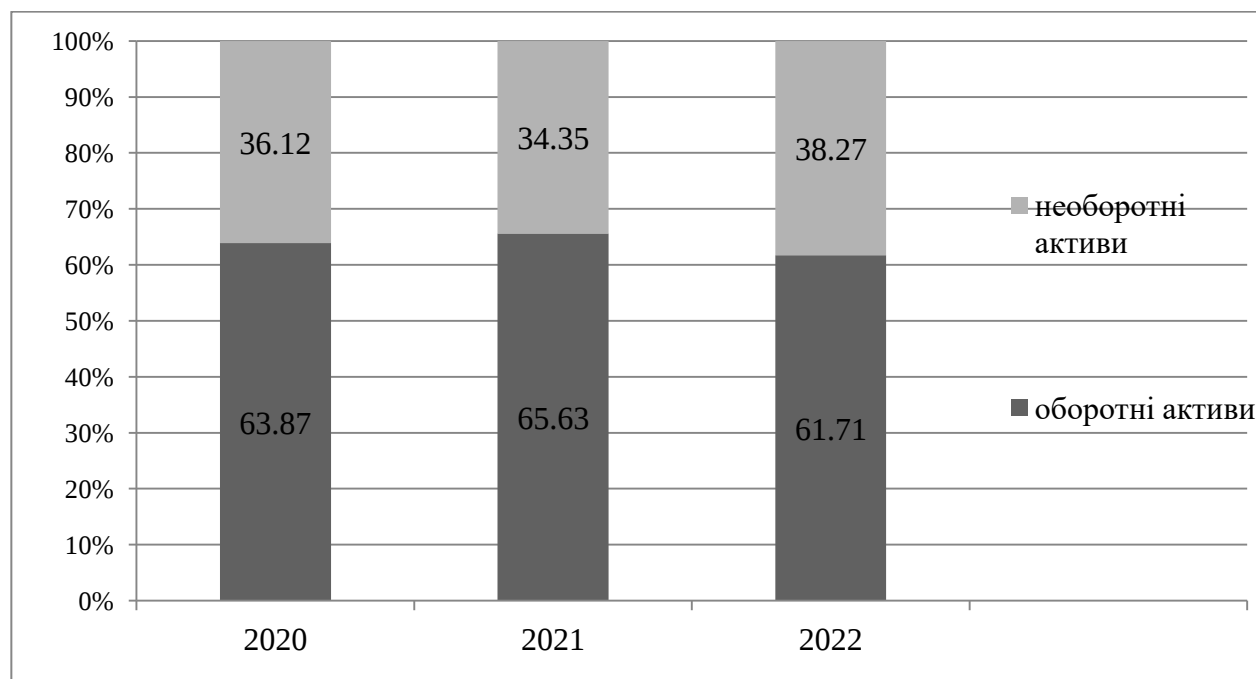

Рисунок 2.2 – Структура майна ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» за 2020-2022 рр., %

Дані, наведені на рис. 2.2 свідчать, що за досліджуваний період значних змін у структурі майна підприємства не спостерігається. Зменшення частки оборотних активів підприємства – з 63,87% у 2020 р. до 61,71% у 2022 р. можна вважати негативною тенденцією.

Результати горизонтального та вертикального аналізу майна підприємства ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» свідчать про наявність як позитивних так і негативних ознак і тенденцій у майновому стані підприємства за інформацією активу балансу. До основних характеристик майнового стану належать такі:

- у звітному 2022 р. порівняно з попереднім 2021 р. вартість майна зменшилась на 0,82%, у 2021 р. порівняно з 2020 р. збільшилась на 25,73%, що свідчить про негативні зміни у майновому потенціалі підприємства;
- необоротні активи підприємства зросли на 19,57% у 2021 р. порівняно з 2020 р. і на 10,52% у 2022 р. порівняно з 2021 р., проте, оборотні активи дещо знизились у 2022 р. порівняно з 2021 р. на 6,75%;
- темп падіння оборотних активів перевищив темп зростання необоротних активів за період, що аналізується, в результаті чого частка необоротних активів поступово збільшилась з 36,12% у 2020 р. до 38,27% у 2022 р., відповідно зменшилась частка оборотних активів – з 63,87% до 61,71% відповідно. Така динаміка вказує на зменшення коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів, та створення умов для уповільнення оборотності активів;
- необоротні активи підприємства представлені насамперед основними засобами, вартість яких у 2021 р. збільшилась на 21,64% або на 33683 тис. грн. порівняно з 2020 р., та збільшилась на 13,27% або на 25117 тис. грн. у 2022 р. порівняно з 2021 р. Темп зростання основних засобів не перевищив темп падіння майна підприємства, тому можна стверджувати про створення певних умов для розширення основної діяльності підприємства.

Проведемо горизонтальний аналіз фінансових ресурсів підприємства (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Горизонтальний аналіз фінансових ресурсів ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» за 2020 – 2022 рр., тис. грн.

Показники	2020	2021	2022	Темп приросту (зниження),%	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
1. Власний капітал					
Зареєстрований (пайовий) капітал	6412	6412	6412	0,00	0,00
Капітал у дооцінках	35265	60092,5	81185	+70,40	+35,10
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-132913,5	-30139,5	-29333	-77,32	-2,68
Усього за розділом 1	-91236,5	36365	58264	x	+60,22
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення					
Відстрочені податкові зобов'язання	-	5310	5367	-	+1,07
Інші довгострокові зобов'язання	699	536	340	-23,32	-36,57
Довгострокові забезпечення	5819	6823,5	7027	+17,26	+2,98
Усього за розділом 2	6518	12669,5	12734	+94,38	+0,51
3. Поточні зобов'язання і забезпечення					
Поточна кредиторська заборгованість за:					
довгостроковими зобов'язаннями	224794	175	210,5	-99,92	+20,29
товари, роботи, послуги	32740	23268,5	12730,5	-28,93	-45,29
розрахунками з бюджетом	5779	4710	2694	-18,50	-42,80
розрахунками зі страхування	842	955,5	781,5	+13,48	-18,21
розрахунками з оплати праці	3073	3239	2670,5	+5,40	-17,55
одержаними авансами	62657,5	128278,5	151987,5	+104,73	+18,48
розрахунками з учасниками	99	99	99	0,00	0,00
Поточні забезпечення	10114	11745,5	13930,5	+16,13	+18,60
Інші поточні зобов'язання	237197	397823,5	358142	+67,72	-9,97
Усього за розділом 3	577295,5	570294,5	543246	-1,21	-4,74
Разом пасиви	492577	619329	614244	+25,73	-0,82

Результати горизонтального аналізу джерел формування капіталу ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» свідчать про наявність як позитивних, так і негативних ознак і тенденцій у майновому стані підприємства за інформацією пасиву балансу, а саме:

– у 2022 р. порівняно з попередніми роками – 2020-2021 рр. вартість

джерел формування капіталу дещо знизилась на 0,82% відповідно. Власний капітал підприємства значно зріс у 2022 р. порівняно з 2020 р. на 149500,5 тис. грн. і на 60,22% тис. грн. у 2022 р. порівняно з 2021 р. Власний капітал підприємства у 2020 р. має від'ємне значення в розмірі 91236,5 тис. грн. внаслідок високого показника непокритого збитку, який отримало підприємство. Проте, значно зросли довгострокові зобов'язання підприємства – на 94,38% у 2020 р. порівняно з 2021 р. і на 0,51% у 2022 р. порівняно з 2021 р. Отже, у підприємства знизився рівень фінансової стійкості за критерієм забезпеченості власним капіталом;

- збільшилась залежність підприємства від довгострокових зобов'язань (на 94,38% у 2021 р. порівняно з 2020 р. і на 0,51% у 2022 р. порівняно з 2021 р.), дещо зменшилась залежність від поточних зобов'язань (на 1,21% і на 4,74% відповідно);

- серед джерел формування капіталу зміни кредиторської заборгованості такі: зменшення на 28,93% у 2021 р. порівняно з 2020 р., на 45,29% у 2022 р. порівняно з 2021 р., зменшення рівня цього показника свідчить про покращення стану розрахунків підприємства з кредиторами;

- немає рівноваги між сумами і динамікою дебіторської (табл. 2.2) і кредиторської заборгованості. Так, зменшення дебіторської заборгованості у 2022 р. порівняно з 2021 р. становило майже 3%, у 2021 р. порівняно з 2020 р. – 8,05%; зростання кредиторської заборгованості становило 6,50% і зменшення на 51,29% відповідно. Отже, шляхи зміцнення майнового стану підприємства мають бути пов'язані насамперед з удосконаленням управління дебіторською і кредиторською заборгованістю.

У підприємства можуть бути непередбачені зобов'язання, які вимагають витрачання ресурсів (але повної впевненості щодо цього зобов'язання немає) в сумі очікуваних збитків або вартості прийнятих на себе зобов'язань за договорами поруки.

На рис. 2.3 зображено динаміку фінансових зобов'язань підприємства.

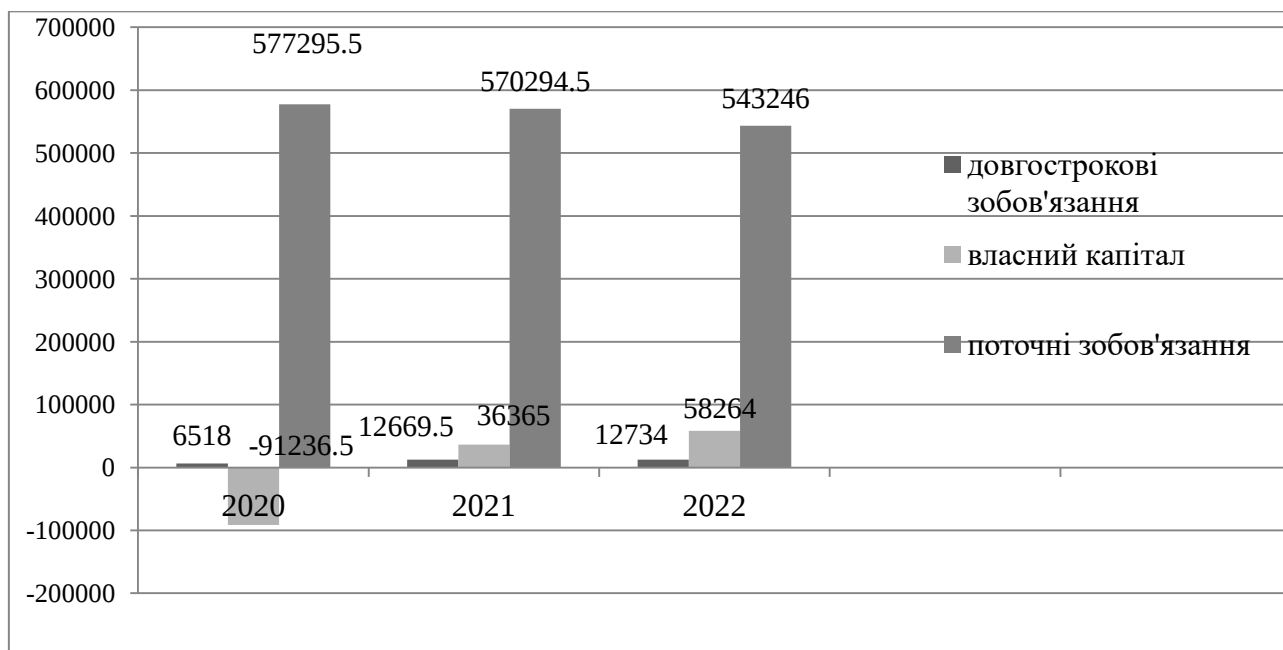

Рис. 2.3 – Динаміка фінансових ресурсів ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування», тис. грн.

За наведеними даними спостерігається така тенденція: значне зменшення показників власного капіталу у 2020 р., показник має від'ємне значення у розмірі 91236,5 тис. грн., у 2021 р. відбулось зростання цього показника до позитивного значення у розмірі 36365 тис. грн. і збільшення у 2022 р. на 60,22% порівняно з 2021 р.

Водночас відбувається збільшення довгострокових зобов'язань підприємства – з 6518 тис. грн. у 2020 р. до 12734 тис. грн. у 2022 р., тобто на 95,37%. Величина поточних зобов'язань підприємства дещо зменшується з 577295,5 тис. грн. у 2020 р. до 543246 тис. грн. у 2022 р., тобто на 5,90%

Дану тенденцію можна вважати негативною, оскільки відбувається незначне зростання величини власного капіталу, з одночасним збільшенням величини позикового капіталу підприємства.

Вертикальний аналіз забезпечує дослідження капіталу за структурою окремих розділів і статей пасиву балансу. За допомогою цього методу досліджуються зміни в якості капіталу щодо співвідношення його елементів. Наприклад, висока частка власного капіталу свідчить про низькі фінансові

ризиками, але також про неповне використання підприємством свого потенціалу. Проте, якщо є можливість підвищити присутність на ринку – важливо залучати додаткові позикові кошти для інтенсифікації власної діяльності (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Вертикальний аналіз фінансових ресурсів ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» за 2020–2022 рр.,%

Показники	2020	2021	2022	Відхилення,%	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Зареєстрований (пайовий) капітал	1,30	1,04	1,04	-0,26	0,00
Капітал у дооцінках	7,16	9,70	13,22	+2,54	+3,52
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	х	х	х	х	х
1. Власний капітал - всього	х	5,87	9,49	х	+3,62
Відстрочені податкові зобов'язання	-	0,86	0,87	-	+0,01
Інші довгострокові зобов'язання	0,14	0,09	0,06	-0,05	-0,03
Довгострокові забезпечення	1,18	1,10	1,14	+0,02	+0,04
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення - всього	1,32	2,05	2,07	+0,73	+0,02
Поточна кредиторська заборгованість за:					
довгостроковими зобов'язаннями	45,64	0,03	0,03	-45,61	0,00
товари, роботи, послуги	6,65	3,76	2,07	-2,89	-1,69
розрахунками з бюджетом	1,17	0,76	0,44	-0,41	-0,32
розрахунками зі страхування	0,17	0,15	0,13	-0,02	-0,02
розрахунками з оплати праці	0,62	0,52	0,43	-0,10	-0,09
одержаними авансами	12,72	20,71	24,74	+7,99	+4,03
розрахунками з учасниками	0,02	0,02	0,02	0,00	0,00
Поточні забезпечення	2,05	1,90	2,27	-0,15	+0,37
Інші поточні зобов'язання	48,15	64,23	58,30	+16,08	-5,93
3. Поточні зобов'язання і забезпечення - всього	117,20	92,08	88,44	-25,12	-3,64
Разом пасиви	х	100,00	100,00	х	0,00

За даними табл. 2.4, у структурі пасивів підприємства зросла частка власного капіталу і склала у 2021 р. 5,87%, незначно зменшилась частка довгострокових зобов'язань – з 1,32% у 2020 р. до 2,05% у 2021 р., частка

поточних зобов'язань висока і становить 92,08% у 2021 р., та 88,44% у 2022 р.

На рис. 2.4 зображено структуру фінансових ресурсів підприємства за основними складовими.

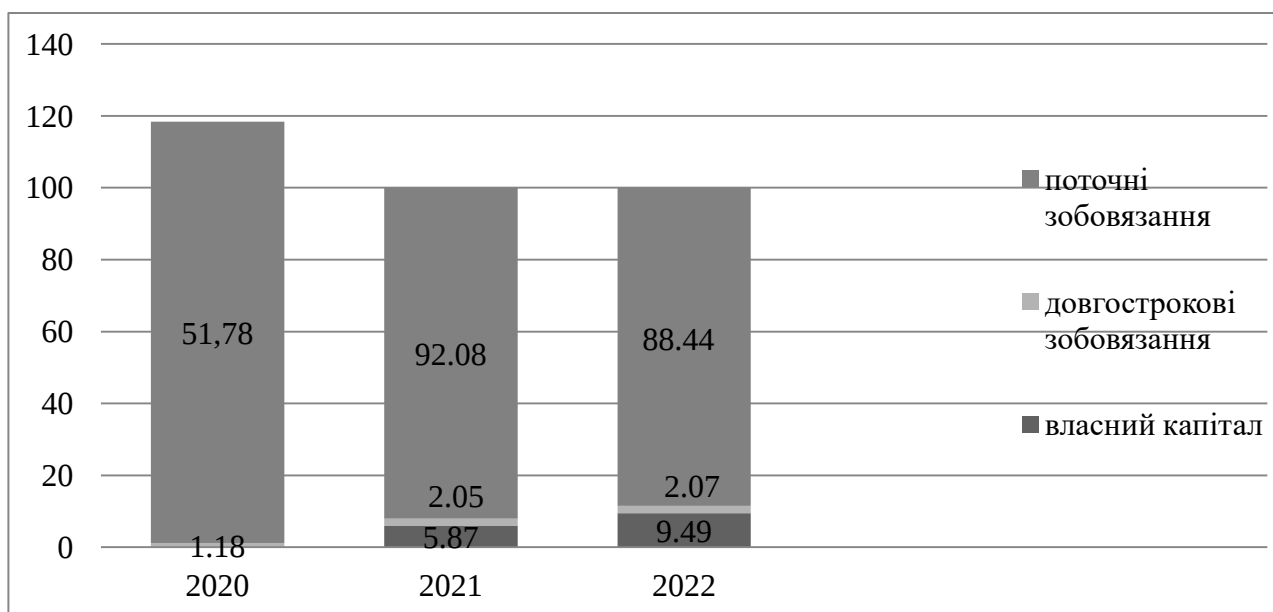

Рисунок 2.4 – Структура фінансових ресурсів ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» за 2020-2022 рр., %

Результати горизонтального та вертикального аналізу джерел формування капіталу підприємства свідчать про наявність негативних тенденцій у майновому стані підприємства. У структурі фінансових ресурсів питома вага власного капіталу займає лише 5,87% у 2021 р.; 9,49% у 2021 р. і мала від'ємне значення у 2020 р.

Питома вага поточних зобов'язань підприємства надзвичайно висока – 117,20% у 2020 р.; 92,08% у 2021 р. і 88,44% у 2022 р. Питома вага довгострокових зобов'язань у 2020 р. – 1,32%; у 2021 р. – 2,05%; у 2022 р. – 2,07%. За 2020-2022 рр. у структурі фінансових ресурсів підприємства змінилось співвідношення власного капіталу, довгострокових та поточних зобов'язань на користь поточних зобов'язань. Підвищення частки заборгованості підприємства свідчить про зниження фінансової стійкості підприємства та про погіршення стану розрахунків з кредиторами.

2.2 Аналіз фінансово-економічних результатів діяльності ПрАТ«Запорізький завод важкого кранобудування»

З метою аналізу фінансового стану підприємства та оцінки ефективності діяльності підприємства необхідно зробити аналіз виробничо-господарської діяльності за основними техніко-економічними показниками (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Динаміка показників виробничо-господарської діяльності підприємства ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» за 2020 – 2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Відношення,%	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робот, послуг), тис. грн.	775678	470718	308435	60,68	65,52
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робот, послуг), тис. грн.	501050	331400	248673	66,14	75,04
Валовий прибуток, тис. грн.	274628	139318	59762	50,73	42,89
Інші операційні доходи	75653	45285	69392	59,86	153,23
Адміністративні витрати	29953	33305	20802	111,19	62,46
Витрати на збут	7146	8062	9081	112,82	112,64
Інші операційні витрати	63323	59771	146407	94,39	244,95
Фінансовий результат від операційної діяльності - прибуток, тис. грн.	249859	83465	-	33,40	х
збиток, тис. грн.	-	-	47136	-	х
Інші доходи, тис. грн.	37451	64883	46470	173,25	71,62
Фінансові витрати, тис. грн.	6999	4786	4187	68,38	87,48
Інші витрати, тис. грн.	168895	16812	127180	9,95	756,48
Фінансовий результат до оподаткування -прибуток, тис. грн.	111416	126750	-	113,76	х
збиток, тис. грн.	-	-	132033	-	х
Витрати (дохід) з податку на прибуток, тис. грн.	-21272	-23088	10506	108,54	х
Чистий прибуток, тис. грн.	90144	103662	-	115,0	х
Збиток, тис. грн.	-	-	121527	-	х

Дані табл. 2.5 свідчать про пропорційне зменшення показників чистого

доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції у 2021 р. порівняно з 2020 р. – на 39,32%, у 2022 р. порівняно з 2021 р. – на 34,48%. Показники валового прибутку та інших операційних доходів суттєво знизилися у 2022 р. порівняно з 2020-2021 рр. – майже наполовину кожний. За цей період адміністративні витрати, витрати на збут дещо зросли – на 11,19% та 12,82% відповідно у 2021 р. порівняно з 2020 р., інші операційні витрати дещо знизились у 2021 р. порівняно з 2020 р. – на 5,61%.

У 2022 р. порівняно з 2021 р., витрати на збут та інші операційні витрати зросли на 12,64% та 144,95% відповідно, адміністративні витрати знизились на 37,54%. Як наслідок, фінансовий результат від операційної діяльності підприємства у 2020 р. – прибуток у розмірі 249859 тис. грн., у 2021 р. – 83465 тис. грн., у 2022 р. збиток склав 47136 тис. грн. Показник фінансових витрат за період, що аналізується, дещо знизився і становить у 2020 р. – 6999 тис. грн., у 2021 р. – 4786 тис. грн., у 2022 р. – 4187 тис. грн.

Фінансовим результатом діяльності підприємства до оподаткування у 2020 і 2021 рр. є прибуток – 111416 тис. грн. і 126750 тис. грн. відповідно. У 2022 р. збиток становить 132033 тис. грн.

Чистий прибуток підприємство має у 2020 р. – 90144 тис. грн. і у 2021 р. – 103662 тис. грн. У 2022 р. збиток становить 121527 тис. грн., це відбулось внаслідок перевищення фінансових витрат над фінансовими доходами підприємства.

На рис. 2.5 зображено динаміку основних показників діяльності підприємства – чистого доходу від реалізації продукції, собівартості реалізованої продукції, валового прибутку, результат від операційної діяльності. Як свідчать дані, ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» протягом досліджуваного періоду має стійку тенденцію до поступового зменшення всіх наведених показників, причому у 2022 р. зниження доходу відбувалось більш швидкими темпами, ніж зменшення витрат і в результаті підприємство отримало збиток у розмірі 47136 тис. грн.

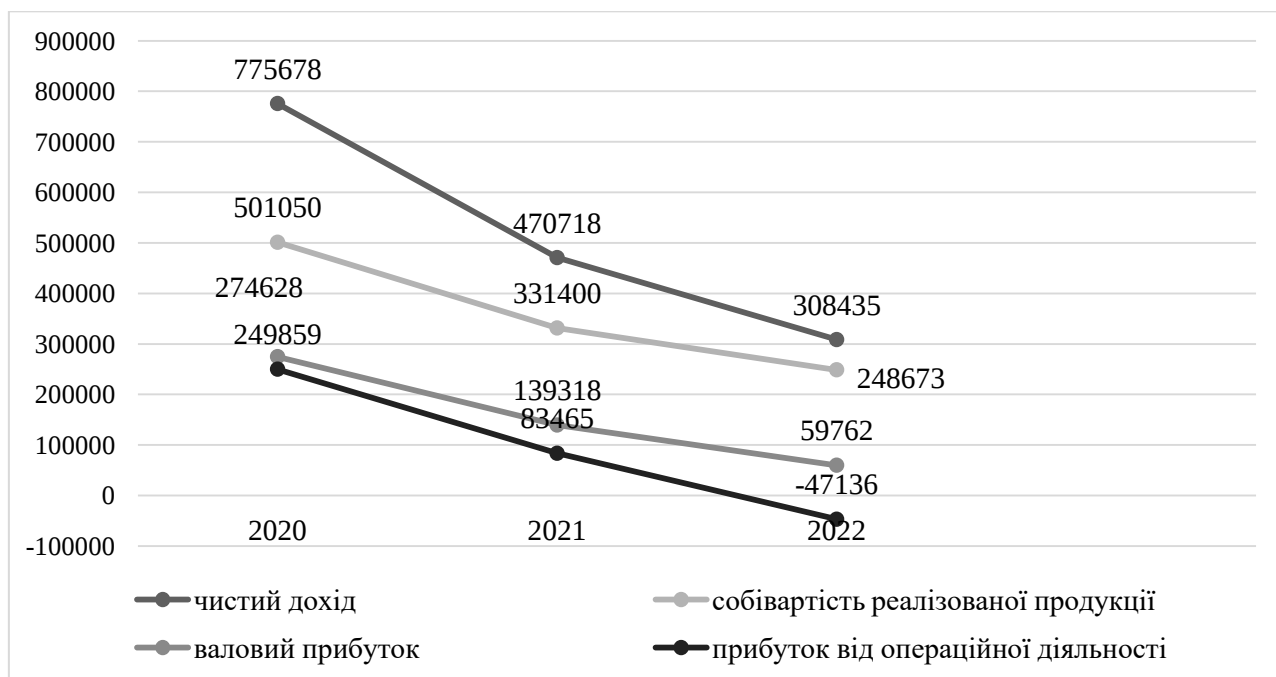

Рисунок 2.5 – Динаміка основних показників діяльності ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування», тис. грн.

Основною причиною неплатоспроможності підприємств є низька забезпеченість високоліквідними активами, тобто грошовими коштами.

Стійкий фінансовий стан суб'єктів господарювання можливий за умови ефективного контролю за рухом грошових коштів і поліпшення управління грошовими потоками.

Грошові кошти обслуговують різноманітні аспекти операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства. Кожна господарська операція супроводжується або надходженням, або витрачанням грошей. Відповідно до НП(С)БО 1, рух грошових коштів – надходження і вибуття грошей та їхніх еквівалентів. Грошові кошти є багатоплановою економічною категорією, адже використовуються як засіб платежу і заощадження, є ресурсом і результатом діяльності підприємства, зумовлюють його поточний і майбутній фінансовий стан [56]. Грошові потоки – це сукупність розподілених у часі надходжень і витрачань грошей, які генеруються господарською діяльністю (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Аналіз руху грошових коштів ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» у результаті операційної діяльності при прямому методі їх розрахунку за 2020 – 2022 рр., тис. грн.

Показники	2020	2021	2022	Відношення, %	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Рух коштів у результаті операційної діяльності					
Надходження від:					
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	491259	434327	186957	88,41	43,05
Повернення податків і зборів	101498	74147	14397	73,05	19,42
у тому числі ПДВ	101498	74147	14397	73,05	19,42
Цільового фінансування	18	0	0	х	х
Авансів від покупців і замовників	275267	235688	30503	85,62	12,94
Повернення авансів	319	124	1560	38,87	1258,06
Інші надходження	1472	2440	881	165,76	36,11
Витрачання на оплату:					
Товарів (робіт, послуг)	448353	413706	84654	92,27	20,46
Праці	67175	71997	64557	107,18	89,67
Відрахувань на соціальні заходи	18509	20063	17512	108,40	87,29
Зобов’язань з податків і зборів	44976	46401	24321	103,17	52,41
Зобов’язань з податку на прибуток та ПДВ	24104	23481	3778	97,42	16,09
Витрачання на оплату зобов’язань з інших податків і зборів	20872	22920	20543	109,81	89,63
Авансів	46106	53005	18094	114,96	34,14
Повернення авансів	1	0	0	х	х
Інші витрачання	63625	39411	7079	61,94	17,96
Чистий рух коштів від операційної діяльності	181088	102143	18081	56,41	17,70

За даними табл. 2.6 можна зробити висновок, що за період, що аналізується, відбулись зміни величини чистого руху коштів від операційної діяльності. Цей показник у 2021 р. становить 56,41% від 2020 р., у 2022 р. – 17,70% від 2021 р. Якщо проаналізувати показники 2022 р. по відношенню до 2021 р., то майже за всіма показниками і надходження і витрачання відбулось

значне зменшення. Проте, показники надходжень мають більші темпи падіння порівняно з показниками витрачання. Особливо високі показники падіння від реалізації продукції та авансів від покупців та замовників – 43,05% та 12,94% відповідно.

Таблиця 2.7 – Аналіз руху грошових коштів ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» у результаті інвестиційної діяльності при прямому методі їх розрахунку за 2020 – 2022 рр., тис. грн.

Показники	2020	2021	2022	Відношення, %	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності					
Надходження від:					
реалізації необоротних активів	25	38	2	152	5,26
Інші надходження	0	0	0	0	0
Витрачання на:					
придбання необоротних активів	4774	3699	3883	77,48	104,97
Інші платежі	0	0	0	0	0
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-4749	-3661	-3881	77,09	106,01

Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності підприємства має від’ємне значення на протязі 2020-2022 рр. Цей показник у 2020 р. становив збиток 4749 тис. грн., у 2021 р. – збиток у розмірі 3661 тис. грн., у 2022 р. – 3881 тис. грн., тобто 106,01% від 2021р. Така тенденція пояснюється значним перевищення витрат над надходження грошових коштів. У 2020-2022 рр. єдиним елементом надходжень є надходження реалізації необоротних активів у сумі 25 тис. грн., 38 тис. грн. та 2 тис. грн. відповідно за роками.

Витрачання на придбання необоротних активів у 2020 р. становлять 4774 тис. грн, у 2021 р. – 3699 тис. грн., у 2022 р. – 3883 тис. грн.

Цей показник у 2021 р. дещо знизився порівняно з попереднім роком і становить 77,09% від 2020 р. Цей показник у 2022 р. порівняно з 2021 р. становить 106,01%.

Таблиця 2.8 – Аналіз руху грошових коштів ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» у результаті фінансової діяльності при прямому методі їх розрахунку за 2020– 2022 рр., тис. грн.

Показники	2020	2021	2022	Відношення, %	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Рух коштів у результаті фінансової діяльності					
Витрачання на:					
погашення позик	108131	102796	12796	95,07	12,45
сплату відсотків	6004	3768	103	62,76	2,74
Інші платежі	0	0	0	0	0
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	-114135	-106564	-12899	93,37	12,10
Чистий рух грошових коштів за звітний період	62204	-8082	1301	x	x
Залишок коштів на початок року	10440	84067	66907	805,24	79,59
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	11423	-9078	9453	x	x
Залишок коштів на кінець року	84067	66907	77661	79,59	116,07

Негативна тенденція спостерігається за результатами фінансової діяльності підприємства протягом всього досліджуваного періоду. Чистий рух коштів від фінансової діяльності має від’ємне значення: у 2020 р. – 114135 тис. грн., у 2021 р. – 106564 тис. грн., тобто 93,37% порівняно з 2020 р., у 2022 р. – 12899 тис. грн., тобто 12,10% порівняно з 2021 р. Така тенденція пояснюється значним перевищення витрат над надходження грошових коштів від фінансової діяльності.

В цілому чистий рух грошових коштів має позитивне значення: за результатами 2020 р. – 62204 тис. грн., у 2022 р. – 1301 тис. грн. У 2021 р. значення показника має від’ємне значення і становить – 8082 тис. грн.

Залишок коштів на кінець року по роках становить: у 2020 р. – 84067 тис. грн., у 2021 р. – 66907 тис. грн., тобто 79,59% від попереднього, у 2022 р. – 77661 тис. грн., тобто 116,07% від попереднього.

Оцінку ефективності формування грошових потоків, насамперед, здійснюють за розрахунком чистого грошового потоку (ЧГ), який характеризується різницею між надходженням (НГ) і витрачанням (ВГ) грошових коштів у певному інтервальному періоді [57]:

$$\text{ЧГ} = \text{НГ} - \text{ВГ}, \quad (2.1)$$

де ЧГ – чистий грошовий потік;

НГ – надходження грошей;

ВГ – витрачання грошей.

Як показує розрахунок, в залежності від співвідношення позитивного і негативного грошового потоку, величина чистого грошового потоку може бути позитивною (+ЧГ) і негативною (–ЧГ).

За відношенням позитивного і негативного грошових потоків визначають рівні окупності (РО) і завантаження (РЗ) грошових витрат:

$$\text{РО} = \text{НГ} / \text{ВГ}; \text{РЗ} = \text{ВГ} / \text{НГ}; \text{РО} < 1 < \text{РЗ}, \quad (2.2)$$

де РО – рівень окупності грошових витрат;

РЗ – рівень завантаження грошових витрат.

Якщо рівень показника $\text{РО} \leq 1$, грошовий потік підприємства вважається окупним, тобто формується певна величина чистого грошового потоку, а на 1 гривню грошових надходжень використовується менше однієї гривні грошових витрат.

Рівень завантаження грошових витрат повинен бути більше 1,0 і показує скільки грошових надходжень формує кожна гривня грошових витрат.

Показники рівня доходності грошових потоків визначають за відношенням чистого грошового потоку до величини грошових надходжень (ДН) та суми грошових витрат (ДВ):

$$\text{ДН} = \text{ЧГ}/\text{НГ}; \text{ДВ} = \text{ЧГ}/\text{ВГ}, \quad (2.3)$$

де ДН – доходність грошових надходжень;

ДВ – доходність грошових витрат.

Показник доходності грошових надходжень (ДН) показує яка сума чистого грошового потоку надходить з кожною гривнею позитивного грошового потоку. Рівень доходності грошових витрат (ДВ) свідчить про чисті грошові потоки, що формує кожна гривня негативного грошового потоку підприємства [57].

Розрахунок показників грошових потоків та оцінку їх рівня наведено в табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – Аналіз показників грошових потоків ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» за 2020 – 2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Відхилення, (+,-)	
				2022 р. від 2020 р.	2022 р. від 2021р.
Позитивний грошовий потік (НГ), тис. грн.	869858	746764	234300	-635558	-512464
Негативний грошовий потік (ВГ), тис. грн.	831758	801247	257320	-574438	-543927
Чистий грошовий потік (ЧГ), тис. грн.	38100	-54483	-23020	-61120	+31463
Окупність грошових витрат (РО), грн.	1,05	0,93	0,91	-0,14	-0,02
Завантаження грошових витрат (РЗ), грн.	0,95	1,08	1,09	+0,14	+0,01
Доходність(збитковість) грошових надходжень (ДН), коп.	0,04	-0,07	-0,09	-0,13	-0,02
Доходність(збитковість) грошових витрат (ДВ), коп.	0,05	-0,07	-0,09	-0,14	-0,02

Дані табл. 2.9 свідчать, що господарська діяльність підприємства має стійку негативну тенденцію, оскільки грошові потоки – і позитивний і негативний змінюються рівномірно за тенденцією зниження. Чистий грошовий потік за період, що аналізується, має від’ємне значення за 2021-2022 рр., що

свідчить про недостачу поточних надходжень для здійснення платежів і підприємство має залучати позиковий капітал і знижувати свою платоспроможність. Показники ефективності формування грошових потоків підприємства у динаміці свідчать, що у 2021-2022 рр. виникла збитковість грошових надходжень і грошових витрат, внаслідок від'ємного показника чистого грошового потоку. Показник окупності грошових витрат у 2021-2022 рр. складає менше 1, тому грошовий потік підприємства не можна вважати окупним.

У ринковій економіці, коли можлива ліквідація підприємства внаслідок його банкрутства, дуже важливими характеристиками фінансового стану є ліквідність і платоспроможність.

Розрахунок оцінки платоспроможності підприємства ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» шляхом порівняння його активів і пасивів наведемо в табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» за 2020-2022 рр., тис. грн.

Активи	2020	2021	2022	Пасиви	2020	2021	2022	Платіжний надлишок (+), нестача (-)		
								2020	2021	2022
A1	47313	75607	72405	31	105190,5	160725,5	171173,5	-57877,5	-85118,5	-98768,5
A2	87566	80515	78250	32	472105	409569	372072,5	-384539	-329054	-293822,5
A3	179789	250485	228495	33	6518	12669,5	12734	+173271	+237815,5	+215761
A4	177909	212722	235094	34	-91236,5	36365	58264	+269145,5	+176357	+176830
Баланс	492577	619329	614244	Баланс	492577	619329	614244	0,00	0,00	0,00

Аналізуючи дані табл. 2.10, бачимо, що баланс ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» не можна вважати ліквідним, оскільки за період, що аналізується, перше, друге співвідношення груп активів і пасивів не відповідають умовам ліквідності. Дослідження співвідношень активів і зобов'язань свідчить про те, що підприємство не виконує нормативні умови платоспроможності. При цьому нестача платіжних засобів по одній групі

компенсується їх надлишком по іншій групі лише вартісною величиною. Однак менш ліквідні платіжні засоби не можуть замінити більш ліквідні.

Поряд з абсолютними показниками для оцінювання платоспроможності розраховують відносні показники (табл. 2.11).

Таблиця 2.11 – Відносні показники оцінювання ліквідності і платоспроможності ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» за 2020 – 2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Нормативне значення	Відхилення, (+,-)	
					2021 р. від 2020 р.	2022 р. від 2021 р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,08	0,13	0,13	$\geq 0,2-0,3$	+0,05	0,00
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,23	0,27	0,28	$\geq 0,7$	+0,04	+0,01
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,54	0,71	0,70	$\geq 1,5$	+0,17	-0,01
Коефіцієнт платоспроможності	0,08	0,13	0,13	$\geq 0,1$	+0,05	0,00
Коефіцієнт критичної ліквідності	0,23	0,42	0,52	$\geq 0,8$	+0,19	+0,10
Коефіцієнт покриття запасів	0,34	-0,14	0,01	$\geq 1,0$	-0,48	+0,15

Аналіз табл. 2.11 показав, що показники ліквідності підприємства мають значення менше нормативного за весь період дослідження. Це означає, що підприємство не має можливості розраховуватись за своїми поточними зобов'язаннями за допомогою готівки і грошових коштів на рахунках в банку. Отже, підприємство не можна вважати платоспроможним і в найближчій перспективі є загроза банкрутства. Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності у 2020 р. становило 0,08, у 2022 р. збільшилось до 0,13. Це означає, що рівень покриття поточних зобов'язань високоліквідними оборотними активами у 2020 р. становив 8%, а у 2022 р. зріс до 13%. Порівняння цього показника з нормативним значенням свідчить про недостатню грошову платоспроможність підприємства.

Фактичні значення коефіцієнта швидкої ліквідності та коефіцієнта загальної ліквідності знизились, не відповідають нормативному значенню, що свідчить про низький рівень і негативну динаміку розрахункової та майнової платоспроможності підприємства. Так, станом на 2020 р. оборотні активи перевищували поточні зобов'язання лише у 0,54 рази, у 2021 р. – у 0,71 рази; у 2022 р. – у 0,7 рази.

Серед допоміжних відносних показників оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства, жоден з показників не відповідає нормативному значенню, що підтверджує попередній висновок про недостатню забезпеченість грошовими коштами.

Оцінку фінансової стійкості підприємства доцільно здійснювати поетапно, на основі комплексу показників (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Показники фінансової стійкості ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» за 2020 – 2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Нормативне значення	Відхилення, (+,-)	
					2021 р. від 2020 р.	2022 р. від 2021 р.
Коефіцієнт автономії	x	0,06	0,09	>0,5	x	+0,03
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	1,19	0,94	0,91	<0,5	-0,25	-0,03
Коефіцієнт фінансового ризику	-6,40	11,29	9,54	<1,0	+17,69	-1,75
Коефіцієнт фінансової стабільності	-0,16	0,09	0,10	>1,0	+0,25	+0,01
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	-0,08	0,26	0,18	зниження	+0,34	-0,08
Коефіцієнт довгостроков зобов'язань	0,01	0,03	0,02	зниження	+0,02	-0,01
Коефіцієнт поточних зобов'язань	0,99	0,97	0,98	підвищення	-0,02	+0,01
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	-0,86	-0,43	-0,47	>0,1	+0,43	-0,04
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-2,95	-4,85	-3,03	$\geq 0,50$	-1,90	+1,82

За даними табл. 2.12, коефіцієнт автономії має значення значно менше нормативного – 0,06 у 2021 р., 0,09 у 2022 р. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу значно перевищує нормативне значення – 1,19 у 2020 р., 0,94 у 2021 р., 0,91 – у 2022 р. Отримані значення показників автономії і концентрації залученого капіталу свідчать про те, що дане підприємство має високу залежність від зовнішніх джерел фінансування, тобто не має можливості працювати на власному капіталі, а здійснює залучення позикового капіталу.

Коефіцієнт фінансового ризику означає, скільки позикових коштів припадає на одну гривню власних коштів, вкладених в активи підприємства. У 2021 р. на одну гривню власних коштів припадало 11,29 грн. позикових, у 2022 р. – 9,54 грн., у 2020 р. – (-6,40 грн). Збільшення цього показника в динаміці свідчить про значне збільшення залежності підприємства від інвесторів і кредиторів, перевищення фактичного значення в декілька разів нормативного має викликати сумніви щодо фінансової стійкості підприємства. Чим більше його значення, тим вищий ризик вкладення капіталу в це підприємство.

Коефіцієнт фінансової стабільності, який показує співвідношення власних і залучених коштів і характеризує здатність підприємства залучати зовнішні джерела фінансування значно менший нормативного значення і свідчить про труднощі підприємства.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами має від'ємне значення у 2020-2022 рр. і свідчить про неможливість покриття оборотних активів власними джерелами. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів свідчить про високу залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування і становить у 2020 р. -0,08, у 2021 р. – 0,26, у 2022 р. – 0,18, при нормативному значенні 0,4.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу визначає частку власного капіталу, вкладену в оборотні активи і характеризує значне зниження ступеня мобільності власного капіталу підприємства.

До показників ділової активності належать різні коефіцієнти оборотності та показники тривалості обороту в днях (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Показники ділової активності ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» за 2020 – 2022 рр.

Показники	Алгоритм розрахунку	2020	2021	2022	Відхилення, (+,-)	
					2021 р. від 2020	2022 р. від 2021
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт оборотності активів	Чистий дохід від реалізації <u>продукції</u> Активи	1,57	0,76	0,50	-0,81	-0,26
Тривалість одного обороту активів, днів	<u>360</u> Коефіцієнт оборотності активів	228	474	720	+246	+246
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Чистий дохід від реалізації <u>продукції</u> Оборотні активи	2,47	1,16	0,81	-1,31	-0,35
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	<u>360</u> Коефіцієнт оборотності оборотних активів	145	310	444	+165	+134
Коефіцієнт оборотності запасів	Собівартість реалізованої <u>продукції</u> Запаси	2,79	1,32	1,09	-1,47	-0,23
Тривалість одного обороту запасів, днів	<u>360</u> Коефіцієнт оборотності запасів	129	272	330	+143	+58
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Чистий дохід від реалізації <u>продукції</u> Власний капітал	-8,50	12,94	5,29	+21,44	-7,65
Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	<u>360</u> Коефіцієнт оборотності власного капіталу	x	28	68	x	+40
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Чистий дохід від реалізації <u>продукції</u> Дебіторська заборгованість	8,86	5,85	3,94	-3,01	-1,91

Продовження таблиці 2.13

1	2	3	4	5	6	7
Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості, днів	<u>360</u> Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	40	62	91	+22	+29
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Собівартість реалізованої <u>продукції</u> Кредиторська заборгованість	1,52	2,06	1,45	+0,54	-0,61
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, днів	<u>360</u> Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	237	174	248	-63	+74

Аналізуючи показники, наведені в табл. 2.13, можна стверджувати наступне. Оборотність активів невисока, порівняно з минулими роками спостерігається срибкоподібна тенденція до змін. Відповідно відбувається то зменшення то збільшення тривалості обороту активів. Оборотність всіх активів головним чином залежить від оборотності поточних активів. Оборотність останніх сповільнилась, що характеризується негативно.

Сповільнення оборотності власного капіталу негативно відображається на динаміці його рентабельності. Відповідно відбулось зростання тривалості обороту власного капіталу на 40 днів у порівнянні 2022 р. з 2021р. Тривалість обороту запасів також зросла, достатньо суттєво – на 58 дня у 2022 р. порівняно з 2021 р. і на 143 дня у 2021 р. порівняно з 2020 р.

Значення коефіцієнтів оборотності дебіторської заборгованості свідчить про те, що дебітори в середньому 4-9 разів в рік повертають свої борги. Що стосується оборотності кредиторської заборгованості, то термін її погашення значно збільшився і становить у 2022 р. – 248 день, що на 74 дня більше ніж у 2021 р.

Аналіз показників оборотності свідчить про те, що рівень ділової активності підприємства має тенденцію до зниження у 2022 р. порівняно з 2021 рр.

Прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконалення матеріально-технічної бази, забезпечення всіх форм фінансування та джерелом доходів. Щоб прибуток підприємства зростав, воно повинне: нарощувати обсяги виробництва і реалізації товарів, робіт, послуг; розширювати, орієнтуючись на ринок, асортимент і якість продукції. Для оцінки ефективності господарської діяльності використовують показники рентабельності – прибутковості чи дохідності капіталу, ресурсів, продукції (табл. 2.14 та рис. 2.6).

Таблиця 2.14 – Аналіз основних показників рентабельності ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» за 2020 – 2022 рр., %

Показники	Алгоритм	2020	2021	2022
Рентабельність продукції	<u>Валовий прибуток</u> Собівартість продукції	54,81	42,04	24,03
Рентабельність продажу	<u>Чистий прибуток</u> Чистий дохід від реалізації	11,62	22,02	-39,40
Рентабельність активів підприємства	<u>Чистий прибуток</u> Середньорічна вартість активів	18,30	16,74	-19,78
Рентабельність матеріальних активів	<u>Чистий прибуток</u> Матеріальні активи	28,65	25,50	-32,06
Рентабельність фондів	<u>Чистий прибуток</u> Основні засоби+Виробничі запаси	45,26	43,89	-49,00
Рентабельність основних засобів	<u>Чистий прибуток</u> Основні засоби	57,93	54,76	-56,68
Рентабельність власного капіталу	<u>Чистий прибуток</u> Власний капітал	-98,80	285,06	-208,58
Рентабельність операційної діяльності	Прибуток від операційної діяльності Витрати операційної діяльності	41,54	23,61	1,67
Рентабельність інвестиційної діяльності	Прибуток від інвестиційної діяльності Витрати інвестиційної діяльності	-2,81	-21,78	-3,05
Рентабельність фінансової діяльності	Прибуток від фінансової діяльності Витрати фінансової діяльності	-16,31	-22,27	-30,81

Дані табл. 2.14 свідчать, що у 2022 р. підприємство має рентабельність за основним показником – рентабельності продукції у розмірі 24,03%.

За 2022 рр., оскільки у підприємства показник чистого прибутку мав від’ємне значення, підприємство мало збитковість. Слід відзначити, що показники збитковості підприємства у 2022 р. порівняно з 2020-2021 р. мають тенденцію до збільшення. Можна стверджувати про наявність стійкої негативної тенденції до зниження показників рентабельності підприємства у 2020-2021 р. і про значне погіршення ситуації у 2022 р.

На рис. 2.6 зображено динаміку основних показників рентабельності підприємства.

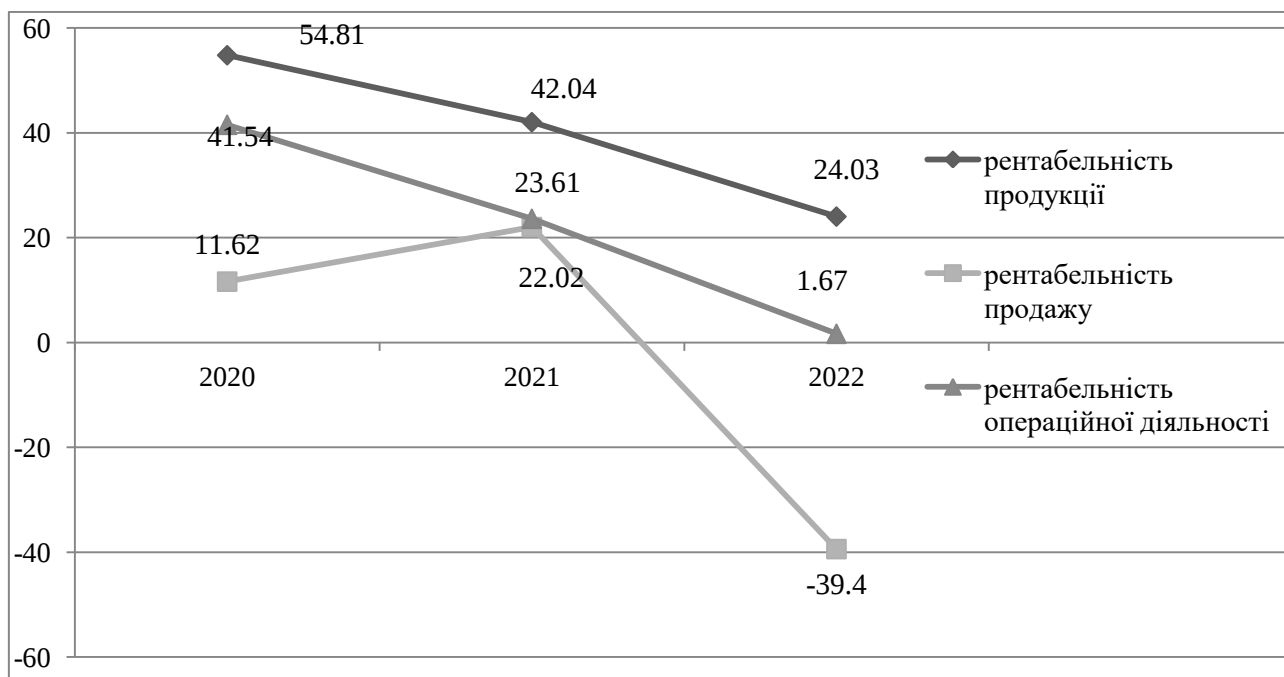

Рисунок 2.6 – Динаміка показників рентабельності ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» за 2020 – 2022 рр., %

Дані рис. 2.6 ілюструють, що у 2022 р. відбулось значне зниження всіх представлених на рисунку показників рентабельності: рентабельність продукції знизилась з 54,81% у 2020 р. до 24,03% у 2022 р.; рентабельність продажу – з 11,62% до -39,40% відповідно; рентабельність операційної діяльності - з 41,54% у 2020 р. до 1,67% у 2022 р.

2.3 Аналіз показників фінансової стійкості ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування»

Фінансова безпека є однією з найважливіших складових системи економічної безпеки підприємства, оскільки фінансова складова є основою в сучасній економіці як на макро-, так і на мікрорівні. Сучасна економіка реалізує своє функції шляхом використання фінансових механізмів, за допомогою фінансових методів, важелів, стимулів, переслідуючи при цьому фінансові цілі.

Отже, фінансова безпека підприємства – це важлива складова частина економічної безпеки підприємства, що базується на незалежності, ефективності і конкурентоспроможності підприємств, яка відображається через систему критеріїв і показників його стану, що характеризують збалансованість грошових потоків, дебіторської і кредиторської заборгованості, достатню ліквідність активів і наявність необхідних грошових резервів, фінансову стійкість (стабільність); рівень забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення його потреб і виконання існуючих зобов'язань; якість фінансових інструментів і послуг, що запобігає негативному впливу можливих прорахунків і прямих зловживань на фінансовий стан підприємства; ступінь захищеності фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин [58].

Недостатня увага до проблем забезпечення безпеки діяльності може навіть при високій прибутковості бізнесу призвести до того, що суб'єкт підприємництва стане вкрай уразливим до різного виду ризиків, а в майбутньому може спричинити його банкрутство. З іншого боку, зростання бізнесу викликає значну залежність від зовнішніх джерел фінансування, що може призвести до поступової втрати самостійності при прийнятті управлінських рішень та негативно відобразитись на його фінансовій стабільності.

Оцінку фінансової стійкості підприємства доцільно здійснювати на основі комплексу показників (табл. 2.15).

Таблиця 2.15 – Показники фінансової стійкості ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» за 2020 – 2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Нормативне значення	Відхилення, (+,-)	
					2021 р. від 2020 р.	2022 р. від 2021 р.
Показники структури джерел формування капіталу						
Коефіцієнт автономії	х	0,06	0,09	>0,5	х	+0,03
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	1,19	0,94	0,91	<0,5	-0,25	-0,03
Коефіцієнт фінансового ризику	-6,40	11,29	9,54	<1,0	+17,69	-1,75
Коефіцієнт фінансової стабільності	-0,16	0,09	0,10	>1,0	+0,25	+0,01
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	-0,08	0,26	0,18	зниження	+0,34	-0,08
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	0,01	0,03	0,02	зниження	+0,02	-0,01
Коефіцієнт поточних зобов'язань	0,99	0,97	0,98	підвищення	-0,02	+0,01
Показники стану оборотних активів						
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-2,95	-4,85	-3,03	≥0,50	-1,90	+1,82
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	-0,86	-0,43	-0,47	>0,1	+0,43	-0,04
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	-1,49	-0,70	-0,77	≥0,5	+0,79	-0,07
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	-0,18	-0,43	-0,41	підвищення	-0,25	+0,02
Показники стану основного капіталу						
Коефіцієнт майна виробничого призначення	0,68	0,57	0,50	підвищення	-0,11	-0,07
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,32	0,31	0,35	підвищення	-0,01	+0,04
Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,05	0,05	0,08	зниження	0,00	+0,03
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	1,77	1,91	1,61	підвищення	+0,14	-0,30

Результати виконаних розрахунків (табл. 2.15) свідчать про низький

рівень фінансової стійкості ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» за показниками фінансової стійкості. Так, значення коефіцієнта автономії свідчить про те, що у 2022 р. частка власного капіталу у валюті балансу становить - 9%. Це на 3 відсоткових пункта більше, ніж у 2021 р.

Коефіцієнт концентрації залученого капіталу значно перевищує нормативне значення – 1,19 у 2020 р., 0,94 у 2021 р., 0,91 – у 2022 р. Отримані значення показників автономії і концентрації залученого капіталу свідчать про те, що дане підприємство має високу залежність від зовнішніх джерел фінансування, тобто не має можливості працювати на власному капіталі, а здійснює залучення позикового капіталу.

Коефіцієнт фінансового ризику означає, скільки позикових коштів припадає на одну гривню власних коштів, вкладених в активи підприємства. У 2020 р. на одну гривню власних коштів припадало від'ємне значення -6,40 грн. позикових, у 2021 р. – 11,29 грн., у 2022 р. – 9,54 грн. Зменшення цього показника в динаміці свідчить про певне зниження залежності підприємства від інвесторів і кредиторів, перевищення фактичного значення в декілька разів нормативного має викликати сумніви щодо фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнт фінансової стабільності, який показує співвідношення власних і залучених коштів і характеризує здатність підприємства залучати зовнішні джерела фінансування значно менший нормативного значення і свідчить про труднощі підприємства.

Зменшення коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів із 0,26 у 2021 р. до 0,18 у 2022 р. показує зменшення залежності підприємства від довгострокових зовнішніх джерел фінансування. Значення коефіцієнтів довгострокових і поточних зобов'язань характеризують структуру позикового капіталу, в якій частка довгострокових зобов'язань дещо зменшилась з 0,03 у 2021 р. до 0,02 у 2022 р., а поточних зобов'язань відповідно збільшилась з 0,97 до 0,98, що в цілому негативно впливає на оцінювання фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу має від'ємне значення на

протязі досліджуваного періоду, і має тенденцію до незначного зменшення, але не відповідає нормативному значенню. Ступінь мобільності власного капіталу вкрай низька, тобто, підприємство не має можливості для фінансування виробничої та інших видів діяльності.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами та коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами мають від'ємне значення і свідчать про неможливість покриття оборотних активів власними джерелами.

Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів має від'ємне значення протягом 2020-2022 рр і свідчить, що підприємство має недостатній рівень фінансової стійкості щодо забезпеченості високоліквідними оборотними активами.

Коефіцієнт майна виробничого призначення знизився з 0,68 до 0,50, тому з погляду забезпеченості активами основної виробничо-господарської діяльності, підприємство має низьку фінансову стабільність. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів залишився майже без змін – збільшився з 0,32 у 2020 р. до 0,35 у 2022 р., що свідчить про незначну позитивну динаміку зменшення частки основних засобів у валюті балансу.

Зважаючи на незначне збільшення коефіцієнта нагромадження амортизації з 0,05 до 0,08, рівень зношеності основних засобів залишається незначним, спостерігається певне покращення функціонального стану необоротних активів підприємства. За динамікою коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів, підприємство дещо знизило рівень забезпеченості необоротних засобів оборотними коштами. Якщо у 2020 р. на 1 грн. необоротних активів припадало 1,77 грн. оборотних, то у 2022 р. – 1,61 грн.

Отже, за відносними показники фінансової стійкості, підприємство ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» є фінансово нестійким із негативною динамікою.

Визначимо та проаналізуємо тип фінансової стійкості підприємства (табл. 2.16).

Таблиця 2.16 – Визначення та аналіз типу фінансової стійкості ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» за 2020 – 2022 рр., тис. грн.

Показники	2020	2021	2022	Відхилення, (+,-)	
				2021 р. від 2020 р.	2022 р. від 2021 р.
1. Власні оборотні кошти	-269146	-176357	-176830	+92789	-473
2. Довгострокові зобов'язання	6518	12669,5	12734	+6151,5	+64,5
3. Короткострокові кредити та позики	577295	570294,5	543246	-7000,5	-27048,5
4. Запаси	179789	250485	228495	+70696	-21990
5. Наявність власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів (п.1+п.2)	-262628	-163687,5	-164096	+98940,5	-408,5
6. Загальна величина джерел формування запасів (п.1+п.2+п.3)	314667	406607	379150	+91940	-27457
7. Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів (п.1-п.4)	-448935	-426842	-405325	+22093	+21517
8. Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів (п.5-п.4)	-442417	-414172,5	-392591	+28244,5	+21581,5
9. Надлишок (+), нестача (-) загальної величини джерел формування запасів (п.6-п.4)	134878	156122	150655	+21244	+5467
10. Тип фінансової стійкості	нестійкий фінансовий стан	нестійкий фінансовий стан	нестійкий фінансовий стан	-	-
11. Коефіцієнт забезпеченості запасів відповідними джерелами формування (п.6:п.4)	1,75	1,62	1,66	-0,13	+0,04
12. Надлишок (+), нестача (-) відповідних джерел формування на 1 грн. запасів, грн. (п.9:п.4)	0,75	0,62	0,66	-0,13	+0,04

За результатами проведених розрахунків (табл. 2.16) із визначення типу фінансової стійкості, незважаючи на зростання у 2021 р. порівняно з 2020 р. вартості запасів на 70696 тис. грн., підприємство не забезпечило приріст величини власних оборотних коштів і цей показник має від'ємне значення – 176830 тис. грн. за 2022 р. У підсумку, нестача власних оборотних коштів для формування запасів у 2022 р. становить 405325 тис. грн, що на 21517 тис. грн. більше, ніж у попередньому році. За розрахованими даними, тип фінансової стійкості підприємства можна віднести до нестійкого фінансового стану, оскільки запаси не покриваються джерелами їх формування. Збільшення коефіцієнта забезпеченості запасів відповідними джерелами формування з 1,62 у 2021р. до 1,66 у 2022 р., а також зменшення надлишку відповідних джерел формування на 1 грн. запасів з 0,75 грн. у 2020 р. до 0,66 грн. у 2022 р. не можна віднести до позитивної динаміки, оскільки ці показники мають незначні значення.

На рис. 2.7 наочно зображено динаміку показників фінансової стійкості ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» (рис. 2.7).

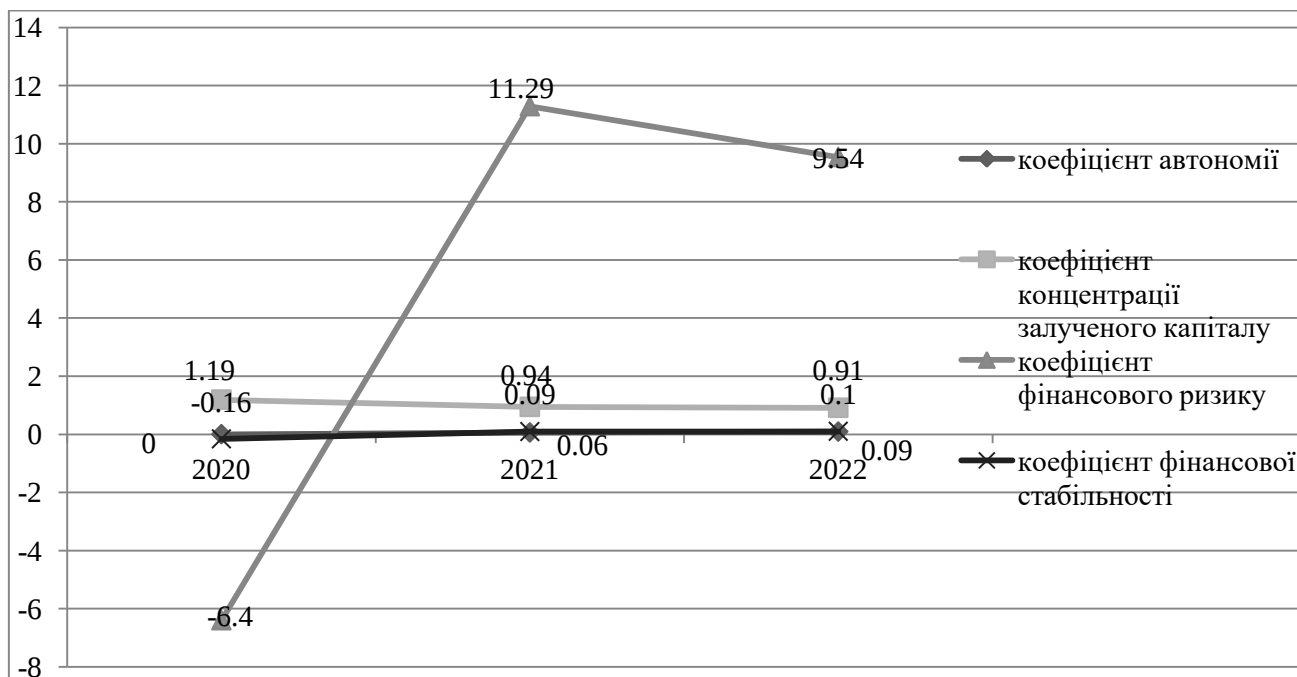

Рисунок 2.7 – Динаміка показників фінансової стійкості ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування»

Проведемо розрахунки і визначимо показники порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» (табл. 2.17).

Таблиця 2.17 – Показники порога рентабельності та запасу фінансової стійкості ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» за 2020-2021 рр.

Показники	базовий 2020	звітний 2021	Відхилення 2022 р. від 2021 р.	
			(+,-)	%
1. Операційний дохід, тис. грн.	851331	516003	-335328	-39,39
2. Операційні витрати, тис. грн.	601472	432538	-168934	-28,09
у тому числі:				
а) змінні витрати;	480077	326446	-153631	-32,00
б) постійні витрати	121395	106092	-15303	-12,61
3. Прибуток (збиток) від операційної діяльності, тис. грн. (п.1-п.2)	249859	83465	-166394	-66,60
4. Маржинальний дохід, тис. грн. (п.1-п.2а)	371254	189557	-181697	-48,94
5. Частка (коефіцієнт) маржинального доходу в операційному доході (п.4:п.1)	0,436	0,367	-0,069	х
6. Поріг рентабельності, тис. грн. (п.2б:п.5)	278429	289079	+10650	+3,83
7. Частка порога рентабельності в операційному доході, %(п.6:п.1*100)	32,71	56,02	+23,31	-
8. Зона фінансової стійкості, тис. грн. (п.1-п.6)	572902	226924	-345978	-60,39
9. Запас фінансової стійкості, % (п.8:п.1*100)	67,29	43,98	-23,31	х

За даними, наведеними у табл. 2.17, у 2021 р. порівняно з 2020 р. відбулось зменшення операційного доходу на 335328 тис. грн., або 39,39%, операційні витрати також зменшились на 168934 тис. грн, або 28,09%. Підсумком такої динаміки стало зменшення прибутку від операційної діяльності на 1663944 тис. грн., або 66,60%. Серед операційних витрат змінні витрати зменшились на 153631 тис. грн. (32%), а постійні – на 15303 тис. грн (12,61%).

Негативним з погляду динаміки фінансової стійкості підприємства є не лише збільшення абсолютного показника порогу рентабельності (на 10650 тис.

грн., або 3,83%), а й зростання його частки в операційному доході з 32,71% до 56,02% (на 23,31 відсоткових пунктів). Тобто, якщо в базовому році для покриття операційних витрат використовувалась сума операційного доходу, що становила 32,71% від фактичного доходу, то вже у звітному – відповідно 56,02%.

Зважаючи на зниження запасу фінансової стійкості з 67,29% у 2020 р. до 43,98% у 2021 р., можна стверджувати, що рівень цього показника є достатньо високим і свідчить про стабільність роботи підприємства за критерієм забезпечення прибутковості операційної діяльності.

Наші подальші дослідження спрямовані на з'ясування характеру впливу факторів на зміну показників порога рентабельності та запасу фінансової стійкості.

За допомогою способу ланцюгових підстановок визначимо вплив факторів на зміну показника порога рентабельності. Побудуємо модель факторного аналізу показника порога рентабельності за формулою:

$$ПР = \frac{ПВ}{КМД} = \frac{ПВ}{\frac{МД}{ОД}} = \frac{ПВ \times ОД}{МД} = \frac{ОД \times ПВ}{ОД - ЗВ}, \quad (2.4)$$

де ПР – поріг рентабельності, тис. грн.;

ПВ – постійні витрати, тис. грн.;

КМД – частка (коефіцієнт) маржинального доходу в операційному доході;

МД – маржинальний дохід, тис. грн.;

ОД – операційний дохід, тис. грн.;

ЗВ – змінні витрати, тис. грн.

Отже, на зміну показника порога рентабельності впливають три фактори:

- 1) операційний дохід;
- 2) постійні витрати;

3) змінні витрати.

За даними табл. 2.17 розрахуємо умовні значення показника порога рентабельності, тис. грн.

1. Показник умовний 1:

$$ПР_{ум1} = \frac{ОД_1 \times ПВ_0}{ОД_1 - ЗВ_0}, \quad (2.5)$$

де ОД₁ – операційний дохід звітного року, тис. грн.;

ПВ₀ – постійні витрати базового року, тис. грн.;

ЗВ₀ – змінні витрати базового року, тис. грн.

$$\text{Отже, } ПР_{ум1} = \frac{516003 \times 121395}{516003 - 480077} = 1743589,2$$

2. Показник умовний 2:

$$ПР_{ум2} = \frac{ОД_1 \times ПВ_1}{ОД_1 - ЗВ_0}, \quad (2.6)$$

де ОД₁ – операційний дохід звітного року, тис. грн.;

ПВ₁ – постійні витрати звітного року, тис. грн.;

ЗВ₀ – змінні витрати базового року, тис. грн.

$$\text{Отже, } ПР_{ум2} = \frac{516003 \times 106092}{516003 - 480077} = 1523793,1$$

Визначимо загальну зміну показника порога рентабельності за формулою:

$$\Delta ПР = ПР_1 - ПР_0, \quad (2.7)$$

де ПР₁ – порог рентабельності звітного року, тис. грн.;

ПР₀ – порог рентабельності базового року, тис. грн.

$$\text{Отже, } \Delta ПР = 289079 - 278429 = +10650;$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) операційного доходу:

$$\Delta \text{ПР}_{\text{од}} = \text{ПР}_{\text{ум1}} - \text{ПР}_0 = 1743589,2 - 278429 = +1465160,2;$$

2) постійних витрат:

$$\Delta \text{ПР}_{\text{пв}} = \text{ПР}_{\text{ум2}} - \text{ПР}_{\text{ум1}} = 1523793,1 - 1743589,2 = -219796,1;$$

3) змінних витрат:

$$\Delta \text{ПР}_{\text{зв}} = \text{ПР}_1 - \text{ПР}_{\text{ум2}} = 289079 - 1523793,1 = -1234714,1.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta \text{ПР} = \Delta \text{ПР}_{\text{од}} + \Delta \text{ПР}_{\text{пв}} + \Delta \text{ПР}_{\text{зв}} = 1465160,2 + (-219796,1) + (-1234714,1) = +10650.$$

Поріг рентабельності у 2021 р. порівняно з 2020 р. зріс на 10650 тис. грн., або 3,83% під впливом таких факторів. Внаслідок зменшення постійних витрат на 15303 тис. грн. (12,61%), поріг рентабельності зменшився на 219796,1 тис. грн; а також зменшення змінних витрат на 153631 тис. грн. (32%), поріг рентабельності зменшився відповідно на 1234714,1 тис. грн. Лише за рахунок зменшення операційного доходу на 335328 тис. грн. (39,39%) поріг рентабельності збільшився на 1465160,2 тис. грн. Отже, головним фактором збільшення порога рентабельності стало зменшення операційного доходу.

За допомогою способу ланцюгових підстановок визначимо вплив факторів на зміну показника запасу фінансової стійкості ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування».

Побудуємо модель факторного аналізу показника порога рентабельності за формулою:

$$\begin{aligned} \text{ЗФС} &= \frac{\text{ОД} - \text{ПР}}{\text{ОД}} \times 100 = \frac{\text{ОД} - \frac{\text{ОД} \times \text{ПВ}}{\text{ОД} - \text{ЗВ}}}{\text{ОД}} \times 100 = \\ &= \left(1 - \frac{\text{ПВ}}{\text{ОД} - \text{ЗВ}} \right) \times 100 \end{aligned} \quad (2.8)$$

де ЗФС – запас фінансової стійкості підприємства, %

Отже, на зміну показника запасу фінансової стійкості впливають три фактори:

- 1) операційний дохід;
- 2) постійні витрати;
- 3) змінні витрати.

За даними табл. 2.17 розрахуємо умовні значення показника запасу фінансової стійкості, %

1. Показник умовний 1:

$$ЗФС_{ум1} = \frac{ОД_1 - ПВ_0 - ЗВ_0}{ОД_1 - ЗВ_0} \times 100, \quad (2.9)$$

де $ОД_1$ – операційний дохід звітного року, тис. грн.;

$ПВ_0$ – постійні витрати базового року, тис. грн.;

$ЗВ_0$ – змінні витрати базового року, тис. грн.

$$\text{Отже, } ЗФС_{ум1} = \frac{516003 - 121395 - 480077}{516003 - 480077} \times 100 = -2,38$$

2. Показник умовний 2:

$$ЗФС_{ум2} = \frac{ОД_1 - ПВ_1 - ЗВ_0}{ОД_1 - ЗВ_0} \times 100, \quad (2.10)$$

де $ОД_1$ – операційний дохід звітного року, тис. грн.;

$ПВ_1$ – постійні витрати звітного року, тис. грн.;

$ЗВ_0$ – змінні витрати базового року, тис. грн.

$$\text{Отже, } ЗФС_{ум2} = \frac{516003 - 106092 - 480077}{516003 - 480077} \times 100 = -1,95$$

Визначимо загальну зміну показника запасу фінансової стійкості за формулою:

$$\Delta ЗФС = ЗФС_1 - ЗФС_0, \quad (2.11)$$

де $ЗФС_1$ – запас фінансової стійкості звітного року, тис. грн.;

$ЗФС_0$ – запас фінансової стійкості базового року, тис. грн.

Отже, $\Delta\text{ЗФС} = 43,98 - 67,29 = -23,31$;

у тому числі за рахунок факторів:

1) операційного доходу:

$\Delta\text{ЗФСод} = \text{ЗФСум1} - \text{ЗФС0} = -2,38 - 67,29 = -69,67$;

2) постійних витрат:

$\Delta\text{ЗФСпв} = \text{ЗФСум2} - \text{ЗФСум1} = -1,95 - (-2,38) = +0,43$;

3) змінних витрат:

$\Delta\text{ЗФСзв} = \text{ЗФС1} - \text{ЗФСум2} = 43,98 - (-1,95) = +45,93$.

Перевірка розрахунку:

$\Delta\text{ЗФС} = \Delta\text{ЗФСод} + \Delta\text{ЗФСпв} + \Delta\text{ЗФСзв} = -69,67 + 0,43 + 45,93 = -23,31$.

Запас фінансової стійкості ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» знизився з 67,29% у 2020 р. до 43,98% у 2021 р., тобто на 23,33 відсоткових пункта. Внаслідок зменшення постійних витрат на 15303 тис. грн. (12,61%) і змінних витрат на 153631 тис. грн. (32%), запас фінансової стійкості підприємства збільшився відповідно на 0,43 і 45,93 відсоткових пунктів. Єдиним фактором, який негативно вплинув на зміну результативного показника, стало зменшення операційного доходу на 335328 тис. грн., або 39,39%. Завдяки цьому запас фінансової стійкості підприємства зменшився на 69,67 відсоткових пункта. Отже, головним фактором зниження запасу фінансової стійкості стало зменшення операційного доходу.

При проведенні фінансового аналізу необхідно звертати увагу на структуру капіталу, яка суттєво впливає на величину операційного прибутку через силу фінансового важеля.

Фінансовий леверидж (важіль) – це потенційна здатність впливати на прибуток підприємства шляхом зміни структури та обсягів довготермінових пасивів. Економічний зміст цього показника полягає у тому, що він показує, у скільки разів темп приросту чистого прибутку перевищує темп приросту валового прибутку.

Дія фінансового важеля полягає в тому, що підприємство, яке використовує позичені кошти, змінює чисту рентабельність власних коштів і свої дивідендні можливості. Рівень ефекту фінансового важеля вказує на фінансовий ризик підприємства. Чим більший обсяг залучених коштів, тим більша сума сплачених відсотків, тим вищий рівень фінансового левериджу. Це призводить до підвищення фінансового ризику, що пов'язаний із можливою нестачею коштів для покриття витрат з обслуговування зовнішніх джерел фінансування [58,59].

Здійснимо розрахунок коефіцієнту фінансового левериджу для підприємства ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» (табл. 2.18).

Таблиця 2.18 – Розрахунок коефіцієнта фінансового левериджу ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» за 2020-2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Відхилення, (+,-)	
				2022 р. від 2020 р.	2022 р. від 2021 р.
Джерела формування капіталу, тис. грн.	492577	619329	614244	+121667	-5085
Позиковий капітал, тис. грн.	583813,5	582964	555980	-27833,5	-26984
Частка позикового капіталу, %	118,5	94,13	90,51	-27,99	-3,62
Співвідношення позикового і власного капіталу	x	16,03	9,5	x	-6,53
Валовий прибуток, тис. грн.	274628	139318	59762	-214866	-79556
Темп приросту (зниження) валового прибутку, %	62,39	-49,27	-57,10	-119,49	-7,83
Сплачені відсотки, тис. грн.	70058	64126	50038	-20020	-14088
Податок на прибуток, тис. грн.	49433	25077	10757	-38676	-14320
Чистий прибуток, тис. грн.	155137	50115	1033	-154104	-49082
Темп приросту (зниження) чистого прибутку, %	20,04	-67,70	-97,94	-117,98	-30,24
Коефіцієнт фінансового левериджу	0,32	1,37	1,72	+1,40	+0,35

Як видно з розрахунків, при зростанні частки позикового капіталу, відбувається зростання сплачених відсотків, зменшення приросту валового та чистого прибутку і отримано низьке значення коефіцієнту фінансового левєриджу у 2020 р. Це свідчить, що рентабельність власного капіталу знизилась (частина прибутку, що генерується власним капіталом, йде на обслуговування позикового капіталу за встановленими ставками відсотків за кредит). Негативне значення диференціала фінансового левєриджу веде до зниження рентабельності власного капіталу (в цьому випадку необхідно знизити вартість залучення позикового капіталу, а при відсутності такої можливості – відмовитися від його використання).

Фінансова стійкість підприємства залежить від ефективного управління фінансовими ресурсами та визначається насамперед оптимальним співвідношенням власного капіталу і зобов'язань. Чим більшу частку в структурі пасивів має позиковий капітал, тим вищим є ризик кредиторів і нижчою ймовірність повернення боргів у випадку банкрутства підприємства-боржника. Співвідношення між власним капіталом і зобов'язаннями є найбільш важливою характеристикою фінансової стійкості підприємства.

Раціональне співвідношення між власним капіталом і зобов'язаннями – це, з одного боку, ключ до фінансової стабільності та надійності підприємства, з іншого – до ефективного використання капіталу. Чим активніше використовує підприємство позиковий капітал, тим більше є потенційних можливостей отримати прибуток. Одночасно зростає ризик невиконання зобов'язань, взятих підприємством під час залучення цього капіталу.

Результатом аналізу фінансової стійкості має бути висновок щодо спроможності підприємства здійснювати ефективну господарську діяльність, отримувати прибуток в умовах економічної самостійності, готовності до погашення своїх боргів, а також щодо вірогідності збереження такого стану підприємства.

Одним із показників, що застосовуються для оцінювання ефективності використання позикового капіталу, є ефект фінансового важеля (табл. 2.19).

Таблиця 2.19 – Розрахунок ефекту фінансового важеля для ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» за 2020-2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Відхилення, (+,-)	
				2022 р. від 2020р.	2022 р. від 2021 р.
1. Джерела формування капіталу, тис. грн.	492577	619329	614244	+121667	-5085
2. Власний капітал, тис. грн.	-91236,5	36365	58264	+149500,5	+21899
3. Позиковий капітал, тис. грн.	583813,5	582964	555980	-27833,5	-26984
4. Частка позикового капіталу,%	118,5	94,13	90,51	-27,99	-3,62
5. Плече фінансового важеля (п.3:п.2)	-6,40	16,03	9,54	+15,94	-6,49
6. Прибуток від господарської діяльності, тис. грн.	111416	126750	-132033	-243449	-258783
7. Темп приросту (зниження) прибутку від господарської діяльності,%	+43,95	+13,76	х	х	х
8. Відсотки за кредит, тис. грн.	70058	64126	50038	-20020	-14088
9. Прибуток (збиток) після сплати відсотків за кредит, тис. грн.	41358	62624	-81995	-123353	-144619
10. Рентабельність сукупного капіталу,% (п.6:п.1*100)	22,62	20,47	-21,50	-44,12	-47,97
11. Рентабельність власного капіталу,% (п.9:п.2*100)	-45,33	172,2	-140,73	-95,40	-312,93
12. Ефект фінансового важеля, відсоткових пунктів(п.11)	72,54	217,53	-312,93	-385,47	-530,46
13.Рівень фінансового важеля (п. 12:п.7)	1,65	15,81	х	х	х

Рівень фінансового важеля показує зміну рентабельності власного капіталу у разі зміни прибутку від господарської діяльності на 1%.

За результатами розрахунків (табл. 2.19) ефект фінансового важеля, тобто приріст рентабельності власного капіталу у 2022 р. має від'ємне значення і становить -312,93, що на 385,47 відсоткових пунктів менше порівняно з 2020 р. і на 530,46 відсоткових пунктів менше порівняно з 2021 р. Рівень фінансового

важеля показує, що на 1% приросту прибутку від господарської діяльності припадає 1,65 відсоткового пункту приросту рентабельності власного капіталу у 2020 р., 15,81 – у 2021 р.

Факторний аналіз ефекту фінансового важеля проводиться з використанням детермінованої моделі:

$$\text{ЕФВ} = (P_k - B_c) \times \text{ПФВ}, \quad (2.12)$$

де ЕФВ – ефект фінансового важеля;

P_k – рентабельність сукупного капіталу, %;

B_c – відсоткова ставка за кредит, %;

ПФВ – плече фінансового важеля.

Отже, зміна ефекту фінансового важеля визначається впливом трьох факторів:

- 1) рентабельності сукупного капіталу;
- 2) відсоткової ставки за кредит;
- 3) плеча фінансового важеля.

Розрахунок виконується за допомогою способу ланцюгових підстановок і передбачає визначення двох умовних показників:

$$\text{ЕФВ}_{\text{ум1}} = (P_{k1} - B_{c0}) \times \text{ПФВ}_0, \quad (2.13)$$

де $\text{ЕФВ}_{\text{ум1}}$ – умовний ефект фінансового важеля;

P_{k1} – рентабельність сукупного капіталу звітного періоду, %;

B_{c0} – відсоткова ставка за кредит базового періоду, %;

ПФВ_0 – плече фінансового важеля базового періоду.

$$\text{Отже, } \text{ЕФВ}_{\text{ум1}} = (-21,50 - 10) \times 9,54 = -300,51$$

$$\text{ЕФВ}_{\text{ум}2} = (P_{\text{к}1} - B_{\text{с}1}) \times \text{ПФВ}_0, \quad (2.14)$$

де $\text{ЕФВ}_{\text{ум}1}$ – умовний ефект фінансового важеля;

$P_{\text{к}1}$ – рентабельність сукупного капіталу звітнього періоду, %;

$B_{\text{с}0}$ – відсоткова ставка за кредит звітнього періоду, %;

ПФВ_0 – плече фінансового важеля базового періоду.

$$\text{Отже, } \text{ЕФВ}_{\text{ум}2} = (-21,50 - 9) \times 9,54 = -290,97$$

Тоді загальна зміна (+,-) ефекту фінансового важеля у звітньому періоді порівняно з базовим періодом, відсоткових пунктів, визначається так:

$$\Delta \text{ЕФВ} = \text{ЕФВ}_1 - \text{ЕФВ}_0, \quad (2.15)$$

де ЕФВ_1 – ефект фінансового важеля звітнього року (2022);

ЕФВ_0 – ефект фінансового важеля базового року (2021).

$$\text{Отже, } \Delta \text{ЕФВ} = -312,93 - 217,53 = -530,46,$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) рентабельності сукупного капіталу:

$$\Delta \text{ЕФВ}_{\text{РК}} = \text{ЕФВ}_{\text{ум}1} - \text{ЕФВ}_0 = -300,51 - 217,53 = -518,04;$$

2) відсоткової ставки за кредит:

$$\Delta \text{ЕФВ}_{\text{ВС}} = \text{ЕФВ}_{\text{ум}2} - \text{ЕФВ}_{\text{ум}1} = -290,97 - (-300,51) = +9,54;$$

3) плеча фінансового важеля:

$$\Delta \text{ЕФВ}_{\text{ПФВ}} = \text{ЕФВ}_1 - \text{ЕФВ}_{\text{ум}2} = -312,93 - (-290,97) = -21,96.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta \text{ЕФВ} = \Delta \text{ЕФВ}_{\text{РК}} + \Delta \text{ЕФВ}_{\text{ВС}} + \Delta \text{ЕФВ}_{\text{ПФВ}} = -518,04 + 9,54 + (-21,96) = -530,46.$$

Отже, чинниками зниження ефекту фінансового важеля можна вважати зниження рентабельності сукупного капіталу, підвищення відсоткової ставки за кредит і зниження плеча фінансового важеля.

Ефект фінансового важеля ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» знизився з 217,53 у 2021 р. до -312,93 у 2022 р., тобто на 530,46 відсоткових пункта. Внаслідок зменшення рентабельності сукупного капіталу на 47,97 відсоткових пункта і плеча фінансового важеля, ефект фінансового важеля знизився на 518,04 та 21,96 відсоткових пункта відповідно. За рахунок зменшення відсоткової ставки за кредит з 10% до 9%, ефект фінансового важеля зріс на 9,54 відсоткових пункта. Отже, головним фактором зниження ефекту фінансового важеля, стало зниження рентабельності сукупного капіталу підприємства.

Висновки до розділу 2

Результати горизонтального аналізу майна ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування», свідчать про наявність як позитивних, так і негативних ознак і тенденцій у майновому стані підприємства за інформацією активу балансу. До позитивних характеристик майнового стану досліджуваного підприємства належать такі: у 2022 р. порівняно з попередніми роками збільшилась величина основних засобів на 21,64% порівняно з 2020 р. і на 13,27% порівняно з 2021 р.; збільшилась величина грошових коштів – на 59,75% порівняно з 2020 р.; серед фондів обігу дещо зменшилась дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги – на 0,89% у 2021 р. порівняно з 2020 р. і на 5,68% у 2022 р. порівняно з 2021 р., інша поточна дебіторська заборгованість зменшилась на 30,14% у 2022 р. порівняно з 2021 р., що свідчить про покращення стану розрахунків підприємства з дебіторами; незавершене виробництво має тенденцію до зниження на 13,15% у 2021 р. порівняно з 2020 р. і на 47,84% у 2022 р. порівняно з 2021 р.

Водночас є і негативні тенденції майнового стану підприємства, а саме: зменшилась величина оборотних активів на 6,75% у 2022 р. порівняно з 2021 р.; вартість майна дещо зменшилась – на 0,82% у 2022 р. порівняно з 2021 р., що свідчить про незначне зменшення майнового потенціалу підприємства;

вартість необоротних активів збільшилась на 19,57% у 2021 р. порівняно з 2020 р. і на 10,52% у 2022 р. порівняно з 2021 р., при зменшенні вартості оборотних активів, що свідчить про зниження показника співвідношення оборотних і необоротних активів, а також про створення умов для сповільнення оборотності активів.

Показники валового прибутку та інших операційних доходів суттєво знизилися у 2022 р. порівняно з 2020-2021 рр. – майже наполовину кожний. За цей період адміністративні витрати, витрати на збут дещо зросли – на 11,19% та 12,82% відповідно у 2021 р. порівняно з 2020 р., інші операційні витрати дещо знизились у 2021 р. порівняно з 2020 р. – на 5,61%.

Фінансовим результатом діяльності підприємства до оподаткування у 2020 і 2021 рр. є прибуток – 111416 тис. грн. і 126750 тис. грн. відповідно. У 2022 р. збиток становить 132033 тис. грн.

Чистий прибуток підприємство має у 2020 р. – 90144 тис. грн. і у 2021 р. – 103662 тис. грн. У 2022 р. збиток становить 121527 тис. грн., це відбулось внаслідок перевищення фінансових витрат над фінансовими доходами підприємства.

Дані фінансової звітності свідчать, що у 2022 р. підприємство має рентабельність за основним показником – рентабельності продукції у розмірі 24,03%. За 2022 рр., оскільки у підприємства показник чистого прибутку мав від’ємне значення, підприємство мало збитковість. Слід відзначити, що показники збитковості підприємства у 2022 р. порівняно з 2020-2021 р. мають тенденцію до збільшення. Можна стверджувати про наявність стійкої негативної тенденції до зниження показників рентабельності підприємства у 2020-2021 р. і про значне погіршення ситуації у 2022 р.

За результатами проведених розрахунків із визначення типу фінансової стійкості, незважаючи на зростання у 2021 р. порівняно з 2020 р. вартості запасів на 70696 тис. грн., підприємство не забезпечило приріст величини власних оборотних коштів і цей показник має від’ємне значення – 176830 тис. грн. за 2022 р. У підсумку, нестача власних оборотних коштів для формування

запасів у 2022 р. становить 405325 тис. грн, що на 21517 тис. грн. більше, ніж у попередньому році. За розрахованими даними, тип фінансової стійкості підприємства можна віднести до нестійкого фінансового стану, оскільки запаси не покриваються джерелами їх формування.

За допомогою способу ланцюгових підстановок, визначили вплив факторів на зміну показника порога рентабельності підприємства. Поріг рентабельності у 2021 р. порівняно з 2020 р. зріс на 10650 тис. грн., або 3,83% під впливом таких факторів. Отже, головним фактором збільшення порога рентабельності стало зменшення операційного доходу. За допомогою способу ланцюгових підстановок визначимо вплив факторів на зміну показника запасу фінансової стійкості ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування». Запас фінансової стійкості ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» знизився з 67,29% у 2020 р. до 43,98% у 2021 р., тобто на 23,33 відсоткових пункта. Єдиним фактором, який негативно вплинув на зміну результативного показника, стало зменшення операційного доходу на 335328 тис. грн., або 39,39%.

За результатами розрахунків, ефект фінансового важеля, тобто приріст рентабельності власного капіталу у 2022 р. має від'ємне значення і становить - 312,93, що на 385,47 відсоткових пунктів менше порівняно з 2020 р. і на 530,46 відсоткових пунктів менше порівняно з 2021 р. Рівень фінансового важеля показує, що на 1% приросту прибутку від господарської діяльності припадає 1,65 відсоткового пункту приросту рентабельності власного капіталу у 2020 р., 15,81 – у 2021 р.

Факторний аналіз ефекту фінансового важеля проводили з використанням детермінованої моделі. Отже, чинниками зниження ефекту фінансового важеля можна вважати зниження рентабельності сукупного капіталу, підвищення відсоткової ставки за кредит і зниження плеча фінансового важеля.

З ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ НА ПРАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВАЖКОГО КРАНОБУДУВАННЯ»

3.1 Удосконалення системи поточного управління фінансовою безпекою підприємства в умовах економічної нестабільності

Управління фінансовою безпекою підприємства є досить складним процесом, а особливо, якщо воно здійснюється в умовах економічної нестабільності. Воно являє собою цілеспрямовану діяльність, що полягає у безперервному процесі прийняття та реалізації управлінських рішень, спрямованих на мінімізацію негативного впливу фактора економічної нестабільності для встановлення та підтримки максимально можливого рівня фінансової безпеки підприємства.

Управління фінансовою безпекою підприємства в умовах економічної нестабільності може бути поточне (якщо на момент управління фактор економічної нестабільності вже існує) та перспективне (якщо лише є ймовірність виникнення даного фактора у майбутньому).

Першим етапом управління фінансовою безпекою підприємства є оцінювання її рівня. Результати даного оцінювання мають стати основою та відправною точкою для подальших дій менеджменту підприємства в системі управління його фінансовою безпекою [60].

Далі при поточному управлінні фінансовою безпекою підприємства в умовах економічної нестабільності здійснюється оцінювання рівня останньої. Інформаційною базою у такому випадку є дані Державної служби статистики України та Національного банку України.

Після цього здійснюється розробка стратегії забезпечення фінансової безпеки підприємства, орієнтованої на поточний рівень економічної нестабільності у державі. Вибір оптимальної, найбільш адекватної умовам

зовнішнього макроекономічного середовища стратегії є дуже важливим при цьому.

Є три доступні для вибору стратегії, виходячи з кількості рівнів економічної нестабільності (рис. 3.1).

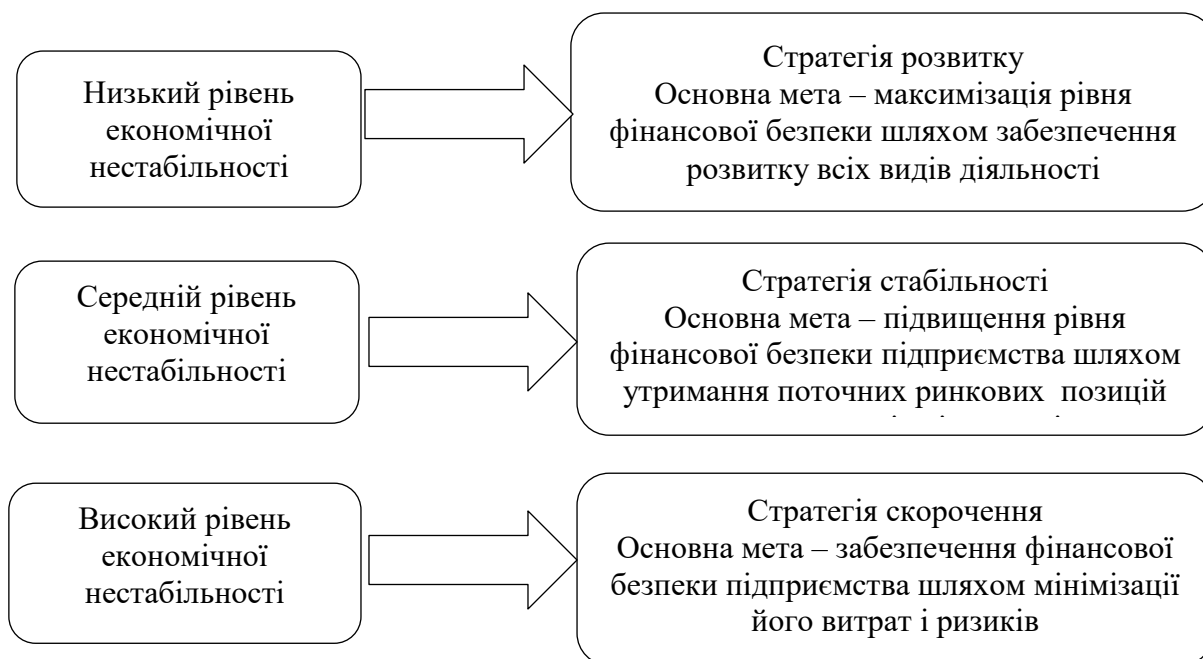

Рисунок 3.1 – Стратегії підприємства при різних рівнях економічної нестабільності [61]

Таким чином, при низькому рівні економічної нестабільності у державі можна застосовувати стратегію розвитку, що полягає, насамперед, у розвитку всіх або більшості видів діяльності підприємства, наприклад, збільшення обсягів виробництва, розширення асортименту продукції, пошук нових ринків збуту, цільових аудиторій та ін. Тобто, дана стратегія може містити багато інноваційних ідей, яким навіть відповідає певний рівень ризику.

При високому рівні економічної нестабільності у державі підприємству рекомендується використовувати стратегію скорочення, що має на меті захист підприємства від основних напрямів негативного впливу

даного фактора: скорочення споживчого попиту, знецінення та коливання курсу національної валюти.

Стратегія стабільності, що є орієнтованою на середній рівень економічної нестабільності, є так званою «золотою серединою» між стратегіями розвитку та скорочення. У такому випадку керівництво підприємства має самостійно визначати ступінь ризиковості та основні напрямки стратегії діяльності підприємства залежно від аспектів конкретної ситуації та значення кількісної оцінки економічної нестабільності.

Слід зазначити, що вищенаведені рекомендації стосовно вибору стратегії підприємства з урахуванням лише рівня економічної нестабільності стосуються тільки середньостатистичних підприємств із задовільним або низьким рівнем фінансової безпеки. Оскільки, наприклад, для підприємства з недостатнім, критичним або катастрофічним рівнем фінансової безпеки навіть при середньому рівні економічної нестабільності може бути доцільним застосування стратегії скорочення. А підприємство з високим або достатнім рівнем фінансової безпеки навіть при високому рівні нестабільності економіки не матиме потреби в реалізації стратегії скорочення [62].

Рекомендовані для реалізації стратегії підприємств з урахуванням як рівня економічної нестабільності, так і рівня їх фінансової безпеки наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Стратегії підприємства при різних рівнях фінансової безпеки та економічної нестабільності [62]

Рівень фінансової безпеки підприємства	Рівень економічної нестабільності		
	низький	середній	високий
Високий, достатній	Стратегія розвитку III типу	Стратегія розвитку II типу	Стратегія стабільності II типу
Задовільний, низький	Стратегія розвитку I типу	Стратегія стабільності III типу	Стратегія скорочення II типу
Недостатній, критичний, катастрофічний	Стратегія стабільності I типу	Стратегія скорочення I типу	Стратегія скорочення III типу

Типізацію стратегій одного виду було здійснено, виходячи з поточних умов функціонування підприємства, тобто:

а) I тип стратегії застосовується, коли зовнішні умови функціонування підприємства (рівень економічної нестабільності) є сприятливішими за внутрішні (рівень фінансової безпеки підприємства), наприклад, недостатній рівень фінансової безпеки – низький рівень економічної нестабільності;

б) II тип стратегії має місце, коли внутрішні умови (рівень фінансової безпеки підприємства) є сприятливішими за зовнішні (високий рівень фінансової безпеки – високий рівень економічної нестабільності);

в) III тип стратегії доцільно застосовувати у випадку, коли внутрішні та зовнішні умови є однаковими за своєю сприятливістю, наприклад: високий рівень фінансової безпеки підприємства – низький рівень економічної нестабільності, критичний рівень фінансової безпеки – високий рівень економічної нестабільності тощо.

Таким чином, стратегії I типу в доповнення до своєї основної сутності (розвиток, стабільність або скорочення) враховують внутрішні фінансові проблеми на підприємстві, тобто є більш орієнтованими на його поточний фінансовий стан. Стратегії II типу, не виходячи за межі свого основного змісту, в більшій мірі орієнтуються на поточний рівень економічної нестабільності. Відповідно, стратегії III типу враховують обидва ці аспекти.

Будь-яку обрану з вищеописаних стратегію діяльності підприємства по суті можна назвати стратегією забезпечення його фінансової безпеки.

В умовах економічної нестабільності вона обов'язково має містити такі три складові (рис. 3.2):

- підсистему планування та стимулювання збуту продукції, у якій визначається економічно обґрунтований обсяг виробництва, який у даних умовах може бути повністю реалізований, а також заходи, спрямовані на стимулювання збуту продукції;

- підсистему захисту від інфляції, у якій зазначається план дій, спрямований на мінімізацію втрат, спричинених інфляцією, та максимізацію вигід, які можна отримати внаслідок цього соціально-економічного явища;
- підсистему захисту від коливань валютного курсу, що містить конкретні методи та засоби захисту від негативного впливу коливань курсу національної валюти [63].

Рисунок 3.2 – Складові стратегії забезпечення фінансової безпеки підприємства в умовах економічної нестабільності [63]

Тобто під стратегією забезпечення фінансової безпеки підприємства в умовах економічної нестабільності слід розуміти будь-яку стратегію діяльності підприємства, спрямовану на максимізацію рівня його фінансової безпеки

шляхом нейтралізації негативного впливу фактора економічної нестабільності.

Підсистему планування та стимулювання збуту продукції можна умовно розділити на дві складові: планування збуту та стимулювання збуту. Стимулювання збуту – це використання короткотермінових заходів, розрахованих на швидке реагування ринку у відповідь на пропонування підприємством своєї продукції. Відповідна складова містить у собі економічне обґрунтування необхідності здійснення подібних засобів і визначає перелік таких засобів, запланованих на певний період. Основними засобами стимулювання споживачів можуть бути: знижки та зниження цін, безплатні зразки товарів, купони, демонстрації, картки лояльності та ін.

Складова планування збуту містить обґрунтовані розрахунки обсягу попиту на продукцію підприємства (у тому числі, з урахуванням ефекту від запланованих засобів стимулювання збуту) та може містити рекомендації стосовно зменшення обсягу виробництва з метою мінімізації ризику виникнення значного обсягу залишків нереалізованої продукції.

Наступною складовою стратегії забезпечення фінансової безпеки підприємства в умовах економічної нестабільності є підсистема захисту від інфляції. На жаль, на сьогоднішній день науково обґрунтовану систему протистояння інфляційним процесам на рівні підприємства ще не розроблено. Оскільки інфляція може неоднозначно впливати на рівень фінансової безпеки підприємства, заходи захисту від її негативного впливу визначаються індивідуально в залежності від кожної конкретної ситуації.

Можливим варіантом захисту від негативного впливу інфляції на фінансові результати та фінансові потоки підприємства може бути обґрунтоване підвищення цін на власну продукцію. Підвищення цін на продукцію підприємств в умовах інфляції є частим явищем, оскільки є найпершим заходом захисту від її негативного впливу. Проте рішення про впровадження такого заходу має бути обґрунтованим і зваженим. Якщо інфляційні процеси є не єдиною формою прояву економічної

нестабільності, а супроводжуються спадом в економіці, тобто має місце стагфляція (зазвичай так і відбувається), необґрунтоване підвищення цін на продукцію підприємства може ще більше знизити попит на неї, який і до цього знижувався.

У науковій літературі виділяються наступні можливі напрямки захисту від негативного впливу інфляції на фінансовий стан підприємства:

- формування ринкової ціни та контроль за рівнем витрат. В умовах інфляції тарифи і розцінки встановлюються на короткий проміжок часу;
- вплив на продуктивність праці шляхом автоматизації виробництва і впровадження нових технологій;
- маркетинг (уникати проектів, окупність яких може затягнутися на роки);
- ефективне управління активами;
- розробка правильної фінансової політики (мінімальна кількість готівкових коштів та дебіторської заборгованості, використання кредиторської заборгованості з ціллю оплати своїх зобов'язань грошима, купівельна спроможність яких занижена. Та не варто доводити кредиторську заборгованість до великих розмірів – стан банкрутства). Під час інфляції вигідно інвестувати кошти в нерухомість;
- фінансовий аналіз та прогнозування [64-66].

Крім того, варто відзначити необхідність коригування фінансової звітності підприємства на вплив інфляції, оскільки в таких умовах вона перестає бути об'єктивною основою для прийняття правильних управлінських рішень.

Підсистема захисту підприємства від валютних коливань, що є складовою стратегії забезпечення його фінансової безпеки в умовах економічної нестабільності, по суті є стратегією управління валютними ризиками підприємства, що включає в себе найбільш актуальні, виходячи з конкретної ситуації підприємства, інструменти управління валютним ризиком.

Варто відзначити, що захист підприємства від валютних коливань у рамках вищезгаданої підсистеми не має зводитися до здійснення хеджування валютних ризиків за допомогою похідних фінансових інструментів, а має також містити варіанти, орієнтовані на підприємства, що не здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, наприклад, перехід з імпоротної сировини/матеріалів на вітчизняні відповідники, зміна чи вдосконалення технології виробництва з метою зменшення споживання енергоносіїв тощо.

Наступним етапом після вибору типу та розробки актуальної стратегії забезпечення фінансової безпеки підприємства в умовах економічної нестабільності є безпосередня її реалізація. По закінченню терміну дії даної стратегії, коли сила негативного впливу фактора економічної нестабільності послаблюється або зовсім зникає, і з'являється необхідність зміни основних напрямків розвитку шляхом розроблення нової стратегії подальшої діяльності підприємства, настає завершальний етап управління фінансовою безпекою підприємства в умовах економічної нестабільності. У рамках цього етапу актуальними є заходи, спрямовані на отримання інформації стосовно ефективності розробленої та реалізованої стратегії, виявленні недоліків в управлінні фінансовою безпекою підприємства з метою їх врахування та недопущення у майбутньому [67].

Для цього, перш за все, необхідним є оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства. Проте також важливим елементом цього етапу є детальний аналіз впливу фактора економічної нестабільності на конкретні показники фінансово-господарської діяльності підприємства: майнового стану, ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності. Аналізуються фактичні значення показників даних груп, а також величина та напрямок їх відхилення від граничних значень, що були закладені у стратегії забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Оцінювання ефективності реалізованої стратегії забезпечення фінансової безпеки підприємства в умовах економічної нестабільності

здійснюється шляхом порівняння запланованого значення оцінки фінансової безпеки та фактично досягнутого. Якщо було досягнуто заплановане значення, значення вище за планове чи нижче, але в рамках планового рівня фінансової безпеки, стратегію можна вважати ефективною. Якщо ж не було досягнуто навіть мінімального значення запланованого рівня фінансової безпеки, стратегія не є ефективною. І чим на більшу величину відрізняється фактичне значення від планового (у випадку недосягнення), тим більш неефективною є дана стратегія.

Важливою складовою завершального етапу є виявлення недоліків в управлінні фінансовою безпекою. Особливо актуальним це є у випадку неефективності реалізованої стратегії.

Виявлення недоліків стратегії забезпечення фінансової безпеки підприємства в умовах економічної нестабільності включає в себе два напрямки [68,69]:

а) аналіз фактичних і планових значень показників фінансово-господарської діяльності підприємства, виявлення відхилень. Основною метою в даному випадку є з'ясування причин прорахунків, здійснених у стратегії, та виявлення їх природи: об'єктивна причина непередбачуваних змін зовнішнього середовища підприємства чи помилки, здійснені розробниками стратегії;

б) порівняння прогнозованого та фактичного впливу економічної нестабільності на діяльність підприємства, у тому числі, на вищезгадані показники його фінансово-господарської діяльності. У даному випадку при виявленні розбіжностей особлива увага має приділятися причинам таких змін зовнішнього середовища з метою їх врахування під час наступних розробок стратегій забезпечення фінансової безпеки підприємства в умовах економічної нестабільності.

Виявлені недоліки мають бути враховані у майбутньому при розробці наступних стратегій забезпечення фінансової безпеки підприємства в умовах економічної нестабільності з метою підвищення їх ефективності.

Таким чином, управління фінансовою безпекою підприємства в умовах економічної нестабільності являє собою цілеспрямовану діяльність, що полягає у безперервному процесі прийняття та реалізації управлінських рішень, спрямованих на мінімізацію негативного впливу фактора економічної нестабільності для встановлення та підтримки максимально можливого рівня фінансової безпеки підприємства. Воно може бути поточним (якщо на момент управління фактор економічної нестабільності вже існує) та перспективним (якщо лише є ймовірність виникнення даного фактора у майбутньому). Його ключовим елементом є розробка стратегії забезпечення фінансової безпеки підприємства, орієнтованої на поточний рівень його фінансової безпеки та економічної нестабільності у державі. Така стратегія по суті являє собою стратегію діяльності підприємства, спрямовану на максимізацію рівня його фінансової безпеки шляхом нейтралізації негативного впливу фактора економічної нестабільності. Залежно від рівнів фінансової безпеки підприємства та економічної нестабільності це може бути стратегія розвитку, стабільності чи скорочення. Враховуючи основні форми впливу економічної нестабільності на фінансову безпеку підприємств, така стратегія має містити наступні складові: підсистему планування та стимулювання збуту продукції, підсистему захисту від інфляції та підсистему захисту від валютних коливань.

3.2 Застосування технології антисипативного управління ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування»

Підприємство, будучи відкритою соціально-економічною системою, перебуває у взаємодії із суб'єктами зовнішнього середовища. Умови ведення бізнесу, які в Україні ускладнюються загальноекономічною, політичною, соціальною та військовою нестабільністю, не лише пришвидшують процеси взаємодії, але формують невизначеність та нестабільність, що суттєво

ускладнює процес управління підприємством. Нездатність своєчасно реагувати на зміну середовища функціонування є першопричиною зростання ризиків та виникнення загроз, запізнїла реакція, негативний вплив яких провокує зниження рівня безпеки підприємства, зокрема фінансової.

Ключовою проблемою в забезпеченні потрібного рівня безпеки для українських підприємств стає не лише створення та адаптація системи управління, але труднощі зі своєчасним отриманням достовірної та повної інформації, як основи для прийняття адекватних до ситуації управлінських рішень. Йдеться про розпізнавання процесів зміни рівня безпеки на ранніх етапах, що дає змогу, в умовах турбулентності середовища функціонування, отримати певний необхідний часовий проміжок для розроблення управлінського рішення. Інший аспект – цей проміжок часу необхідний для отримання, перевірки, узагальнення інформаційного підґрунтя розроблення рішення. Тобто необхідним є виконання такого завдання: отримання сигналу про зміну впливу середовища функціонування для формування інформаційного підґрунтя для розроблення та реалізації захисних заходів суб'єктами безпеки. Завдання є доволі складним, адже [70]:

по-перше стосується не лише зовнішнього середовища, але і внутрішніх процесів;

по-друге, не може бути виконано через використання новіших технічних засобів та програмного забезпечення, а важливими є думки фахівців, які, спираючись на власний досвід та здобуті нові знання у сфері безпекознавства, можуть зреагувати на зміну одного чи декількох показників та спрогнозувати подальші процеси;

по-третє, наявність «інформаційного шуму», що поєднується з відсутністю необхідного інформаційного ресурсу, суттєво ускладнює процес визначення перших ознак можливих подальших змін;

по-четверте, зміни, які проявляються в збитках, що відображаються у фінансовій звітності, знижують результативність дій суб'єктів безпеки, тобто

йдеться про недопущення тих фактів, які впливають на фінансову безпеку підприємства;

по-п'яте, отримання перших «слабких» сигналів потребує удосконалення інформаційного забезпечення та орієнтацію суб'єктів безпеки на реалізацію превентивних заходів, які спрямовані на недопущення розвитку загрози;

по-шосте, ефективність застосування превентивних заходів складно оцінити, адже порівняння витрат на їх організацію та реалізацію із можливими втратами, які були недопущені, пов'язано із суб'єктивною думкою експерта;

по-сьоме, для суб'єктів безпеки, в умовах окремих підприємств, важко довести доцільність здійснення певних заходів превентивного характеру, зокрема, якщо це потребує ресурсного забезпечення, а з іншого боку – всі втрати, внаслідок реалізації певної загрози, пов'язуються із бездіяльністю служби безпеки підприємства.

Узагальнюючи можна стверджувати, що пріоритетним стає управління на випередження, яке в науковій літературі визначено як антисипативне.

Термін «антисипативне управління» не є поширеним, окрім того його зміст доволі часто пов'язують з антикризовим та адаптивним управлінням. Зазначене пояснюється спрямованістю антисипативного управління, як й інших названих видів, на підтримання життєздатності підприємства, створення умов для недопущення посилення негативного впливу ключових внутрішніх та зовнішніх загроз. Узагальнюючи можна стверджувати, що антисипація, а надалі і антисипативне управління, орієнтована на передбачення можливих змін із здатністю виконання дій, які можуть вплинути на звичайний перебіг подій та розвиток ситуації [70,71].

Тобто на відміну від адаптивного управління, яке було орієнтоване на пристосування системи управління до змін середовища функціонування, антисипативне спрямоване на передбачення можливого розвитку подій, прогнозування зміни ситуації та застосування заходів, які б зменшили негативні наслідки для підприємства як соціально-економічної системи.

Перш ніж перейти до розгляду антисипативного управління фінансовою безпекою підприємства доцільно вказати на відмінності між такими видами управління як антисипативним, антикризовим та адаптивним (рис. 3.3).

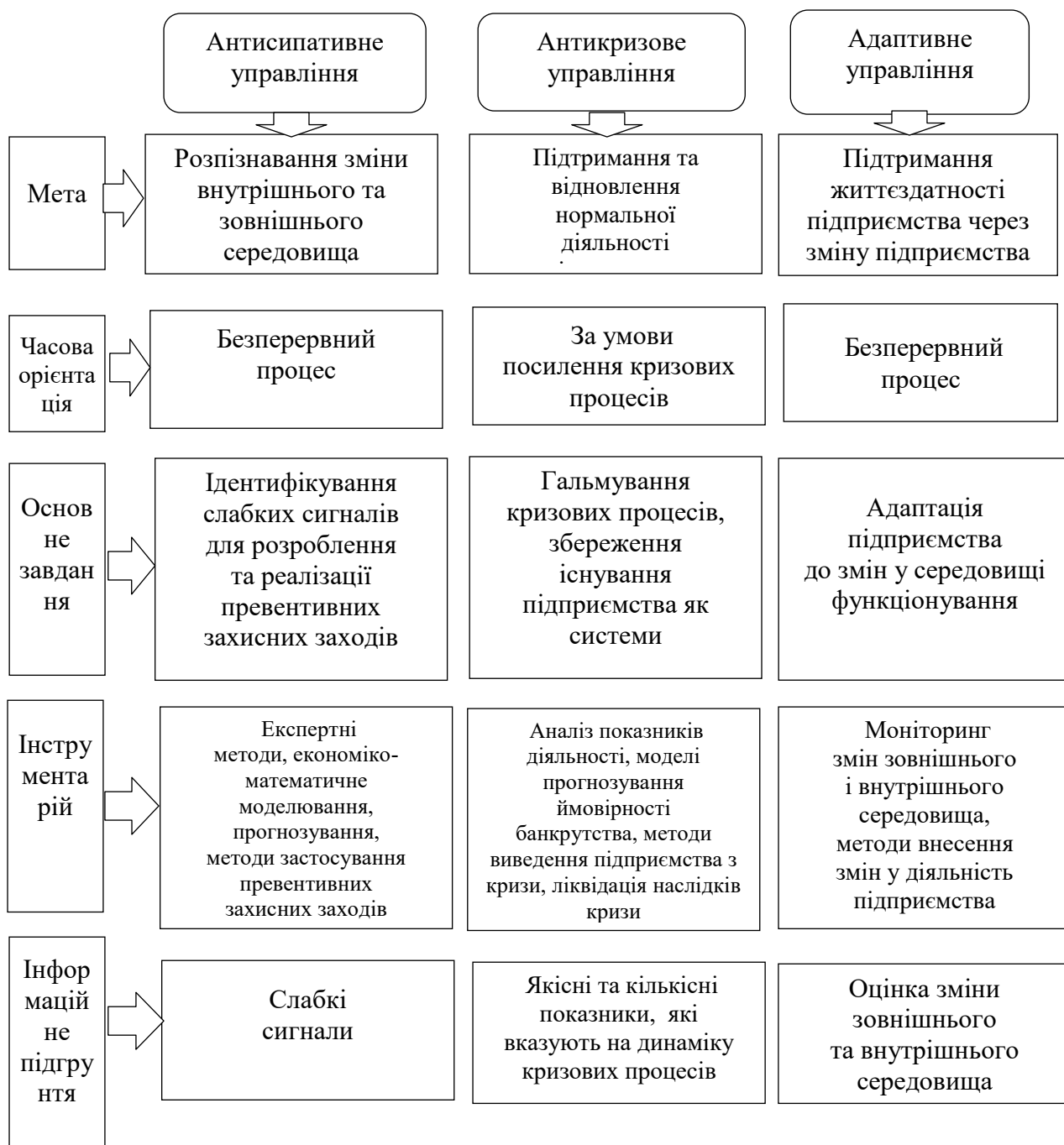

Рисунок 3.3 – Порівняльна характеристика антисипативного, антикризового та адаптаційного управління [70]

Узагальнене трактування трьох видів управління дає чітке уявлення про наявність як відмінностей, так і можливості одночасного застосування. Ця теза ґрунтується на тому факті, що антисипативне управління орієнтоване на виявлення слабких сигналів, які дають змогу розробити та реалізувати превентивні захисні заходи для зменшення ймовірності виникнення або ж посилення негативного впливу внутрішніх та зовнішніх загроз.

Адаптивне управління, сутність якого нами була розглянута у попередньому розділі наукового дослідження, спрямоване на систематичне відстеження змін у середовищі функціонування підприємства для поетапного коригування всіх внутрішніх процесів, тобто адаптування для максимально довгого підтримання життєздатності [70,72].

Антикризове управління передбачає реалізацію заходів щодо гальмування кризових процесів підприємства, недопущення його банкрутства із подальшим відновленням нормальної фінансово-господарської діяльності.

Доцільно звернути увагу, що антисипативне та адаптивне управління нами визначені як безперервні, коли антикризове застосовується у разі незадовільної реалізації перших двох, тобто попри реалізацію превентивних захисних заходів та програми адаптації підприємства, кризові процеси посилюються, явними стають ознаки можливого банкрутства.

Фактично можна сформулювати логічний ланцюжок побудови захисних редутив: на основі слабких сигналів – реалізація превентивних захисних заходів; результат реалізації (позитивний чи негативний) – інформаційне підґрунтя реалізації адаптаційної процедури; негативний результат – основа для розроблення антикризової програми.

При застосуванні антикризового управління, актуальними залишаються два інших, тобто не припиняється робота з виявлення слабких сигналів щодо зміни середовища функціонування, продовжуються адаптаційні процеси, але із урахуванням часових та ресурсних обмежень, які спричинені посиленням кризових процесів [73].

Суттєва різниця в застосуванні певного інструментарію полягає не лише в переліку найдоцільніших методів, але і в тому, що для антисипативного та адаптаційного управління вони орієнтовані на зовнішнє та внутрішнє середовища, коли для антикризового управління – на аналізування внутрішніх процесів, адже йдеться про виживання підприємства у короткостроковому періоді.

Якщо антикризове управління передбачає зосередження уваги на динаміці кризових процесів, то антисипативне та адаптивне орієнтовані не лише на визначення та адаптацію до негативного впливу загроз, але й виявлення додаткових можливостей, які сприятимуть повнішому досягненню економічних інтересів підприємства.

Якщо взяти до уваги такий параметр як ступінь невизначеності при розробленні та реалізації управлінських рішень, то при антисипативному управлінні він найвищий, адже йдеться про визначення слабких сигналів, які, одночасно із «інформаційним шумом», можуть вказувати на ознаки появи нової або ж посилення впливу наявної загрози. Для ідентифікації слабких сигналів є мало придатними сучасні засоби обробки інформації, а важливішим є застосування експертних методів. Пояснюється це тим, що слабким сигналом може бути не конкретна зміна, наприклад, курсу національної валюти, а лише неофіційна інформація про можливу девальвацію в межах наступного місяця на 10%. Таке інформаційне повідомлення потребує перевірки й підтвердження, що дає змогу його надалі сприймати як слабкий сигнал, що потребує відповідного реагування для зменшення ймовірності посилення загроз для фінансової безпеки підприємства.

Інформаційною основою для адаптивного управління є зміна ключових параметрів зовнішнього середовища та певних показників фінансово-господарської діяльності підприємства. Щодо антикризового управління, то для оцінювання кризових процесів застосовується широкий спектр якісних та кількісних показників, а також економіко-математичні моделі, які дають можливість прогнозувати можливі наслідки реалізації антикризових заходів.

Якщо зосередитися на суб'єктах управління, то всі три види управління пов'язані із виконанням функціональних обов'язків співробітникамислужби безпеки підприємства. Одночасно з цим уже організаційні аспекти передбачають рівень залучення зовнішніх суб'єктів безпеки, а в умовах антикризового управління – розроблення і реалізацію ними антикризових програм. Інший аспект полягає в тому, що до антикризового управління залучаються всі рівні управлінської ієрархії, коли антисипативне та адаптивне є визначальними для служби безпеки та профільних підрозділів, які формують потрібне інформаційне підґрунтя та забезпечують реалізацію відповідних захисних програм.

Коротко розглянемо основні заходи, які застосовуються в процесі реалізації розглянутих видів управління. Антикризове управління передбачає запровадження режиму економії, зменшення всіх витрат, які не пов'язані з основним видом економічної діяльності та не забезпечують позитивного результату в короткостроковому періоді, реалізацію зайвого обладнання, передавання вільних приміщень в оренду, закриття віддалених відділень та представництв, припинення роботи підрозділів із найнижчим рівнем результативності, скорочення асортименту продукції тощо.

Адаптивне управління спрямоване на реалізацію комплексу заходів, метою яких є адаптація до умов ведення бізнесу. Тобто, може відбуватись як коригування цінової політики, перегляд кадрової стратегії, вдосконалення мотиваційного механізму, так і диверсифікація господарської діяльності або ж зниження ділової активності [70,74,75].

Антисипативне управління загалом передбачає реалізацію захисних заходів для недопущення виникнення або ж зменшення негативного впливу внутрішніх та зовнішніх загроз. Йдеться про превентивні заходи, тобто ті, які здійснюються на випередження. Наприклад, при очікуваному зростанні цін на сировину, здійснюються послідовні кроки щодо пошуку альтернативних варіантів ресурсного забезпечення виробництва, підписуються додаткові довгострокові угоди, здійснюються авансові платежі, відбувається пошук

варіантів зменшення витрат за іншими калькуляційними статтями для збереження конкурентних позицій продукції на ринку.

Зважаючи, що ключовою особливістю антисипативного управління є реалізація певної сукупності управлінських рішень на основі слабких сигналів, то саме вони потребують першочергової уваги з конкретизацією стосовно можливості їх визначення у сфері фінансової безпеки підприємства. Діагностування процесу управління фінансовою безпекою підприємства було нами орієнтовано на оцінювання: рівня фінансової безпеки підприємства, результативності дій суб'єктів безпеки, результативності реалізації захисних заходів та визначення впливу факторів на процес управління фінансовою безпекою підприємства. Тобто, основна увага зосереджується на внутрішньому середовищі підприємства, що є недостатнім для здійснення антисипативного управління, яке має передбачати можливість відстеження моменту виникнення як внутрішніх, так і зовнішніх загроз. Так, пропонується розширити поле отримання інформації, а також змінити процедуру ідентифікації, враховуючи такі параметри виникнення та розвитку слабких сигналів [70,75]:

- суб'єкти безпеки, зважаючи на досвід забезпечення фінансової безпеки у минулому, та враховуючи поточний етап розвитку підприємства, мають сформувати орієнтовне поле моніторингу з його поділом у межах основних функціональних складових на сектори: бюджетний, грошово-кредитний, інвестиційний, банківський, фондовий, страховий та інноваційний;

- стосовно кожного сектора визначаються найбільш ймовірні загрози та конкретизуються параметри їх виникнення, швидкість розвитку, ступінь негативного впливу на фінансову безпеку підприємства, що загалом дає змогу сформувати початковий банк даних – банк типових слабких сигналів;

- перелік інформаційних джерел для визначення слабких сигналів формується відповідно до поля моніторингу та суті ймовірних загроз. Загалом до внутрішніх інформаційних джерел стосовно фінансової безпеки підприємства належать: економічні та фінансові плани, прогнози, дані про поточну фінансово-господарську діяльність підприємства, бюджети, записи в

облікових регістрах, звіти про матеріальні цінності, аудиторські висновки, акти ревізій, накази, положення, бізнес-плани тощо. Зовнішніми джерелами інформацію можуть бути: офіційні статистичні дані, законодавчі акти, документи консалтингових, міжнародних та державних організацій щодо розвитку національної економіки та окремих видів економічної діяльності, повідомлення засобів масової інформації, результат інтернет-пошуку, інформація про діяльність конкурентів тощо. Моніторинг має передбачати систематичне звернення до певних інформаційних джерел, які мають бути підібрані із урахуванням повноти та достовірності отримання необхідних даних, а також доступності;

– зовнішнє середовище, як і внутрішнє, для українських підприємств не є стабільним, тобто слабкі сигнали виникають постійно, кожен з них має свою траєкторію трансформації. Зазначене потребує розроблення критеріїв відбору слабких сигналів, а також їх ієрархічного впорядкування відповідно до часового орієнтиру перетворення їх на сильні сигнали та ймовірність зумовлення ними виникнення дестабілізуючих факторів;

– надалі всі сигнали класифікуються на дві групи: «відомі» та «виявлені вперше». Якщо сигнал відомий, тобто в банку даних був зафіксований аналогічний у минулому, то аналітик узагальнює інформацію про перебіг подій, що супроводжували виникнення такого сигналу, тобто причини виникнення, вплив на фінансову безпеку, дії суб'єктів безпеки та наслідки. У разі виявлення сигналу вперше доцільним є його ідентифікація, тобто відстеження зміни, підтвердження достовірності, пошук взаємозв'язків з іншими сигналами;

– основою визначення слабких сигналів є порівняльний аналіз основних параметрів середовища функціонування для виявлення можливих змін з подальшим застосуванням експертних методів для прогнозування впливу на фінансову безпеку підприємства. Складність визначення слабких сигналів полягає у неможливості приведення всіх параметрів середовища функціонування до кількісного виміру, що частково компенсується експертними методами, які дають змогу, узгоджуючи думки групи експертів,

характеризувати вплив окремих сигналів та прогнозувати їх можливу трансформацію в часі;

- спостереження за слабким сигналом може надати кілька варіантів наступного розвитку подій: сигнал надалі не повторюватиметься, тобто він був одномоментним, що вказує на недостовірність інформації або ж дезінформацію; сигнал з'являється періодично, але зміна його інтенсивності вказує на низькі темпи зростання загрози, внаслідок чого її можна не відносити до групи пріоритетних, які потребують швидкої реакції та застосування превентивних захисних заходів; сигнал посилюється, періодичність зростає, що вказує на його можливу трансформацію у доволі короткий період часу до рівня сильного;

- увага до зміни слабких сигналів обумовлюється існуванням такої залежності: чим вищі темпи посилення слабого сигналу, тим менший часовий інтервал отримують суб'єкти безпеки для здійснення адекватних захисних заходів і більшими будуть ресурсні витрати. За таких умов, необхідним є формування не лише банку типових слабких сигналів, але і варіантів реалізації превентивних захисних заходів із підкріпленням кожного такого варіанта потрібним ресурсним забезпеченням. Готовність до можливих варіантів розвитку подій забезпечує своєчасність реакції та збільшує результативність дій суб'єктів безпеки;

- суттєві зміни в інформаційному забезпеченні управління фінансовою безпекою внаслідок потреби виявлення та відстежування нелише внутрішніх слабких сигналів, але й зовнішніх, потребує розширення кола виконавців аналітичних етапів та перебудови комунікаційних каналів передавання даних. Штатними аналітиками є працівники служби безпеки, саме вони відстежують зміну інтенсивності та періодичні появи слабких сигналів, але первинна інформація має надходити з усіх підрозділів підприємства. Якщо стосовно внутрішніх слабких сигналів такими профільними підрозділами у сфері фінансової безпеки нами були визначені: бухгалтерія, планово-економічний відділ, фінансовий відділ, підрозділ конкурентної розвідки та служба внутрішнього контролю, то для виявлення зовнішніх слабких сигналів доцільно

залучити ще й відділ маркетингу, а також налагодити співпрацю з аналітичними компаніями, орієнтуючи їх на збирання та формування звітів про суттєві зміни на ринках, які перебувають у сфері інтересів підприємства;

– антисипативне управління, як зазначалось вище, має суттєву перевагу, яка полягає у можливості здійснення дій на випередження, що також спричиняє потребу вирішення проблеми збільшення інформаційного потоку, обсяг якого зростає з кожною наступною ієрархічною ланкою управління фінансовою безпекою підприємства. Без чітко визначених критеріїв відсікання слабких сигналів, які не представляють особливого інтересу з погляду забезпечення фінансової безпеки, аналітична робота з надмірними обсягами даних може негативно впливати на результативність дій суб'єктів безпеки. Стосовно кожної із функціональних складових фінансової безпеки визначають перелік кількісних і якісних показників та процеси, які сигналізують про зміну середовища функціонування, а відтак і перебувають у полі постійної уваги аналітиків. Інші сигнали беруться до уваги у поєднанні з цими основними. Наприклад, стосовно банківської складової орієнтирами при визначенні ймовірності виникнення слабких сигналів мають бути: надійність комерційного банку; зміна відсотків за користування кредитами; процес здійснення депозитних операцій; можливість дешевшого запозичення капіталу. Важливо, що в умовах кожного окремого підприємства як перелік зон особливої уваги, так і процес відстеження виникнення слабких сигналів буде суттєво різнитися;

– у процесі моніторингу зовнішнього та внутрішнього середовища доцільно використовувати офіційні та неофіційні джерела, адже кожен слабкий сигнал потребує перевірки та відстежування його трансформації. Перевірка передбачає формування додаткового запиту через інший канал отримання інформації. Слабкі сигнали, внаслідок недостатньої чіткості та зрозумілості, не формують достатнього інформаційного підґрунтя для прийняття суб'єктами безпеки управлінських рішень, вони спонукають до зосередження уваги на певних змінах, які можуть спричинити виникнення та посилення негативного впливу через реалізацію внутрішньої або зовнішньої загрози;

– процес моніторингу внутрішнього та зовнішнього середовища доцільно поділити на три етапи: збір інформації, узагальнення та систематизація, аналіз. На етапі збору інформації потрібно встановити періодичність проведення спостереження, визначення поля моніторингу (показники та процеси внутрішнього та зовнішнього середовища), уточнення джерел та розроблення процедури перевірки та доповнення даних. Узагальнення інформації передбачає систематизацію, зіставлення і порівняння в динаміці, ієрархічне впорядкування за пріоритетністю можливого впливу на фінансову безпеку підприємства. Аналіз слабких сигналів передбачає проведення елімінування і факторний аналіз, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, розроблення можливих сценаріїв, прогнозування наслідків при реалізації різних варіантів превентивних захисних заходів. Окрім зазначеного, інформаційне забезпечення антисипативного управління фінансової безпекою підприємства потребує організації захищених каналів передавання інформації, збереження даних та поповнення банку даних;

– інформаційне підтвердження змісту певного слабого сигналу дає змогу аналітику, шляхом залучення експертів та використання економіко-математичних методів, визначити сценарії розвитку подій, передбачити можливі наслідки, тобто за яких умов він трансформується у сильний сигнал та стане причиною посилення дестабілізуючих факторів (ризиків та загроз) із подальшим зниженням рівня фінансової безпеки підприємства;

– кількість слабких сигналів безпосередньо залежить від масштабів діяльності підприємства та інтенсивності його фінансово-господарської діяльності. Кожен сигнал характеризується джерелом, моментом свого виникнення, інтенсивністю і траєкторією розвитку, що загалом суттєво ускладнює процес їх визначення, ідентифікації та спостереження за розвитком;

– на процес застосування превентивних захисних заходів мають впливати результати оцінювання сили сигналу. Із збільшенням сили сигналу скорочується час на реакцію та зростає потреба у ресурсному забезпеченні для реалізації найдоцільніших захисних заходів. Можна стверджувати, що завдання

аналітиків полягає не лише у визначенні слабких сигналів, стеженні за траєкторією їх розвитку, але й оцінюванні сили та, надалі, супровід за процесом реалізації захисних заходів для уможливлення контролю та внесення оперативних змін;

– антисипативне управління фінансовою безпекою підприємства потребує приділення уваги не лише слабким сигналам у сфері фінансової безпеки, але й сильним стосовно інших функціональних складових економічної безпеки підприємства. Зазначене положення ґрунтується на природі виникнення та розвитку дестабілізуючих факторів, яка нами була розглянута у першому розділі наукового дослідження. Загроза для кадрової безпеки, наприклад висока плинність кадрів, зокрема висококваліфікованих працівників, спричиняє зниження продуктивності праці та зменшення якості продукції, наслідком чого є зниження обсягів отриманого чистого доходу та погіршення кінцевих фінансових результатів діяльності підприємства. Моніторинг слабких сигналів у сфері фінансової безпеки має доповнюватись інформацією про сильні сигнали інших функціональних складових для реалізації комплексних захисних заходів;

– відстеження зміни траєкторії розвитку слабких сигналів потребує встановлення причинно-наслідкових зв'язків між виникненням окремих подій та можливим впливом на фінансову безпеку підприємства. Визначення логічних зв'язків сприяє розробленню сценаріїв подальшого розвитку подій, окресленню можливих супровідних процесів та уточненню часових параметрів для трансформації слабких сигналів у сильні;

– розроблені сценарії дають можливість: перевірити наявність досвіду дій суб'єктів безпеки у схожих ситуаціях; визначити часові орієнтири, які дають змогу підприємству здійснити певні дії для зменшення ймовірних втрат; здійснити розрахунки варіантів потрібного організаційного та ресурсного забезпечення для реалізації захисних превентивних заходів; враховуючи можливі втрати від посилення дестабілізуючих факторів та очікувані витрати на організацію заходів зі стабілізації ситуації для обґрунтування варіантів дій суб'єктів безпеки;

– розроблення прогнозів реалізації захисних превентивних заходів здійснюється із урахуванням не лише розвитку ситуації щодо певного слабого сигналу, але можливих змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі у тактичному і стратегічному вимірах.

Важливо, що реалізація превентивних захисних заходів у сфері фінансової безпеки не може спричинити зниження економічної безпеки за іншими функціональними складовими. Обґрунтовується доцільність певних дій суб'єктів безпеки не лише відповідно до поточного рівня та можливих змін фінансової безпеки, а насамперед економічної безпеки підприємства.

Узагальнюючи можна стверджувати, що здійснення антисипативного управління фінансовою безпекою підприємства, відповідно до основних методологічних аспектів ідентифікації та спостереження за трансформацією слабких сигналів, має проводитись із дотримання таких принципів [76]:

– безперервності (лише постійний моніторинг зовнішнього та внутрішнього середовища уможливорює ідентифікацію та відстеження процесу трансформації слабких сигналів як основи для реалізації антисипативного управління);

– комплексності (антисипативне управління фінансовою безпекою має спиратися на врахування всіх слабких сигналів, які стосуються об'єктів фінансової безпеки, а також сильних сигналів щодо інших функціональних складових економічної безпеки підприємства);

– адекватності (розроблення та реалізація захисних превентивних заходів відповідно до можливих втрат від посилення негативного впливу внутрішніх та зовнішніх загроз);

– узгодженості (безперервний моніторинг на основі отримання, перевірки та доповнення даних з різних джерел потребує узгодженої та цілеспрямованої роботи всіх структурних підрозділів із координуючою функцією служби безпеки підприємства);

– пришвидженої реакції (зменшення можливих втрат шляхом швидкого прийняття найдоцільніших управлінських рішень).

Антисипативне управління фінансовою безпекою призначене не лише сформувати перший оборонний редут для збереження підприємства як соціально-економічної системи, але і сприяти отриманню додаткових можливостей для досягнення економічних інтересів.

Слабкі сигнали мають сприяти ефективнішому використанню наявних ресурсів та прийняттю адекватних, в тій чи іншій ситуації управлінських рішень. Тобто при визначенні слабких сигналів аналітик має орієнтуватися не лише на погіршення або зниження певних показників чи параметрів середовища функціонування, але й на можливе поліпшення, що дасть змогу посилити конкурентні переваги через випередження конкурентів та досягнення економічних інтересів.

Враховуючи потребу розроблення технології антисипативного управління, ми вибрали позицію, яка передбачає виокремлення таких основних етапів: підготовки, моніторингу, розроблення превентивних захисних заходів та їх застосування. Особливістю такого підходу є врахування специфіки фінансово-господарської діяльності промислових підприємств та процесу управління фінансовою безпекою в їх умовах.

Етап розроблення превентивних захисних заходів орієнтований на формування можливих сценаріїв розвитку подій, які становлять основу розроблення альтернативних варіантів дій суб'єктів безпеки.

Орієнтуючись на часовий період можливої трансформації слабого сигналу у сильний із подальшим спричиненням виникнення дестабілізуючого фактора, зокрема внутрішньої або зовнішньої загрози, кожен з альтернативних варіантів формується відповідно до наявного досвіду, ресурсного забезпечення та очікуваних результатів. Під ресурсним забезпеченням розуміється: підготовленість аналітиків (фаховість, вміння, досвід, знання, навички), компетентність експертів (досвід та знання специфіки процесу забезпечення фінансової безпеки підприємства), наявність програмно-технічного, матеріального й фінансового забезпечення. Отримання слабого сигналу без належного ресурсного забезпечення та координації дій з боку суб'єктів безпеки

суттєво знижує результативність антисипативного управління. Доцільним є розгляд варіанта залучення зовнішніх суб'єктів безпеки, посилення співпраці та узгодженого виконання дій.

Вибір певного альтернативного варіанта превентивних захисних заходів залежить від можливих втрат, які будуть спричинені підприємству внаслідок виникнення або ж посилення ключових загроз для фінансової безпеки підприємства. Зважаючи на обмеженість ресурсного забезпечення та високу динамічність середовища функціонування, що провокує виникнення значної кількості слабких сигналів, реагування потребують лише ті сигнали, які можуть суттєво вплинути на фінансову безпеку підприємства.

3.3 Удосконалення системи контролінгу задля підвищення рівня фінансової безпеки підприємства

Контролінг – це підсистема системи управління підприємством загалом або окремою його ланкою чи процесом, за допомогою якої планується, координується, узгоджується та контролюється діяльність усіх функціональних управлінських одиниць, а також здійснюється інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень, основною метою якої є використання усіх наявних ресурсів на підприємстві для забезпечення довгострокового функціонування і розвитку підприємства.

Перш за все, контролінг сьогодні орієнтований на підтримку процесів прийняття рішень на базі комп'ютеризованої системи збору та обробки інформації. Він повинен забезпечити адаптацію традиційної системи планування, обліку і контролю на підприємстві до інформаційних потреб осіб, які приймають рішення. Таким чином, до функцій контролінгу відносяться створення, обробка, перевірка і подання системної управлінської інформації. Контролінг підтримує і координує процеси планування, забезпечення інформацією, контролю і адаптації [63,77].

Завдання контролінгу полягає у постійному моніторингу змін зовнішнього середовища та формуванні конкретних цілей для досягнення кінцевої мети діяльності підприємства. Беручи за основу дані бухгалтерського обліку як джерело інформації, служба контролінгу вивчає явища і процеси, що відбуваються на підприємстві, виявляє слабкі місця, порівнює фактичні показники із запланованими та аналізує причини відхилень, а також пропонує керівництву заходи щодо покращення ситуації на підприємстві. Щодо прийняття управлінських рішень, то, на нашу думку, до завдань контролінгу не входить їх прийняття, а лише збір необхідної інформації, підготовка до прийняття, а також розроблення та обґрунтування альтернативних варіантів.

З функціонального огляду контролінг здійснюється кожним керівним працівником. Зазначимо, що суть системи управління будь-якого підприємства полягає у визначенні політики підприємства на тривалу перспективу, координації сфер діяльності підприємства, стратегічної політики персоналу, вирішенні основних завдань ведення бізнесу. Місце і роль контролінгу в системі управління підприємством подано на рис. 3.4.

Як видно з рис. 3.4, роль процесу контролінгу в управлінні підприємством тотожна значенню контролінгу в загальній системі управління. Тобто, в процесі управління за допомогою функцій та завдань контролінгу отримується та аналізується інформація із зовнішнього середовища; встановлюються плани, стандарти, нормативи та порівнюються з ними фактичні показники; в разі відхилень аналізуються причини та готується інформація для прийняття управлінських рішень вищим керівництвом.

Контролінг є компонентом управління, забезпечує його інформацією для координації, організації та регулювання об'єктів.

Для реалізації кінцевої мети організації контролінг пов'язує усі функції менеджменту, інтегрує та координує їх, при цьому не змінюючи управління, а перекладає його на якісно новий рівень. Головна мета контролінгу – це удосконалення системи управління розвитком підприємства.

Рисунок 3.4 – Контролінг в системі управління підприємством[63]

При розробці системи контролінгу на підприємстві необхідно враховувати особливості системи менеджменту. У даний час на більшості підприємств існує або посада, або відділ контролінгу, який виконує різноманітний перелік функцій. У більшості компаній служба контролінгу сприймається як допоміжна служба, яка обслуговує процеси вироблення та прийняття управлінських рішень. При цьому інструменти контролінгу використовуються не в повному обсязі, що порушує комплексність системи контролінгу.

Контролінг – це сучасна, комплексна система управління організацією, спрямована на координацію та взаємодію системи управління підприємством. Контролінг повинен бути спрямованим на забезпечення інформаційно-аналітичної підтримки процесів прийняття рішень при управлінні організацією та може бути частиною, яка диктує прийняття певних рішень в межах певних систем менеджменту.

При організації на підприємстві контролінгу особливе значення має правильне встановлення послідовності залучення в процес управління взаємопов'язаних елементів системи менеджменту. Важливо при цьому спиратися на організаційні принципи управління, на методичну та нормативно-законодавчу базу.

Без створення науково обґрунтованої методичної та інструментальної бази неможливе успішне функціонування системи контролінгу на підприємстві. майбутнє [78].

На обсяг реалізованих на підприємствах функцій контролінгу впливають наступні фактори:

- фінансово-економічний стан організації;
- розуміння менеджментом підприємства і його власниками необхідності своєчасного впровадження апарату контролінгу;
- рівень диверсифікації виробництва,
- номенклатури продукції, що випускається;
- рівень конкуренції;
- кваліфікація менеджменту підприємства;
- кваліфікація фахівців служби контролінгу.

Слід виділити характерні особливості процесів планування, збору інформації, обліку, аналізу і контролю, придбані ними в системі контролінгу (табл. 3.2).

Їх можна охарактеризувати наступним чином:

- в процесі планування слід враховувати можливості методичного та інструментального вдосконалення системи контролінгу;

Таблиця 3.2 – Особливості функцій контролінгу в процесі управління підприємством [79]

Функції (елементи)	Управлінська роль	Особливості при реалізації з використанням контролінгу
Планування й прогнозування	Здійснення напрацювань з питань методичного та інструментального вдосконалення процесу планування та прогнозування	– планування з орієнтацією не тільки на результат, а й з урахуванням формулювання завдань і завдань для кожного підрозділу, при цьому поставлені завдання необхідно узгоджувати з конкретними виконавцями; – плановані показники повинні легко відслідковуватися на основі існуючої на підприємстві системи обліку
Інформаційно-організаційна	Розробка і реалізація руху інформаційних потоків по каналах зв'язку внутрішнього середовища підприємства	– інформація призначена в першу чергу для внутрішніх користувачів; – збір інформації здійснюється в рамках підготовки до наступного обов'язкового обліку і аналізу; – забезпечення дотримання принципів відкритості та закритості певних каналів зв'язку
Облікова	Інформація, яка використовується в обліку, повинна відповідати прийнятим управлінським рішенням	– забезпечення оптимального поєднання інструментів фінансового і управлінського обліку; – управлінський облік націлений на потреби внутрішніх користувачів; – управлінський облік орієнтований на супровід прийняття управлінських рішень
Аналітична	Інформаційна та методична підтримка в процесі прийняття рішень. Різні варіанти дій повинні бути розглянуті з кожного боку, а отримані результати повинні завжди зіставлятися з цілями підприємства	– забезпечення оптимального поєднання інструментів фінансового і управлінського обліку; – управлінський облік націлений на спожи внутрішніх користувачів; – управлінський облік орієнтований на супровід прийняття управлінських рішень
Контролююча (Регулююча)	Переорієнтація контролю в самоконтроль, можливість навчання та виправлення помилок, націленість на випереджаюче управління є можливостями самоорганізації роботи підприємства	– трансформація процесу контролю в самоконтроль як навчальну підсистему; – визначення результатів роботи кожного підрозділу і працівника підприємства зокрема, облік впливу кожного результату на загальний підсумок діяльності підприємства; – зміщення акцентів в сторону випереджаючого, або «пророкує» управління

- інформація, зібрана для подальшого обліку і аналізу, враховує в першу чергу інтереси внутрішніх користувачів;
- облік ґрунтується на інструментах і методах управлінського обліку і за допомогою інформаційної функції забезпечує ефективну підтримку прийняття управлінських рішень;
- аналіз в системі контролінгу відрізняється тим, що спрямований на вивчення майбутнього, а не минулого, а також тим, що в процесі аналізу робиться акцент на стратегічні цілі підприємства з можливістю комплексної оцінки прийнятих рішень;
- контроль швидше виконує завдання самоконтролю і націлений на випереджувальний, або «пророкує» управління.

Процес побудови ефективної системи контролінгу досить тривалий. У західних компаніях, де бізнес процеси налагоджені та ефективно реалізуються сучасні моделі менеджменту, на це витрачається 2-3 роки. Створення системи контролінгу повинно бути викликане об'єктивними причинами розвитку підприємства.

У результаті створення системи контролінгу підприємство отримує у своє розпорядження сучасний інструментарій управління, який дозволяє: скорочувати час прийняття управлінських рішень, підвищувати ефективність управління активами, підвищувати рентабельність та прибуток підприємства.

Кожне підприємство наслідує певну стратегію розвитку, яка реалізується, через створення певної системи менеджменту. Система контролінгу включає в себе систему управління підприємством та сприяє реалізації довгострокових (стратегічних) та короткострокових (оперативних) цілей.

Залежно від поставлених цілей виділяють два види контролінгу, а саме стратегічний та оперативний.

Стратегічний контролінг орієнтований на довгострокові перспективи. Його мета – забезпечення виживання підприємства, відстеження намічених цілей розвитку та досягнення довгострокової сталої переваги перед конкурентами. Основними напрямками аналізу стратегічного контролінгу є

аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища, аналіз конкуренції, аналіз ключових факторів успіху, формування портфеля стратегій, аналіз стратегічних планів і підконтрольних показників діяльності, аналіз ланцюжка цінностей, аналіз стратегічного позиціонування тощо.

Головною метою оперативного контролінгу є створення такої системи управління, яка ефективно допомагає досягати поточних цілей підприємства, а також оптимізувати співвідношення «витрати-прибуток». До основних напрямів оперативного контролінгу відносять такі показники, як рентабельність, ліквідність, продуктивність та прибуток [80].

Основними споживачами результатів контролінгу є найвище керівництво, керівники і фахівці функціональних підрозділів підприємства.

Сьогодні в Україні широко пропонують «новий» погляд на контролінг. Отже, складається враження, що концепції контролінгу та бізнес-управлінські доктрини активно впроваджуються на сучасних підприємствах. Однак на практиці виникає ряд проблем, адже просте копіювання навіть найкращого досвіду управління без урахування національної специфіки, ментальності та історичних особливостей країни є недієвим, хоча й не можна уникати повного ігнорування світових тенденцій в економіці.

На сьогодні у ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» існує проблема: відділ контролінгу нездатний за допомогою існуючих інструментів контролінгу впоратися з поставленими завданнями. Тому для уникнення небажаних результатів (подальше зниження платоспроможності, зростання дебіторської і кредиторської заборгованості, нестача власних коштів і як наслідок – загроза банкрутства) керівництву підприємства необхідно звернути увагу на способи удосконалення системи фінансового контролінгу на підприємстві (табл. 3.3).

Більшість українських підприємств сприймає контролінг поки що лише в більш вузькому розумінні – як допоміжну технічну функцію, покликану обслуговувати процес прийняття управлінських рішень. Часто контролінг

ототожнюють з просто системою контролю на підприємстві, тобто однією з функцій менеджменту.

Таблиця 3.3 – Способи удосконалення системи контролінгу на ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування»

Спосіб	Характеристика
Скорочення часу подання інформації та прийняття управлінських рішень	Необхідно перейти на щомісячне порівняння запланованих і фактичних показників діяльності, вести окремий облік стану справ на підприємстві для того, щоб була можливість щодня приймати необхідні оперативні рішення, виходячи з поточного стану справ
Прозорість та достовірність інформації	Для того, щоб система фінансового контролінгу підприємства вдосконалювалася, необхідно, щоб фінансові дані відповідали дійсності. Єдина інформаційна система (база) підприємства та скорочення ризику помилок у процесі прийняття рішень
Використання новітніх технологій	Впровадження такої ІС, яка б мала модуль «фінансовий контролінг». Це сприятиме своєчасному наданню інформації – від планування бізнесу до аналізу результатів діяльності
Стратегічне й оперативне планування	Перетворення цілей підприємства в прогнози та плани, аналіз сильних і слабких сторін, розроблення на їх основі стратегій підприємства, а потім планів – стратегічного й оперативних. Це дасть можливість прогнозувати різні явища та процеси
Управлінський облік	Дасть можливість відображення фінансово-господарської діяльності в процесі реалізації плану. Аналіз плану, наявних результатів діяльності, відхилень необхідно здійснювати в трьох часових вимірах: минулому, теперішньому та майбутньому (прогнозування). Є ефективним інструментом обґрунтування управлінських рішень
Постійне удосконалення фінансового контролінгу	Підвищення рівня кваліфікації персоналу відділу контролінгу, автоматизація процесу фінансового контролінгу

Проте серед причин впровадження системи контролінгу на вітчизняних підприємствах сьогодні можна виділити:

- 1) нестабільність зовнішнього середовища, несвоєчасне реагування на його зміни;
- 2) слабе інформаційне забезпечення між структурними підрозділами, відсутність ефективних систем прийняття управлінських рішень;

3) суттєві прорахунки у розробленні стратегії діяльності більшості підприємств;

4) відсутність стандартів якості, нормативів витрат і, відповідно, уявлень про собівартість та прибутковість [81].

Саме тому служба контролінгу повинна забезпечити взаємозв'язок контролінгу практично з усіма функціями управління; взяти під контроль витрати підприємства як основний об'єкт управління в системі контролінгу; здійснювати постійний аналіз витрат на виробництво продукції; на основі результатів контролінгу розробляти заходи і готувати управлінські рішення, спрямовані на покращення підприємницької діяльності.

До способів вдосконалення системи контролінгу відносять:

1) зменшення часу подання інформації та прийняття рішень, тобто підприємству необхідне щомісячне аналізування запланованих та фактичних показників результатів діяльності;

2) прозорість та достовірність інформації;

3) застосування інформаційних технологій;

4) стратегічне планування;

5) організація служби контролінгу.

Проте, більшість фірм не можуть собі дозволити збільшувати штат своїх працівників, але кінцевим етапом вдосконалення системи фінансового контролінгу є організація служби фінансового контролінгу. Дана служба на кожному підприємстві може організовуватися індивідуально, наприклад, на одному підприємстві функції може виконувати один контролер, а на іншому – взаємопов'язані відділи (відділ економічного аналізу, відділ планування та відділ внутрішнього обліку).

Таким чином, сьогодні зростає роль контролінгу в управлінні сучасним підприємством. Він дає змогу вивести управління підприємством на якісно новий рівень, інтегруючи, координуючи і спрямовуючи діяльність різних підрозділів підприємства на досягнення оперативних і стратегічних цілей. Запровадження системи контролінгу як самостійної складової системи дасть

змогу досягти ефективного управління власними ресурсами, оперативно реагувати на зміни в діяльності, розробляти та опрацьовувати різні варіанти управлінських рішень, дасть можливість максимізувати прибуток, мінімізувати ризики, а також забезпечити ліквідність і платоспроможність господарюючих суб'єктів.

Головною метою вдосконалення фінансового контролінгу у ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» є спрямованість управлінського процесу на досягнення визначених підприємством завдань, надання менеджменту підприємства повної якісної інформації для прийняття рішень щодо планування майбутніх доходів і витрат.

Висновки до 3 розділу

Управління фінансовою безпекою підприємства в умовах економічної нестабільності може бути поточне (якщо на момент управління фактор економічної нестабільності вже існує) та перспективне (якщо лише є ймовірність виникнення даного фактора у майбутньому). Рекомендовані для реалізації стратегії підприємств з урахуванням як рівня економічної нестабільності, так і рівня їх фінансової безпеки.

Типізацію стратегій одного виду було здійснено, виходячи з поточних умов функціонування підприємства, тобто: I тип стратегії застосовується, коли зовнішні умови функціонування є сприятливішими за внутрішні (рівень фінансової безпеки підприємства), наприклад, недостатній рівень фінансової безпеки – низький рівень економічної нестабільності; II тип стратегії має місце, коли внутрішні умови є сприятливішими за зовнішні (високий рівень фінансової безпеки – високий рівень економічної нестабільності); III тип стратегії доцільно застосовувати у випадку, коли внутрішні та зовнішні умови є однаковими за своєю сприятливістю.

Антисипативне управління фінансовою безпекою підприємства, як захід щодо забезпечення фінансової безпеки підприємства, призначене не лише сформувати перший оборонний редут для збереження підприємства як соціально-економічної системи, але і сприяти отриманню додаткових можливостей для досягнення економічних інтересів.

Слабкі сигнали мають сприяти ефективнішому використанню всіх наявних ресурсів та прийняттю адекватних, в тій чи іншій ситуації управлінських рішень. Тобто при визначенні слабких сигналів аналітик має орієнтуватися не лише на погіршення або зниження певних показників чи параметрів середовища функціонування, але й на можливе поліпшення, що дасть змогу посилити конкурентні переваги через випередження конкурентів та досягнення економічних інтересів.

Отже варто зауважити, що результати реалізації превентивних захисних заходів є інформаційною основою для адаптивного управління фінансовою безпекою підприємства, а у разі невдалої реалізації захисних заходів, що не дали змогу попередити виникнення та посилення негативного впливу внутрішніх та зовнішніх загроз – для застосування антикризового управління.

Отже, фінансовий контролінг є важливим компонентом у цілісній системі управління підприємством, оскільки виступає його ефективним інструментом, який оперує кількісними показниками і на підставі опрацювання інформації, аналізу, обліку, планування, бюджетування та контролю забезпечує підтримку фінансового менеджменту на підприємстві, сприяє прийняттю ефективних управлінських рішень, виконанню оперативних і стратегічних планів при максимально ефективному використанні фінансових ресурсів. Запровадження системи контролінгу як самостійної складової системи дасть змогу досягти ефективного управління власними ресурсами, оперативно реагувати на зміни в діяльності, розробляти та опрацьовувати різні варіанти управлінських рішень, дасть можливість максимізувати прибуток, мінімізувати ризики, а також забезпечити ліквідність і платоспроможність суб'єктів.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра наведені теоретичні узагальнення та вирішення практичних завдань, які полягають у подальшому розвитку теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо забезпечення фінансової безпеки підприємства ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування». Загальні висновки, одержані в результаті дослідження, зводяться до такого.

Фінансова складова підприємства як внутрішньовиробнича функціональна складова його економічної безпеки, без перебільшення, є головною, тому що за ринкових умов господарювання є «двигуном» будь-якої економічної системи, визначає фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання, фінансову стійкість, платоспроможність і динаміку структури джерел фінансування.

Отже, правильна оцінка фінансових результатів діяльності та фінансового стану підприємства за сучасних умов господарювання необхідна як для власників і менеджерів, так і для інвесторів, партнерів, кредиторів, державних органів. Не буде перебільшенням стверджувати, що фінансовий стан підприємства, його фінансова стійкість цікавить також і конкурентів, але вже в іншому аспекті – зацікавленості в ослабленні їх конкурентних позицій на ринку.

Про ослаблення фінансової складової економічної безпеки підприємства свідчить зниження ліквідності підприємства, підвищення кредиторської та дебіторської заборгованості, зниження фінансової стійкості та ін.

Процес управління фінансовою безпекою підприємства передбачає наявність взаємопов'язаних функціональних елементів та забезпечення процедури підбору, систематизації та вивчення даних про фінансові ресурси, рівень платоспроможності і ліквідності, планування й здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства, впровадження різноманітних

інновацій на всіх стадіях виробництва товарів чи надання послуг із метою підвищення рівня рентабельності.

На нашу думку, необхідно більше уваги приділяти питанням упровадження механізмів забезпечення фінансової безпеки саме на рівні суб'єктів підприємництва сфери матеріального виробництва, що пов'язано зі значною кількістю ризиків і нестабільністю як внутрішнього, так і зовнішнього їх середовища.

Результати горизонтального аналізу майна ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування», свідчать про наявність як позитивних, так і негативних ознак і тенденцій у майновому стані підприємства за інформацією активу балансу. До позитивних характеристик майнового стану досліджуваного підприємства належать такі: у 2022 р. порівняно з попередніми роками збільшилась величина основних засобів на 21,64% порівняно з 2020 р. і на 13,27% порівняно з 2021 р.; збільшилась величина грошових коштів – на 59,75% порівняно з 2020 р.; серед фондів обігу дещо зменшилась дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги – на 0,89% у 2021 р. порівняно з 2020 р. і на 5,68% у 2022 р. порівняно з 2021 р., інша поточна дебіторська заборгованість зменшилась на 30,14% у 2022 р. порівняно з 2021 р., що свідчить про покращення стану розрахунків підприємства з дебіторами; незавершене виробництво має тенденцію до зниження на 13,15% у 2021 р. порівняно з 2020 р. і на 47,84% у 2022 р. порівняно з 2021 р.

Водночас є і негативні тенденції майнового стану підприємства, а саме: зменшилась величина оборотних активів на 6,75% у 2022 р. порівняно з 2021 р.; вартість майна дещо зменшилась – на 0,82% у 2022 р. порівняно з 2021 р., що свідчить про незначне зменшення майнового потенціалу підприємства; вартість необоротних активів збільшилась на 19,57% у 2021 р. порівняно з 2020 р. і на 10,52% у 2022 р. порівняно з 2021 р., при зменшенні вартості оборотних активів, що свідчить про зниження показника співвідношення оборотних і необоротних активів, а також про створення умов для сповільнення оборотності активів.

Показники валового прибутку та інших операційних доходів суттєво знизилися у 2022 р. порівняно з 2020-2021 рр. – майже наполовину кожний. За цей період адміністративні витрати, витрати на збут дещо зросли – на 11,19% та 12,82% відповідно у 2021 р. порівняно з 2020 р., інші операційні витрати дещо знизились у 2021 р. порівняно з 2020 р. – на 5,61%.

Фінансовим результатом діяльності підприємства до оподаткування у 2020 і 2021 рр. є прибуток – 111416 тис. грн. і 126750 тис. грн. відповідно. У 2022 р. збиток становить 132033 тис. грн.

Чистий прибуток підприємство має у 2020 р. – 90144 тис. грн. і у 2021 р. – 103662 тис. грн. У 2022 р. збиток становить 121527 тис. грн., це відбулось внаслідок перевищення фінансових витрат над фінансовими доходами підприємства.

Дані фінансової звітності свідчать, що у 2022 р. підприємство має рентабельність за основним показником – рентабельності продукції у розмірі 24,03%. За 2022 рр., оскільки у підприємства показник чистого прибутку мав від’ємне значення, підприємство мало збитковість. Слід відзначити, що показники збитковості підприємства у 2022 р. порівняно з 2020-2021 р. мають тенденцію до збільшення. Можна стверджувати про наявність стійкої негативної тенденції до зниження показників рентабельності підприємства у 2020-2021 р. і про значне погіршення ситуації у 2022 р.

За результатами проведених розрахунків із визначення типу фінансової стійкості, незважаючи на зростання у 2021 р. порівняно з 2020 р. вартості запасів на 70696 тис. грн., підприємство не забезпечило приріст величини власних оборотних коштів і цей показник має від’ємне значення – 176830 тис. грн. за 2022 р. У підсумку, нестача власних оборотних коштів для формування запасів у 2022 р. становить 405325 тис. грн, що на 21517 тис. грн. більше, ніж у попередньому році. За розрахованими даними, тип фінансової стійкості підприємства можна віднести до нестійкого фінансового стану, оскільки запаси не покриваються джерелами їх формування.

За допомогою способу ланцюгових підстановок, визначили вплив

факторів на зміну показника порога рентабельності підприємства. Поріг рентабельності у 2021 р. порівняно з 2020 р. зріс на 10650 тис. грн., або 3,83% під впливом таких факторів. Отже, головним фактором збільшення порога рентабельності стало зменшення операційного доходу. За допомогою способу ланцюгових підстановок визначимо вплив факторів на зміну показника запасу фінансової стійкості ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування». Запас фінансової стійкості ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» знизився з 67,29% у 2020 р. до 43,98% у 2021 р., тобто на 23,33 відсоткових пункта. Єдиним фактором, який негативно вплинув на зміну результативного показника, стало зменшення операційного доходу на 335328 тис. грн., або 39,39%.

За результатами розрахунків, ефект фінансового важеля, тобто приріст рентабельності власного капіталу у 2022 р. має від'ємне значення і становить - 312,93, що на 385,47 відсоткових пунктів менше порівняно з 2020 р. і на 530,46 відсоткових пунктів менше порівняно з 2021 р. Рівень фінансового важеля показує, що на 1% приросту прибутку від господарської діяльності припадає 1,65 відсоткового пункту приросту рентабельності власного капіталу у 2020 р., 15,81 – у 2021 р.

Факторний аналіз ефекту фінансового важеля проводили з використанням детермінованої моделі. Отже, чинниками зниження ефекту фінансового важеля можна вважати зниження рентабельності сукупного капіталу, підвищення відсоткової ставки за кредит і зниження плеча фінансового важеля.

Ефект фінансового важеля ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» знизився з 217,53 у 2021 р. до -312,93 у 2022 р., тобто на 530,46 відсоткових пункта. Внаслідок зменшення рентабельності сукупного капіталу на 47,97 відсоткових пункта і плеча фінансового важеля, ефект фінансового важеля знизився на 518,04 та 21,96 відсоткових пункта відповідно. За рахунок зменшення відсоткової ставки за кредит з 10% до 9%, ефект фінансового важеля зріс на 9,54 відсоткових пункта. Отже, головним фактором

зниження ефекту фінансового важеля, стало зниження рентабельності сукупного капіталу підприємства.

Управління фінансовою безпекою підприємства в умовах економічної нестабільності може бути поточне (якщо на момент управління фактор економічної нестабільності вже існує) та перспективне (якщо лише є ймовірність виникнення даного фактора у майбутньому). Рекомендовані для реалізації стратегії підприємств з урахуванням як рівня економічної нестабільності, так і рівня їх фінансової безпеки.

Типізацію стратегій одного виду було здійснено, виходячи з поточних умов функціонування підприємства, тобто: I тип стратегії застосовується, коли зовнішні умови функціонування є сприятливішими за внутрішні (рівень фінансової безпеки підприємства), наприклад, недостатній рівень фінансової безпеки – низький рівень економічної нестабільності; II тип стратегії має місце, коли внутрішні умови є сприятливішими за зовнішні (високий рівень фінансової безпеки – високий рівень економічної нестабільності); III тип стратегії доцільно застосовувати у випадку, коли внутрішні та зовнішні умови є однаковими за своєю сприятливістю.

Антисипативне управління фінансовою безпекою підприємства, як захід щодо забезпечення фінансової безпеки підприємства, призначене не лише сформувати перший оборонний редут для збереження підприємства як соціально-економічної системи, але і сприяти отриманню додаткових можливостей для досягнення економічних інтересів.

Слабкі сигнали мають сприяти ефективнішому використанню всіх наявних ресурсів та прийняттю адекватних, в тій чи іншій ситуації управлінських рішень. Тобто при визначенні слабких сигналів аналітик має орієнтуватися не лише на погіршення або зниження певних показників чи параметрів середовища функціонування, але й на можливе поліпшення, що дасть змогу посилити конкурентні переваги через випередження конкурентів та досягнення економічних інтересів.

Отож варто зауважити, що результати реалізації превентивних захисних заходів є інформаційною основою для адаптивного управління фінансовою безпекою підприємства, а у разі невдалої реалізації захисних заходів, що не дали змогу попередити виникнення та посилення негативного впливу внутрішніх та зовнішніх загроз – для застосування антикризового управління.

Отже, фінансовий контролінг є важливим компонентом у цілісній системі управління підприємством, оскільки виступає його ефективним інструментом, який оперує кількісними показниками і на підставі опрацювання інформації, аналізу, обліку, планування, бюджетування та контролю забезпечує підтримку фінансового менеджменту на підприємстві, сприяє прийняттю ефективних управлінських рішень, виконанню оперативних і стратегічних планів при максимально ефективному використанні фінансових ресурсів.

Запровадження системи контролінгу як самостійної складової системи дасть змогу досягти ефективного управління власними ресурсами, оперативно реагувати на зміни в діяльності, розробляти та опрацьовувати різні варіанти управлінських рішень, дасть можливість максимізувати прибуток, мінімізувати ризики, а також забезпечити ліквідність і платоспроможність суб'єктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Марусяк Н.Л., Бак Н.А. Фінансова безпека підприємства та загрози її втрати в сучасному економічному середовищі. *Економіка та держава*. Київ, 2022. № 2. С. 109-113.
2. Лиса О.В. Фінансова безпека суб'єктів господарювання в сучасних умовах. *Економічний аналіз*: збір. наук. праць. Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр ТНЕУ «Економічна думка», 2016. Т. 26. № 1. С. 58-64.
3. Сукрушева Г.О., Коляда К.В. Теоретична сутність фінансової безпеки суб'єкта господарювання. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Економічні науки*. Миколаїв, 2018. Вип. 23. С. 560-562.
4. Краснокутська Н.С., Коптєва Г.М. Дефініція поняття «фінансова безпека підприємства»: основні підходи та особливості. *Бізнес Інформ*. Харків, 2019. № 7. С. 14-19.
5. Єпіфанов А.О. Фінансова безпека підприємств і банківських установ : монографія. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 295 с.
6. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия. Киев : Эльга, Ника-Центр, 2004. 784 с.
7. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні. Методологія оцінки та механізми забезпечення. Київ : КНТЕУ, 2004. 759 с.
8. Сусіденко О.В. Фінансова безпека підприємства: теорія, методи, практика : монографія. Київ: ЦУЛ, 2015. 128 с.
9. Управління фінансово-економічною безпекою : навч. посіб. / О. А. Кириченко, С. М. Лаптев, П. Я. Пригунов, О. І. Захаров та ін. ; за ред. проф. В.С. Сідака. Кив : Дорадо-Друк, 2010. 412 с.
10. Garry J. Schinasi. Defining Financial Stability. IMF Working Paper Series. 2004. WP/04/187. Pp. 1-16.

11. Заросило В.О. Загрози фінансовій безпеці та їх класифікація. *Наукові праці МАУП*. Київ, 2017. Вип. 52 (1). С. 17-22.
12. Цвайг Х.І., Галайко Н.В. Загрози фінансовій безпеці підприємства та шляхи їх усунення. *Причорноморські економічні студії*. Одеса, 2016. Вип. 11. С. 181-185.
13. Ареф'єва О.В., Кузенко Т.Б. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки. *Актуальні проблеми економіки*. Київ, 2013. № 1. С. 98-103.
14. Вергун А.М., Стріжко К.В. Сучасні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства. *Ефективна економіка*. Дніпро, 2015. №6. С. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua> (дата звернення: 05.08.2023).
15. Вудвуд В.В. Фінансова безпека підприємства : сутність, цілі, принципи та шляхи забезпечення. *Підприємництво і торгівля*. Львів, 2019. № 25. С. 89-93.
16. Афанасьєв М. В. Економіка підприємства ; за ред. проф. М. В. Афанасьєва. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2013. 41 с.
17. Товпик Д.В., Дем'янчук О.І. Теоретичні положення фінансової безпеки як складової економічної безпеки підприємства. *Modern Economics*. Миколаїв, 2022. № 36. С. 137-142.
18. Пігуль Н.Г., Хомутенко А.В. Теоретичні основи фінансової безпеки підприємства та механізм управління нею. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. Суми, 2019. №2. С. 80-87.
19. Некрасенко Л.А., Рибалка Ю.М. Складові управління фінансовою безпекою підприємств. URL: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/3.2/162.pdf> (дата звернення: 24.07.2023).
20. Купира М.І. Фінансова безпека підприємств : вектор менеджменту. *Економічний форум*. Луцьк, 2021. №4. С. 79-84.

21. Ильяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке. *Актуальні проблеми економіки*. Київ, 2003. № 3. С. 12-19.

22. Кракос Ю., Серик Н. Подход к оценке уровня финансовой составляющей экономической безопасности предприятия. *Економіка. Фінанси. Право*. Київ, 2006. № 12. С.7-12.

23. Гедройц Г.Ю. Визначення сутності поняття «стратегічне управління». *Економічні науки/10. Економіка підприємства*. 2012. № 2. С. 22–23.

24. Давидюк Т.В. Фінансово-економічна безпека або фінансова складова економічної безпеки: епістемологічний підхід. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз*. Житомир, 2013. Вип. 1. С. 39–52.

25. Олійник Л. В. Стратегічні напрями забезпечення фінансової стабільності підприємства. *Фінанси, облік, банки*. Київ, 2017. № 1 (22). С. 118–124.

26. Методичні підходи до стратегічного управління діяльністю підприємства : монографія / за ред. П. П. Микитюка. Тернопіль : Економічна думка, Тернопільський національний економічний університет, 2017. 400 с.

27. Василенко В.О. Менеджмент стійкого розвитку підприємства : монографія. Київ : Центр навчальної літератури, 2015. 648 с.

28. Киш Л.М. Стратегічне управління як основна частина менеджменту підприємства. *Причорноморські економічні студії. Економіка та управління підприємствами*. Одеса, 2019. Вип. 38-1. С. 107–113.

29. Єрмошенко М.М., Горячева К.С. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство : наук. монографія. Київ : Національна академія управління, 2010. 232 с.

30. Живко З.Б. Економічна безпека підприємства: сутність, механізми забезпечення, управління : монографія. Львів : «ЛігаПрес», 2013. 472 с.

31. Амосов О.Ю. Фінансова безпека підприємства в сучасних економічних умовах: теоретичний аспект. *Економіка та управління підприємствами. Проблеми економіки*. Київ, 2011. №4. С. 76–80.
32. Картузов Є.П. Аналіз механізму управління фінансовою безпекою підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. Київ, 2012. № 7. С. 119–125.
33. Бердар М.М. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2010. 352 с.
34. Бугай В.З., Омельченко В.М. Аналіз та оцінка фінансової стійкості підприємства. *Держава та регіони*. Запоріжжя, 2008. № 1. С. 34–39.
35. Азаренкова Г.М., Журавель Т.М., Михайленко Р.М. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ : Знання-Прес, 2009. 299 с.
36. Андрійчук О.П., Бурий С.А. Управління економічною стійкістю підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. Хмельницький, 2011. № 6. Т.1. С. 100–102.
37. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посіб. Київ: Знання, 2009. 328 с.
38. Загорельська Т.Ю. Формування підходів щодо управління фінансовою безпекою підприємства. *Економічні науки*. URL : http://www.rusnauka.com/30_NIEK_2009/Economics/54118.doc.htm (дата звернення 12.09.2023).
39. Мельник С.І. Формування механізму управління фінансовою безпекою підприємства. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2019. Вип. 2 (51) С. 84-87.
40. Орлик О.В. Економічна безпека підприємства: властивості, стратегія та методи забезпечення. Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки : монографія у 2 т. Дніпропетровськ, 2014. 577 с.
41. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С.М. Фролова. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. 286 с.

42. Череп А.В., Лубенець І.О. Концептуальні засади економічної безпеки підприємств. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. Запоріжжя, 2010. № 5. С. 62-66.

43. Zhu J. Quantitative Models for Performance Evaluation and Benchmarking: Data Envelopment Analysis with Spreadsheets and DEA Excel Solver. New York : Springer, 2018. 328 p.

44. Гнилицька Л. В. Дослідження методичних підходів до діагностики фінансової надійності контрагентів підприємства у системі його безпеки. *Облік: Теорія і практика*. 2011. С. 21-24.

45. Гуржій Н. М., Колтунік А. Ю. Особливості сучасних підходів до стратегічного управління розвитком підприємства. *Економіка та управління підприємством*. Миколаїв, 2016. Вип. 14. С. 344–347.

46. Вдовенко Л. С., Черненко Д. С. Фінансові інтереси підприємства як основа забезпечення його фінансової безпеки. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. Вінниця, 2015. № 2. С. 38–43.

47. Белов О. В. Удосконалення аналізу динаміки показників фінансової безпеки держави. *Актуальні питання фінансової безпеки держави*. Харків, 2014. № 3. С. 64–69.

48. Коваленко Д.І., Легка А.О. Механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. *International Scientific Journal*. 2015. № 8. С. 120–126.

49. Філімонюк Є.В., Тарасенко І.О. Теоретичні засади управління фінансовою безпекою підприємства. *Інтернаука. Серія : Економічні науки*. 2018. № 9 (17). С. 23–28.

50. Турхан Х.О. Механізм забезпечення фінансової безпеки машинобудівних підприємств. *Наукові записки Української академії друкарства*. Львів, 2013. № 4. С. 85–92.

51. Касьян Л.Е., Бугас В.В. Методичні підходи до визначення сутності стратегічного управління підприємствами. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. № 4. С.94–96.

52. Harker P.T., Zenios S.A. Performance of Financial Institutions: Efficiency, Innovation, Regulation. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. 502 p.

53. Cooper W.W., Seiford L.M., Tone K. Introduction to Data Envelopment Analysis and Its Uses: With DEA-Solver Software and References. New York : Springer, 2016. 354 p.

54. Парфентій Л.А. Управління фінансовою безпекою підприємств в умовах економічної нестабільності : монографія. Суми : видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2019. 184 с.

55. Горобець Т.А., Гончарук А.Г. Методичний підхід до оцінки ефективності діяльності підприємств малого та середнього бізнесу. *Проблеми системного підходу в економіці*. Київ, 2019. Вип. № 5(73). С77–86.

56. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Знання, 2012. 815 с.

57. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 566 с.

58. Склабінська А.І., Дrajниця С.А., Федорук Л.Д. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Львів : «Новий світ-2000», 2013. 342 с.

59. Гуторов О.І., Гуторов О.О. Теоретико-методологічні основи оцінки ефективності управління. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер. Економічні науки*. Харків, 2013. № 5. С. 38–47.

60. Мельник С.І. Управління фінансовою безпекою підприємств : теорія, методологія, практика : монографія. Львів : «Растр-7», 2020. 384 с.

61. Даньків Й.Я., Макарович В.К. Ефективність діяльності підприємства: аналітичні аспекти. *Бухгалтерський облік і аудит*. Київ, 2017. № 6. С. 30–40.

62. Лебедєва А.М. Методичні аспекти аналізу рентабельності діяльності підприємства. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. Одеса, 2012. № 17. Вип. 3-4. С. 29–36.

63. Замятіна Н.В. Місце контролінгу в системі управління сучасним підприємством. *Економіка і суспільство. Серія «Економіка та управління підприємствами»*. Мукачево, 2016. №7. С. 324-328.

64. Чаленко Н.В. Шляхи забезпечення фінансової стабільності підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2014. № 6 (157). С. 135–139.

65. Ложачевська О.М., Заяц О.В., Виноградова К.В., Кужель Я.Г. Місце контролінгу в системі управління підприємством. *Young Scientist*. 2020. № 4 (80). С. 331-335.

66. Сухарева К.В., Колодьянова А.А. Оцінка ефективності діяльності підприємства: теоретико-методологічний підхід. *Економічний форум*. 2016. № 1. С. 241–245.

67. Чубукова О.Ю. Адаптація системи управління економічної безпеки підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. № 2. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?=2015> (дата звернення 02.10.2023).

68. Goddard J.A., Molyneux P., Wilson J.O.S. European Banking: Efficiency, Technology and Growth. London : Wiley, 2014. 308 p.

69. Цирульніков В.С. Шляхи удосконалення контролінгу в системі управління підприємства. Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів Вінницького національного технічного університету (НТКП ВНТУ–2018) : зб. доп., м. Вінниця, 14-23 березня 2018 р. Вінниця, 2018. С. 302-303.

70. Мельник С.І. Теоретичні аспекти застосування антисипативного управління фінансовою безпекою підприємства. *Агросвіт*. 2020. №5. С. 31–35.

71. Біляк Ю. Основні загрози фінансовій безпеці корпоративних підприємств. *Агросвіт*. № 12. 2017. С. 20–30.

72. Антикризові технології в управлінні економічною безпекою підприємства/ М. М. Караїм та ін. Львів : Укр. акад. друкарства, 2016. 252 с.

73. Пігуль Н. Г., Винокурова Н. В. Управління фінансовою безпекою вітчизняних підприємств. *Приазовський економічний вісник. Економіка та управління підприємствами*. Запоріжжя, 2019. Вип. 2(13). С.157–163.

74. Hoque A. The effect of entrepreneurial orientation on Bangladeshi SME performance: Role of organizational culture. *International Journal of Data and Network Science*. 2018. Vol. 2. № 1. P. 1–14.

75. Орехова К. В. Управління загрозами фінансовій безпеці підприємства. *Економіка промисловості*. 2013. № 1–2 (61–62). С. 77–83.

76. Косянчук Т. Ф., Кучма С. В. Теоретичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства за сучасних умов. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. Хмельницький, 2014. № 3. С. 113–116.

77. Дудукало Г. О. Аналіз методів оцінювання ефективності управління діяльністю підприємства. *Ефективна економіка*. 2012. № 3. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1031> (дата звернення: 02.10.2023).

78. Гудзь Т.П. Механізм управління фінансовою рівновагою підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*. Ужгород, 2018. № 2 (52). С. 108–120.

79. Грабовський І.С., Якименко А.М. Методичні аспекти формування та оцінки зони фінансової стабільності підприємства. *Економіка та держава. Економічна наука*. Київ, 2016. № 1. С. 64–70.

80. Біломістна І.І., Хоречко В.Є. Механізм забезпечення фінансової безпеки промислових підприємств. *Інноваційна економіка*. Тернопіль, 2015. С. 307.

81. Васькова Ю. І. Фінансова безпека підприємства – провідна складова економічної безпеки та засіб попередження кризи підприємств. *Наука й економіка*. 2017. Вип. 1. С. 230.

ДОДАТОК А

		Дата	КОДИ
			01.01.2021
Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВАЖКОГО КРАНОБУДУВАННЯ"	за ЄДРПОУ	00110728
Територія	Запорізька область, Ленінський р-н	за КОАТУУ	2310136900
Організаційно-пра вова форма	Акціонерне товариство	за КОПФГ	230
господарювання			
Вид економічної діяльності	Механічне оброблення металевих виробів	за КВЕД	25.62
Середня кількість працівників: 369			
Адреса, телефон: 69041 м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-А, (061) 283-19-49			
Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака			
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):			
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку		☐	
за міжнародними стандартами фінансової звітності		☒	v

Баланс
(Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2020 р.
Форма №1

			Код за ДКУД	1801001
Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	
1	2	3	4	
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	0	0	
первісна вартість	1001	0	0	
накопичена амортизація	1002	(0)	(0)	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	4 350	4 525	
Основні засоби	1010	159 543	151 699	
первісна вартість	1011	161 581	167 471	
знос	1012	(2 038)	(15 772)	
Інвестиційна нерухомість	1015	15 603	15 603	
первісна вартість	1016	15 603	15 603	
знос	1017	(0)	(0)	
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0	
первісна вартість	1021	0	0	
накопичена амортизація	1022	(0)	(0)	
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0	
інші фінансові інвестиції	1035	192	192	
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0	
Відстрочені податкові активи	1045	1 620	2 490	
Гудвіл	1050	0	0	
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	
Інші необоротні активи	1090	0	0	

Продовження ДОДАТКУ А

Усього за розділом I	1095	181 308	174 509
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	170 110	189 468
Виробничі запаси	1101	44 870	42 262
Незавершене виробництво	1102	125 240	147 206
Готова продукція	1103	0	0
Товари	1104	0	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	37 873	82 290
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	7 760	1 954
з бюджетом	1135	27 771	15 509
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	816	1 158
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	10 440	84 067
Готівка	1166	0	0
Рахунки в банках	1167	10 440	84 067
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	0	0
Усього за розділом II	1195	254 770	374 446
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	121
Баланс	1300	436 078	549 076

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	6 412	6 412
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	37 869	32 661
Додатковий капітал	1410	0	0
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-180 350	-85 477
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0

Продовження ДОДАТКУ А

Усього за розділом I	1495	-136 069	-46 404
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	773	625
Довгострокові забезпечення	1520	4 702	6 936
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	5 475	7 561
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	0
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	449 429	159
товари, роботи, послуги	1615	32 060	33 420
розрахунками з бюджетом	1620	6 973	4 585
у тому числі з податку на прибуток	1621	5 904	3 450
розрахунками зі страхування	1625	821	862
розрахунками з оплати праці	1630	3 129	3 018
одержаними авансами	1635	64 367	60 948
розрахунками з учасниками	1640	99	99
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	8 785	11 443
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	1 009	473 385
Усього за розділом III	1695	566 672	587 919
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	436 078	549 076

ДОДАТОК Б

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВАЖКОГО КРАНОБУДУВАННЯ"	Дата за ЄДРПОУ	КОДИ
			01.01.2021
			00110728

**Звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)**

за 2020 рік

Форма №2

I. Фінансові результати

Код за ДКУД 1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	775 678	628 606
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховування	2012	(0)	(0)
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(501 050)	(459 488)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий:			
прибуток	2090	274 628	169 118
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	75 653	24 265
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	264
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(29 953)	(31 704)
Витрати на збут	2150	(7 146)	(7 327)
Інші операційні витрати	2180	(63 323)	(52 319)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	17 336
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	249 859	102 033
збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0

Продовження ДОДАТКУ Б

Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	37 451	134 908
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(6 999)	(6 648)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(168 895)	(69 905)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	111 416	160 388
збиток	2295	(0)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-21 272	-31 147
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	90 144	129 241
збиток	2355	(0)	(0)

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-5 208	-11 756
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	-1 619	754
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-6 827	-11 002
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(0)	(0)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-6 827	-11 002
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	83 317	118 239

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	405 325	397 824
Витрати на оплату праці	2505	85 095	78 470
Відрахування на соціальні заходи	2510	19 028	17 384
Амортизація	2515	14 655	22 745
Інші операційні витрати	2520	88 390	82 069
Разом	2550	612 493	598 492

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	1 832 080	1 832 080
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	1 832 080	1 832 080

Продовження ДОДАТКУ Б

Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	49,203090	70,543320
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	49,203090	70,543320
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0,00	0,00

ДОДАТОК В

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВАЖКОГО КРАНОБУДУВАННЯ"	Дата за ЄДРПОУ	КОДИ
			01.01.2021
			00110728

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)

За 2020 рік

Форма №3

Код за ДКУД 1801004

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	491 259	365 164
Повернення податків і зборів	3005	101 498	74 007
у тому числі податку на додану вартість	3006	101 498	74 007
Цільового фінансування	3010	18	60
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	0	0
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	275 267	273 375
Надходження від повернення авансів	3020	319	1 431
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	0	0
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	0	0
Надходження від операційної оренди	3040	0	0
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	0	0
Надходження від страхових премій	3050	0	0
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	0	0
Інші надходження	3095	1 472	1 259
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	(448 353)	(385 492)
Праці	3105	(67 175)	(61 348)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(18 509)	(17 030)
Зобов'язань з податків і зборів	3115	(44 976)	(55 542)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	(24 104)	(35 673)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	(0)	(0)
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	(0)	(0)
Витрачання на оплату авансів	3135	(46 106)	(75 357)
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	(1)	(45)
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	(0)	(0)
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	(0)	(0)
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	(0)	(0)
Інші витрачання	3190	(63 625)	(56 290)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	181 088	64 192
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			

Продовження ДОДАТКУ В

фінансових інвестицій	3200	0	0
необоротних активів	3205	25	1 649
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	0	0
дивідендів	3220	0	0
Надходження від деривативів	3225	0	0
Надходження від погашення позик	3230	0	0
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	0	0
Інші надходження	3250	0	0
Витрачання на придбання:			
фінансових інвестицій	3255	(0)	(0)
необоротних активів	3260	(4 774)	(7 992)
Виплати за деривативами	3270	(0)	(0)
Витрачання на надання позик	3275	(0)	(0)
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	(0)	(0)
Інші платежі	3290	(0)	(0)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-4 749	-6 343
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від:			
Власного капіталу	3300	0	0
Отримання позик	3305	0	0
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	0	0
Інші надходження	3340	0	0
Витрачання на:			
Викуп власних акцій	3345	(0)	(0)
Погашення позик	3350	(108 131)	(50 938)
Сплату дивідендів	3355	(0)	(0)
Витрачання на сплату відсотків	3360	(6 004)	(5 685)
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	(0)	(0)
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	(0)	(0)
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	(0)	(0)
Інші платежі	3390	(0)	(0)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-114 135	-56 623
Чистий рух коштів за звітний період	3400	62 204	1 226
Залишок коштів на початок року	3405	10 440	13 415
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	11 423	-4 201
Залишок коштів на кінець року	3415	84 067	10 440

ДОДАТОК Г

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВАЖКОГО КРАНОБУДУВАННЯ"	за ЄДРПОУ	КОДИ
			Дата 01.01.2022
			00110728
			UA2306007001 0228148
Територія	Запорізька обл.	за КАТОТТГ	
Організаційно-пра вова форма	Акціонерне товариство	за КОПФГ	230
господарювання			
Вид економічної діяльності	Механічне оброблення металевих виробів	за КВЕД	25.62
Середня кількість працівників: 363			
Адреса, телефон: 69041 м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-А, (061) 283-18-00			
Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака			
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):			
за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку			
за міжнародними стандартами фінансової звітності			v

Баланс
(Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2021 р.
Форма №1

		Код за ДКУД	1801001
Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	0	0
первісна вартість	1001	0	0
накопичена амортизація	1002	(0)	(0)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	4 525	16 316
Основні засоби	1010	151 699	226 908
первісна вартість	1011	167 471	231 579
знос	1012	(15 772)	(4 671)
Інвестиційна нерухомість	1015	15 603	7 519
первісна вартість	1016	15 603	7 519
знос	1017	(0)	(0)
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	(0)	(0)
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	192	192
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	2 490	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервах	1065	0	0

Продовження ДОДАТКУ Г

фондах			
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	174 509	250 935
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	189 468	311 502
Виробничі запаси	1101	42 262	51 510
Незавершене виробництво	1102	147 206	89 416
Готова продукція	1103	0	170 576
Товари	1104	0	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	82 290	36 804
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	1 954	7 775
з бюджетом	1135	15 509	14 627
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 158	911
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	84 067	66 907
Готівка	1166	0	0
Рахунки в банках	1167	84 067	66 907
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	0	0
Усього за розділом II	1195	374 446	438 526
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	121	121
Баланс	1300	549 076	689 582

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	6 412	6 412
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	32 661	87 524
Додатковий капітал	1410	0	0
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-85 477	25 198

Продовження ДОДАТКУ Г

Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	-46 404	119 134
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	10 620
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	625	447
Довгострокові забезпечення	1520	6 936	6 711
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	7 561	17 778
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	0
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	159	191
товари, роботи, послуги	1615	33 420	13 117
розрахунками з бюджетом	1620	4 585	4 835
у тому числі з податку на прибуток	1621	3 450	3 778
розрахунками зі страхування	1625	862	1 049
розрахунками з оплати праці	1630	3 018	3 460
одержаними авансами	1635	60 948	195 609
розрахунками з учасниками	1640	99	99
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	11 443	12 048
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	473 385	322 262
Усього за розділом III	1695	587 919	552 670
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	549 076	689 582

ДОДАТОК Д

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВАЖКОГО КРАНОБУДУВАННЯ"	Дата за ЄДРПОУ	КОДИ
			01.01.2022
			00110728

Звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)
за 2021 рік
Форма №2

I. Фінансові результати

		Код за ДКУД	
		1801003	
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	470 718	775 678
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховування	2012	(0)	(0)
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(331 400)	(501 050)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий:			
прибуток	2090	139 318	274 628
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	45 285	75 653
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	19 164	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(33 305)	(29 953)
Витрати на збут	2150	(8 062)	(7 146)
Інші операційні витрати	2180	(59 771)	(63 323)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	16 242	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	83 465	249 859

Продовження ДОДАТКУ Д

збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	64 883	37 451
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(4 786)	(6 999)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(16 812)	(168 895)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	126 750	111 416
збиток	2295	(0)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-23 088	-21 272
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	103 662	90 144
збиток	2355	(0)	(0)

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	74 646	-5 208
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	657	-1 619
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	75 303	-6 827
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(13 427)	(0)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	61 876	-6 827
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	165 538	83 317

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	332 721	405 325
Витрати на оплату праці	2505	90 589	85 095
Відрахування на соціальні заходи	2510	20 694	19 028
Амортизація	2515	17 163	14 655
Інші операційні витрати	2520	90 602	88 390
Разом	2550	551 769	612 493

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
--------------	--------------	----------------------	--

Продовження ДОДАТКУ Д

1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	1 832 080	1 832 080
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	1 832 080	1 832 080
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	56,581590	49,203090
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	56,581590	49,203090
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0,00	0,00

ДОДАТОК Ж

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВАЖКОГО КРАНОБУДУВАННЯ"	Дата за ЄДРПОУ	КОДИ
			01.01.2022
			00110728

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)

За 2021 рік

Форма №3

Код за ДКУД 1801004

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	434 327	491 259
Повернення податків і зборів	3005	74 147	101 498
у тому числі податку на додану вартість	3006	74 147	101 498
Цільового фінансування	3010	0	18
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	0	0
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	235 688	275 267
Надходження від повернення авансів	3020	124	319
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	0	0
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	0	0
Надходження від операційної оренди	3040	0	0
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	0	0
Надходження від страхових премій	3050	0	0
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	0	0
Інші надходження	3095	2 440	1 472
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	(413 706)	(448 353)
Праці	3105	(71 997)	(67 175)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(20 063)	(18 509)
Зобов'язань з податків і зборів	3115	(46 401)	(44 976)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	(23 481)	(24 104)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	(0)	(0)
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	(22 920)	(20 872)
Витрачання на оплату авансів	3135	(53 005)	(46 106)
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	(0)	(1)
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	(0)	(0)
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	(0)	(0)
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	(0)	(0)
Інші витрачання	3190	(39 411)	(63 625)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	102 143	181 088

Продовження ДОДАТКУ Ж

II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200	0	0
необоротних активів	3205	38	25
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	0	0
дивідендів	3220	0	0
Надходження від деривативів	3225	0	0
Надходження від погашення позик	3230	0	0
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	0	0
Інші надходження	3250	0	0
Витрачання на придбання:			
фінансових інвестицій	3255	(0)	(0)
необоротних активів	3260	(3 699)	(4 774)
Виплати за деривативами	3270	(0)	(0)
Витрачання на надання позик	3275	(0)	(0)
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	(0)	(0)
Інші платежі	3290	(0)	(0)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-3 661	-4 749
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від:			
Власного капіталу	3300	0	0
Отримання позик	3305	0	0
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	0	0
Інші надходження	3340	0	0
Витрачання на:			
Викуп власних акцій	3345	(0)	(0)
Погашення позик	3350	(102 796)	(108 131)
Сплату дивідендів	3355	(0)	(0)
Витрачання на сплату відсотків	3360	(3 768)	(6 004)
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	(0)	(0)
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	(0)	(0)
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	(0)	(0)
Інші платежі	3390	(0)	(0)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-106 564	-114 135
Чистий рух коштів за звітний період	3400	-8 082	62 204
Залишок коштів на початок року	3405	84 067	10 440
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	-9 078	11 423
Залишок коштів на кінець року	3415	66 907	84 067

ДОДАТОК 3

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВАЖКОГО КРАНОБУДУВАННЯ"	за ЄДРПОУ	КОДИ
			Дата 01.01.2023
			00110728
			UA2306007001 0228148
			230
Територія	Запорізька обл.	за КАТОТТГ	25.62
Організаційно-пра вова форма	Акціонерне товариство	за КОПФГ	
господарювання			
Вид економічної діяльності	Механічне оброблення металевих виробів	за КВЕД	
Середня кількість працівників: 323			
Адреса, телефон: 69041 м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-А, (061) 283-18-00			
Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака			
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):			
за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку			
за міжнародними стандартами фінансової звітності			v

Баланс
(Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2022 р.
Форма №1

		Код за ДКУД 1801001	
Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	0	0
первісна вартість	1001	0	0
накопичена амортизація	1002	(0)	(0)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	16 316	10 159
Основні засоби	1010	226 908	201 934
первісна вартість	1011	231 579	232 348
знос	1012	(4 671)	(30 414)
Інвестиційна нерухомість	1015	7 519	6 968
первісна вартість	1016	7 519	6 968
знос	1017	(0)	(0)
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	(0)	(0)
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	192	192
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0

Продовження ДОДАТКУ 3

Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	250 935	219 253
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	311 502	145 488
Виробничі запаси	1101	51 510	15 655
Незавершене виробництво	1102	89 416	34 013
Готова продукція	1103	170 576	95 820
Товари	1104	0	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрахування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	36 804	75 529
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	7 775	2 736
з бюджетом	1135	14 627	17 583
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	911	535
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	66 907	77 661
Готівка	1166	0	0
Рахунки в банках	1167	66 907	77 661
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	0	0
Усього за розділом II	1195	438 526	319 532
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1200	121	121
	1300	689 582	538 906

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	6 412	6 412
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	87 524	74 846
Додатковий капітал	1410	0	0
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	25 198	-83 864
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)

Продовження ДОДАТКУ 3

Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	119 134	-2 606
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	10 620	114
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	447	233
Довгострокові забезпечення	1520	6 711	7 343
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	17 778	7 690
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	0
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	191	230
товари, роботи, послуги	1615	13 117	12 344
розрахунками з бюджетом	1620	4 835	553
у тому числі з податку на прибуток	1621	3 778	0
розрахунками зі страхування	1625	1 049	514
розрахунками з оплати праці	1630	3 460	1 881
одержаними авансами	1635	195 609	108 366
розрахунками з учасниками	1640	99	99
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	12 048	15 813
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	322 262	394 022
Усього за розділом III	1695	552 670	533 822
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	689 582	538 906

ДОДАТОК К

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВАЖКОГО КРАНОБУДУВАННЯ"	Дата за ЄДРПОУ	КОДИ
			01.01.2023
			00110728

Звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)
за 2022 рік
Форма №2

I. Фінансові результати

Код за ДКУД 1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	308 435	470 718
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестрахування	2012	(0)	(0)
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(248 673)	(331 400)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий:			
прибуток	2090	59 762	139 318
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	69 392	45 285
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	19 164
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(20 802)	(33 305)
Витрати на збут	2150	(9 081)	(8 062)
Інші операційні витрати	2180	(146 407)	(59 771)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	16 242
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	0	83 465
збиток	2195	(47 136)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0

Продовження ДОДАТКУ К

Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	46 470	64 883
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(4 187)	(4 786)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(127 180)	(16 812)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	0	126 750
збиток	2295	(132 033)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	10 506	-23 088
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	0	103 662
збиток	2355	(121 527)	(0)

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	74 646
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	-207	657
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-207	75 303
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(0)	(13 427)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-207	61 876
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-121 734	165 538

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	66 501	332 721
Витрати на оплату праці	2505	80 102	90 589
Відрахування на соціальні заходи	2510	17 817	20 694
Амортизація	2515	25 757	17 163
Інші операційні витрати	2520	101 194	90 602
Разом	2550	291 371	551 769

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	1 832 080	1 832 080
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	1 832 080	1 832 080

Продовження ДОДАТКУ К

Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-66,332800	56,581590
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-66,332800	56,581590
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0,00	0,00

ДОДАТОК Л

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВАЖКОГО КРАНОБУДУВАННЯ"	Дата за ЄДРПОУ	КОДИ
			01.01.2023
			00110728

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)

За 2022 рік

Форма №3

Код за ДКУД 1801004

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	186 957	434 327
Повернення податків і зборів	3005	14 397	74 147
у тому числі податку на додану вартість	3006	14 397	74 147
Цільового фінансування	3010	0	0
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	0	0
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	30 503	235 688
Надходження від повернення авансів	3020	1 560	124
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	0	0
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	0	0
Надходження від операційної оренди	3040	0	0
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	0	0
Надходження від страхових премій	3050	0	0
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	0	0
Інші надходження	3095	881	2 440
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	(84 654)	(413 706)
Праці	3105	(64 557)	(71 997)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(17 512)	(20 063)
Зобов'язань з податків і зборів	3115	(24 321)	(46 401)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	(3 778)	(23 481)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	(0)	(0)
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	(20 543)	(22 920)
Витрачання на оплату авансів	3135	(18 094)	(53 005)
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	(0)	(0)
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	(0)	(0)
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	(0)	(0)
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	(0)	(0)
Інші витрачання	3190	(7 079)	(39 411)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	18 081	102 143
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			

Продовження ДОДАТКУ Л

фінансових інвестицій	3200	0	0
необоротних активів	3205	2	38
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	0	0
дивідендів	3220	0	0
Надходження від деривативів	3225	0	0
Надходження від погашення позик	3230	0	0
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	0	0
Інші надходження	3250	0	0
Витрачання на придбання:			
фінансових інвестицій	3255	(0)	(0)
необоротних активів	3260	(3 883)	(3 699)
Виплати за деривативами	3270	(0)	(0)
Витрачання на надання позик	3275	(0)	(0)
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	(0)	(0)
Інші платежі	3290	(0)	(0)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-3 881	-3 661
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від:			
Власного капіталу	3300	0	0
Отримання позик	3305	0	0
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	0	0
Інші надходження	3340	0	0
Витрачання на:			
Викуп власних акцій	3345	(0)	(0)
Погашення позик	3350	(12 796)	(102 796)
Сплату дивідендів	3355	(0)	(0)
Витрачання на сплату відсотків	3360	(103)	(3 768)
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	(0)	(0)
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	(0)	(0)
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	(0)	(0)
Інші платежі	3390	(0)	(0)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-12 899	-106 564
Чистий рух коштів за звітний період	3400	1 301	-8 082
Залишок коштів на початок року	3405	66 907	84 067
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	9 453	-9 078
Залишок коштів на кінець року	3415	77 661	66 907

**Декларація академічної доброчесності
здобувача вищої освіти ЗНУ**

Я, Мужиков Андрій Вячеславович, студент 2 курсу, заочної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», освітньої програми «Фінанси і кредит», адреса електронної пошти andreymyzhikov1111@gmail.com, підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Забезпечення фінансової безпеки ПрАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВАЖКОГО КРАНОБУДУВАННЯ» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлен;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____

Підпис_____

ПІБ (студент) А.В. Мужиков

Дата_____

Підпис_____

ПІБ (науковий керівник) О.М. Зборовська